

Europoli ülevaade

Europoli tegevuse üldaruanne

Haag, 7. mai 2012
Toimik nr 1423-74r2

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Sisukord

Eessõna

Kokkuvõte

1. Europolist

- 1.1 Missioon, visioon ja prioriteedid
- 1.2 Vahendid
- 1.3 Europoli uus peakorter

2. Kuidas Europol toimib

- 2.1 Europoli siseriiklikud üksused
- 2.2 Europoli haldusnõukogu
- 2.3 Turvaline sidetaristu
- 2.4 Europoli infosüsteem
- 2.5 Turvaline teabevahetusvõrk
- 2.6 Kuritegevuse analüüs
- 2.7 ELi õiguskaitse eksperdikeskus
- 2.8 Andmekaitseametnik

3. Europoli operatiivtegevus

- 3.1 Uimastid
- 3.2 Inimkaubandus
- 3.3 Ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine
- 3.4 Europoli küberkuritegevuse keskus
- 3.5 Intellektuaalomandivastased kuriteod
- 3.6 Sigarettide salakaubandus
- 3.7 Euro võltsimine
- 3.8 Käibemaksupettus
- 3.9 Rahapesu ja kriminaaltulu jälitamine
- 3.10 Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused
- 3.11 Ebaseaduslikud mootorrattajõugud
- 3.12 Terrorism

4. Europoli haare

- 4.1 ELi liikmesriikide õiguskaitseasutused
- 4.2 Europoli väliskoostöö
- 4.3 Euroopa politseijuhtide konverents

5. Edasine tegevus

- 5.1 Strateegia ja eesmärgid
- 5.2 Pilguheit tulevikku

1. lisa: ELi kuritegelikud keskused

Eessõna

Organiseeritud kuritegelike võrgustike tegevus on keerukam, mitmekesisem ja rahvusvahelisem kui kunagi varem. Nende rünnakute ajendiks on üha rohkem välismaised sündmused ning rünnakuid ette valmistades teevad nad piiriülest koostööd. Internetipõhine organiseeritud kuritegevus kasvab käsikäes lairiba internetiühenduse ja mobiilseadmete levikuga ning uusi kurjategijaid ja nende ohvreid lisandub piirkondades, kus internetiühendus oli varem piiratud. ELi kohalikud ja riiklikud õiguskaitseasutused ei saa jõupingutustest hoolimata eraldatuses edu saavutada. Mitmepoolne lähenemisviis on hädavajalik ning üha enam mõistetakse, kui tähtis on Europoli osa.

Europoli 2011. aasta ülevaade¹ annab võimaluse hinnata nii meie saavutusi kui ka edasisi väljakutseid ja võimalusi. Minu meelest on Europoli töö hoogustumas, koostöö partneritega tugevneb ja meie strateegiliste sidusrühmade huvi kasvab.

Üks 2011. aasta tippsündmusi oli Europoli uue peakorterit avamine Haagis. See erakordne uusehitis pakub tipptasemel rajatise muu hulgas meie operatiivkeskusele, mille ülesanne on koordineerida kriminaalteabe vahetust meie rahvusvaheliste õiguskaitsepartneritega. Uus peakorter pandi esmakordselt proovile juulis Norras toimunud traagiliste rünnakute ajal, mil aktiveerisime esmase reageerimise võrgustiku, kuhu kuuluvad kaheksa ELi liikmesriigi terrorismivastase võitluse eksperdid, kes osutasid Norra sündmuste uurimisel sihipärast abi.

See on vaid üks näide Europoli põhitegevusest – pakkuda ELi õiguskaitseasutustele ööpäevaringset operatiivtuge. 2011. aastal tegime seda 13 500 piiriülese juhtumi korral, mis on 17% rohkem kui 2010. aastal. Tänu tihedale koostööle meie rahvusvaheliste õiguskaitsepartneritega on toimunud palju edukaid operatsioone ja likvideeritud organiseeritud kuritegelikke võrgustikke; mõningaid juhtumeid käsitletakse ka käesolevas ülevaates.

Ministreid, kõrgeid õiguskaitseametnikke, eksperte ja meie partnerasutuste esindajaid koondanud Euroopa politseijuhtide konverentsi kokkukutsumine langes ajaliselt kokku meie uue peakorterit avamisega. Pärast ulatuslikku arutelu lepitati kokku ühisjäreldestes ning edasistes suunistes, mis käsitlevad raskekujulise organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi tõkestamist ja ennetamist Euroopas. Üldjoontes peegeldavad need Europoli ELi organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangus esitatud järeltule ja soovitusi. See oli aluseks esimesele prioriteedikogumile, milles lepitati kokku rasket rahvusvahelist ja organiseeritud kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli raames, milles Europolil on tähtis osa. 2012. aasta jaanuaris hakkasid ELi liikmesriigid ja ELis asuvad partnerasutused rakendama nendes prioriteetsetes valdkondades mitmepoolseid operatiivtegevuskavasid.

Euroopa Komisjon kavandab Europolile uut õiguslikku staatust Lissaboni lepingu artikli 88 alusel. Minu arvates on see suurepärane võimalus täiustada veelgi Europoli demokraatlikku aruandekohustust ning tõhustada Europoli tööd. Esimese sammuna on käimas Europoli praeguse õigusliku aluse – Europoli käsitleva nõukogu otsuse – rakendamise sõltumatu hindamine. Hindamise käigus tehakse järeltule Europoli otsuse rakendamisest ning tuuakse välja Europoli töö täiustamise võimalused.

Mida tulevik ka ei tooks, rahvusvaheliste kuritegelike ja terroristlike võrgustike likvideerimine jääb Europoli põhiülesandeks. Europoli 2011. aasta ülevaates sisalduv teave näitab, et suudame tänapäeva õiguskaitseprobleemidega paremini toime tulla kui varem ning oleme seega paremini ette valmistatud neid ka tulevikus lahendama.

Rob Wainwright
Europoli direktor

---

¹ *Europoli ülevaade – Europoli tegevuse üldaruanne* avaldatakse kooskõlas Europoli käsitleva nõukogu otsuse artikli 37 lõike 10 punktiga c. Aruanne esitatakse Euroopa Liidu Nõukogule kinnitamiseks ja nõukogu edastab selle Euroopa Parlamendile tutvumiseks.

Kokkuvõte

Europoli roll on toetada ELi õiguskaitseasutusi kriminaalteabe vahetamise ja analüüsi teel, et muuta Euroopa kõigi ELi kodanike jaoks turvalisemaks.

Europoli iga-aastase ülevaatega teavitatakse Europoli sidusrühmi ameti tegevusest ja saavutustest. Muu hulgas toetas Europol liikmesriike ja ELi institutsioone poliitiliste eesmärkide saavutamisel, arenes organisatsioonina ning eelkõige tõkestas organiseeritud kurjategijate ja terroristide tegevust.

1. Europolist

Organisatsiooni seisukohast oli 2011. aasta tähtsaim sündmus uude peakorterisse kolimine. Käesolevas aruandes käsitletakse Europoli töötajate ja töö üleviimist uude hoonesse – see oli suur ettevõtmine, mis kätkes ulatuslikku logistilist kavandamist ja juhtimist, et tagada töö jätkumine täismahus ka kolimise ajal. Uued ruumid ja nende professionaalne sisseseade on kooskõlas Europoli nõudega võtta tehnoloogia ja innovatsiooni vallas arvesse õiguskaitse tulevikuvajadusi.

2. Kuidas Europol toimib

Õiguskaitsealane pädevus

Aruandes antakse ülevaade Europoli uute koostöövahendite arendamisest, nt Europoli eksperdiplatvorm, mis pakub veebiplatvorme muu hulgas tunnistajakaitse-, inimröövi- ja mõrvaekspertidele. Need töövahendid võimaldavad veebipõhist koostööd ja ideevahetust. Aruandes loetletakse ka muude valdkondade veel arendamisel olevaid veebiplatvorme.

Europoli nõustamisüksuste võrgustik (EuNAT) on õiguskaitseasutustega pidevas suhtluses, et võimaldada kohest koostööd hädaolukordades. Nõustamisüksuste pädevusvaldkonnad on näiteks inimröövid, informaatorite kohtlemine, tunnistajakaitse jms. Neid teemasid käsitletakse allpool üksikasjalikumalt.

Europoli ööpäevaringne operatiivkeskus

Europoli ööpäevaringne operatiivkeskus on Europoli, liikmesriikide ja kolmandate osapoolte vahelise teabevahetuse keskus. Aruandes kirjeldatakse keskust ja Europoli uusi operatiivruume üksikasjalikumalt.

Kõik Europoli operatiiv- ja IKT-teenused on liikmesriikidele pidevalt kättesaadavad. Peale selle on liikmesriikide operatsioonide kohapealseks toetamiseks loodud mobiilne büroo, mis pakub reaalaajas ühendust Europoli andmebaaside ja eksperdiplatvormidega.

2011. aastal kasvas operatiivtugiteenuste osutamine eelmise aastaga võrreldes 17%. Europol sai positiivset tagasisidet uurijatelt, kelle operatsioone Europol toetas. Operatiivtoe üksikasjad ja statistika on esitatud aruande 3. jaotises.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Suhtlus

Kõige tähtsamad platvormid, mille kaudu liikmesriigid ja partnerid saavad Europoliga suhelda, on Europoli infosüsteem (EIS) ja turvaline teabevahetusvõrk (SIENA). Aruandes selgitatakse, kuidas Europoli suhtlusvahendid toetavad liikmesriike nende õiguskaitse-eesmärkide saavutamisel.

Analüüs

Europoli analüüsisuutlikkuse tagavad kõrgelt koolitatud analüütikud, kes kasutavad ELi ja muu maailma õiguskaitseasutuste käsutuses olevat parimat saadaolevat tehnoloogiat. Aruandes kirjeldatakse Europoli analüüsisüsteemi (EAS) ja kriminalistilist arvutivõrgustikku, mis on operatiivanalüütikute peamised töövahendid.

Europoli lähenemisviisi lahutamatu osa on ka strateegiline analüüs. Kõige tähtsamad aruanded on aruanne terrorismi olukorra ja suundumuste kohta Euroopa Liidus (TE-SAT), millega Euroopa Parlamenti ja nõukogu teavitatakse terrorismi olukorrast, ning ELi organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnang (OCTA), mis on üks Euroopa kriminaaljälituse mudeli põhiosi ning mille alusel määratakse kindlaks ELi kuritegevuse vastase võitluse prioriteedid. OCTA avaldati 2011. aastal praegusel kujul viimast korda. Rasket ja organiseeritud kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli raames hakati arutama raske ja organiseeritud kuritegevuse ohtude hindamise täiustatud meetodikat.

3. Europoli operatiivtegevus

2011. aastal toetas Europol ELi õiguskaitseasutusi kõigis kuritegevuse vastase võitluse valdkondades. Aruande 3. peatükis antakse ülevaade tulemustest ja kirjeldatakse üksikasjalikumalt osutatud toetust, samuti paljude Euroopas ja mujal läbiviidud politseioperatsioonide tulemusi.

3.1 Uimastid

Europoli operatiivtugi hõlmab uimastikuritegude uurimise koordineerimist ja algatamist, samuti ELi õiguskaitseasutuste kohapealset abistamist ebaseaduslike uimastitootmisrajatiste likvideerimisel ja tõendite kogumisel. Nendes operatsioonides kasutatakse Europoli ebaseaduslike laborite võrdlussüsteemi (EILCS) ja sünteetiliste uimastite süsteemi (ESDS), millele osutatakse ka käesolevas aruandes. Ametiasutused konfiskeerisid muu hulgas kokaiini, amfetamiine, kanepit, *ecstasy*'t ja heroini.

Aruandes on üksikasjalikult käsitletud ka edukaid uimastivastase võitluse operatsioone, nt **operatsioon „De-Bads”** (amfetamiinid, kanep, *ecstasy*), **operatsioon „Aigle 35/Vortice Due”** (kokaiin), **operatsioon „Salonica”** (kokaiin ja kanep), **allprojekt „Watani”** (heroiin) ja **operatsioon „Mango”** (kanep ja võltsitud eurod).

3.2 Inimkaubandus

2011. aastal toetas Europol aktiivselt 22 kõrgetasemelist inimkaubanduse uurimist. Mõnel juhul osutati mobiilse büroo kaudu kohapealset tuge. Üks märkimisväärne näide oli Tšehhi Vabariiki ja Ühendkuningriiki hõlmanud **operatsioon „Veerde”**, mille tulemusena vahistati 11 inimest.

3.3 Ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine

2011. aastal toetas Europol üheksat suurt Euroopa operatsiooni, mis keskendusid ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitavatele kuritegelikele võrgustikele. Nende hulgas olid **operatsioonid „Cestia”** (Afganistani kodanike ebaseaduslik sisseränne), **„Schwarz/White”** (Vietnami kodanikud) ja **„Truck”** (Hiina kodanikud). Europol kuulub ka kahte ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamist uurivasse ühisesse uurimisrühma. Selle valdkonna tegevuse kohta leiab täpsemat teavet käesolevas ülevaates.

3.4 Europoli küberkuritegevuse vastase võitluse keskus

Europoli kõrgtehnoloogiline kuritegevuse vastase võitluse keskus loodi 2002. aastal ning 2011. aastal laiendati selle tegevust muudesse valdkondadesse, mille tulemusena loodi **Europoli küberkuritegevuse vastase võitluse keskus**. Muudatus võimaldab veebipõhise kuritegevuse asjatundjatel võtta sihipärasemaid ja tõhusamaid vastumeetmeid laste seksuaalse ärakasutamise, maksekaardipettuste ja küberkuritegevuse valdkonnas, kus internetil on oluline osa. 2011. aastal toetas Europol suuri küberkuritegevuse vastaseid **operatsioone „Crossbill”** (pahavara) and **„Mariposa II”** (Butterfly robotprogrammid). Laste veebipõhise ärakasutamise valdkonnas toetas Europol **operatsiooni „Rescue”**, mille tulemusena likvideeriti ülemaailmne seksuaalkurjategijate võrgustik. 14 riiki hõlmav operatsioon leidis laialdast meediakajastust ning uurimine on veel käimas. Samalaadne on 23 riiki hõlmav **operatsioon „Icarus”**.

3.5. Intellektuaalomandivastased kuriteod

Europol osaleb liikmesriikide toetamises, koolitamises ja teadlikkuse suurendamises intellektuaalomandiõiguste rikkumise valdkonnas, mille hulka kuulub näiteks toidukaupade ja pestitsiidide võltsimine. Ülevaates käsitletakse edukat **operatsiooni „Opson”** (10 riiki), mis oli seotud võltsitud toidukaupade ja jookidega. Europol toetas ka **operatsiooni „Leatherface”** (Hispaania).

3.6 Sigarettide salakaubandus

Europol toetab õiguskaitseorganeid võitluses sigarettide ja tubakatoodete ebaseadusliku tootmise ja turustamisega, mille tõttu ELil jääb igal aastal saamata ligikaudu 10 miljardit eurot tulu. **Operatsiooni „Tsar”** (6 riiki) tulemusel lõhuti suur kuritegelik võrgustik, mis vedas võltsitud sigarette salakaubana Ukrainast Ühendkuningriiki.

3.7 Eurode võltsimine

Europoli ülesanne on ennetada ja tõkestada raha võltsimist ning ta pakub seetõttu mitmesuguseid tooteid ja teenuseid, mida kirjeldatakse käesolevas ülevaates. **Operatsiooni „Gazeta”** (Poola) tulemusel likvideeriti üks Euroopa rahavõltsimiskodasid; **operatsioon „Chipmunk”** tõi edu Belgia ametiasutustele. Europol osales ka ühises uurimisrühmas **Limón**, mis uuris eurode võltsimist ja kaardiandmete kopeerimist.

3.8 Käibemaksupettus

Hinnanguliselt läheb käibemaksupettus ELi liikmesriikidele igal aastal maksma ligikaudu 60 miljardit eurot. Vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud ühendusesisene pettus on organiseeritud maksupettuse vorm, millega kurjategijad kahjustavad liikmesriikide käibemaksusüsteeme. Europoli vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud ühendusesiseste pettuste analüüsiprojekt on ainus ELi tasandi andmebaas, mis sisaldab selle nähtusega seotud kriminaalteavet. 2011. aastal toetas Europol käibemaksupettuse valdkonnas **operatsiooni „Jacquo”**.

3.9 Rahapesu ja kriminaaltulu jälitamine

Organiseeritud kuritegevusega saadakse suurt ebaseaduslikku tulu ning Europol toetab liikmesriike rahapesu ennetamisel ja tõkestamisel ning kriminaaltulu jälitamisel. Muu hulgas toetas Europol 2011. aastal **operatsiooni „Spectre II”**, mida kirjeldatakse käesolevas aruandes.

3.10 Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused

Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused kerkisid 2011. aastal senisest rohkem avalikkuse huviobjektiks; peamiselt tegelevad need rühmitused varavastaste kuritegude ja pettusega. Europol toetas 2011. aastal nelja piiriülest operatsiooni, mis olid suunatud liikuvate organiseeritud kuritegelike rühmituste vastu ELis ja kolmandates riikides. Neid operatsioone kirjeldatakse üksikasjalikult käesolevas ülevaates.

3.11 Ebaseaduslikud mootorrattajõugud

Europoli eriprojektiga „Monitor” aidatakse ennetada ja tõkestada ebaseaduslike mootorrattajõukude kuritegevust. Europol toetab oma õiguskaitsepartnereid avaliku korra

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

tagamisel mootorratturite suurüritustel, nagu 2011. aastal USAs Laconias toimunud Põrguinglite motoklubi üritusel World Run.

3.12 Terrorism

Terrorism on Euroopa Liidule jätkuvalt tõsine oht. Ka 2011. aastal jätkas Europol liikmesriikide abistamist terrorismivastases võitluses, pakkudes neile mitmesuguseid tooteid ja teenuseid. Toetustegevus hõlmab analüüsi ja analüüsiteenuseid, ohuhinnanguid, teabevahetust ning iga-aastase aruande avaldamist terrorismi olukorra ja suundumuste kohta, milles esitatakse andmed ELis toimunud terroristide vahistamiste, samuti terrorismi uute suundumuste kohta.

Ülevaates antakse lisateavet Europoli esmase reageerimise võrgustiku, Euroopa eridemineerimisüksuste võrgustiku (EEODN) ning ELi pommiteabesüsteemi (EBDS) kohta. Erivaldkonnad on veel terrorismi rahastamise jälgimisprogramm ja võrgukontrolli portaal „Check the Web“.

4. Europoli haare

Europolil on ööpäevaringne side Europoli siseriiklike üksustega ELi 27 liikmesriigis. Korrapäraselt korraldatakse teadlikkus- ja koolitusüritusi, rändnäitusi ja seminare, et suurendada teadlikkust Europoli teenustest ja pädevusvaldkondadest.

Peale selle teeb Europol koostööd 18 ELi-välise riigi, üheksa ELi ameti ja asutusega ning veel kolme rahvusvahelise organisatsiooniga (kõik loetletud käesolevas aruandes). Koostöö Interpoli ja ELi ametitega – Eurojust, CEPOL ja Frontex – suurendab oluliselt Europoli haardeulatust.

5. Edasine tegevus

Europol lähtub oma igapäevategevuses jätkuvalt aastate 2010–2014 strateegiast, mis tagab ELi õiguskaitsekoostööle parima toetuse.

Lissaboni lepingust tulenevate muutuste ja Europoli uue õigusliku staatuse tõttu ELi ametina alates 2010. aastast, aga ka ameti enda strateegia ja paranenud suutlikkuse tõttu osaleb Europol nüüd järjekindlamalt ELi sisejulgeolekupoliitika rakendamises.

2011. aastal algatati Europoli käsitleva nõukogu otsuse rakendamise ning Europoli tegevuse hindamine haldusnõukogu järelevalve all. Hindamine, mis jõuab lõpule 2012. aastal, on aluseks Euroopa Komisjoni mõjuhinnangule ning Europoli käsitleva määruse ettepanekule, millega nõukogu otsus tulevikus asendatakse.

Vaatamata uutele poliitikavõimalustele jääb Europoli põhieesmärgiks toetada ELi õiguskaitseasutusi, et tõkestada ja likvideerida tõsine organiseeritud kuritegevus ja terrorirühmituste tegevus. Õiguskaitseasutused peavad jätkuvalt uuendama oma tööpõhimõtteid, vahendeid ja taktikat, et pidada sammu maailmas toimuvaga ja olla kurjategijatest ees.

Kuna kuritegevus muutub üha keerukamaks, saavad kohalikul või isegi riigi tasandil tehtavad jõupingutused rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse või terrorismi ohjeldamiseks anda vaid piiratud tulemusi. Sellegipoolest langeb Europolile koostöös ELi liikmesriikide ja partnerorganisatsioonidega ELi sisejulgeoleku tagamisel üha suurem roll.

Mida tugevam on Europol, seda rohkem on tulemuslikke uurimisi ja seda paremini on ELi kodanikud kaitstud tõsise rahvusvahelise kuritegevuse ja terrorismi ohtude eest.

1. Europolist

1.1 Missioon, visioon ja prioriteedid

Euroopa Liidu õiguskaitseagentuurina on Europoli eesmärk toetada liikmesriike raskete rahvusvaheliste kuritegude ja terrorismi kõikide vormide ärahoidmisel ja nende vastu võitlemisel. Europol aitab luua ELi kodanike jaoks turvalisema Euroopa, toetades ELi õiguskaitseasutusi kriminaalteabe vahetamise ja analüüsimise abil.

Suured kuritegelikud ja terroristlikud võrgustikud ohustavad märkimisväärselt ELi sisejulgeolekut ning ELi kodanike turvalisust ja heaolu. Suurimad julgeolekuohtude allikad on terrorism, rahvusvaheline uimastikaubandus, inimkaubandus, kaupade võltsimine, eurode ja maksekaartide võltsimine, pettus, korruptsioon ja rahapesu ning samuti muu tegevus, mis on seotud organiseeritud kuritegelike rühmituste sekkumisega majandusse. Tekkimas on ka uued ohud, näiteks küberkuritegevus, käibemaksupettus ja muud keerukad kuriteod, mille puhul kasutatakse nüüdisaegset tehnoloogiat ja vabadust, mida pakub ELi siseturg. Euroopa Liidu Nõukogu on mitmed neist kuulutanud prioriteetseteks valdkondadeks ja Europol rakendab nende ohtude ohjamiseks uusi meetmeid.

Europoli eesmärk on aidata muuta Euroopa turvalisemaks, toetades parimal võimalikul viisil ELi liikmesriikide õiguskaitseasutusi. Selle saavutamiseks peab Europol tagama Euroopa Liidule ainulaadse kogumi operatiivteenuseid, arendades esmajärjekorras välja:

- õiguskaitseoperatsioonide tugikeskuse,
- kriminaalteabe keskuse ja
- õiguskaitse eksperdikeskuse.

Lisaks ELi poliitikatsükli prioriteetide järgimisele on Europoli jaoks tähtis dokument ELi sisejulgeoleku strateegia, mis kujundab ELi pikaajalist poliitikat õiguskaitse valdkonnas. Sisejulgeoleku strateegias kavandatakse Euroopa sisejulgeolekupoliitika eri aspekte ja esitatakse strateegilised tegevussuunised. Strateegiat täiendab Euroopa Komisjoni teatis², mille eesmärk on toetada strateegia rakendamist. Selles määratakse kindlaks viis julgeolekuvaldkonna eesmärki. Kolme nendest – kuritegelike võrgustike tõkestamine, terrorismi ennetamine ja küberruumi julgeolek – katab ulatuslikult ka Europoli mandaat.³ Komisjoni poolt eesmärkide saavutamiseks väljapakutud meetmed peegeldavad Europoli edukalt toimivaid pädevusvaldkondi. Need kaks kõnealust dokumenti annavad Europolile olulise rakendusliku rolli ja pakuvad suurepärasest võimalusest edasiseks arenguks eelolevatel aastatel, kusjuures üks dokumentide aluskontseptsioone on jälitusteabel põhinev tegevus.

Koos Frontexi ja Eurojustiga osales Europol sisejulgeoleku strateegia esimesel iga-aastasel läbivaatamisel, mille aruannet esitleti novembris 2011.

1.2 Vahendid

Europol kasutab oma ainulaadseid infosüsteeme ja 777 töötaja, sh 92 analüütiku teadmisi, et teha kindlaks kõige ohtlikumad kuritegelikud ja terroristlikud võrgustikud Euroopas ja neid jälgida. Õiguskaitseasutused, keda esindavad Europolis 145 kontaktametnikku, kes teevad koostööd Europoli ööpäevaringse kõrge turvalisusega operatiivteenistuskeskuse ja selle andmebaasidega, on edukalt likvideerinud mitmeid kuritegelikke ja terroristlikke võrgustikke, vahistades tuhandeid ohtlikke kurjategijaid, saades tagasi miljoneid eurosid,

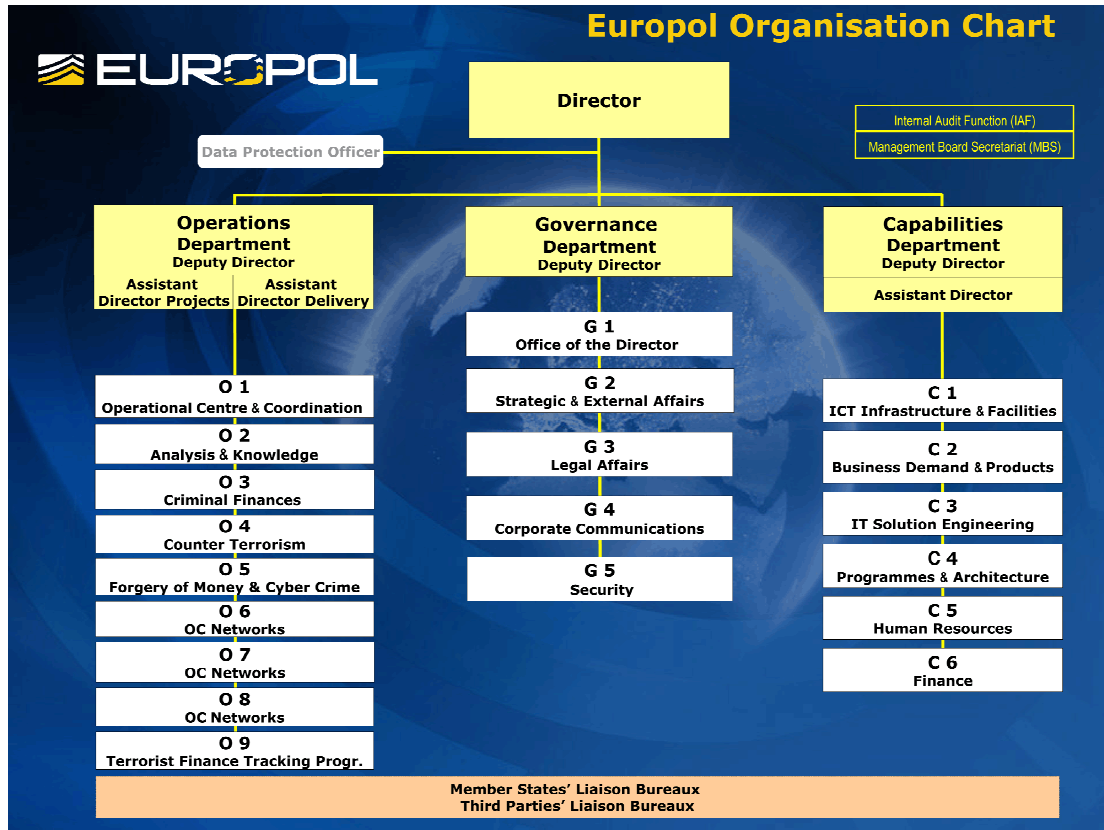
² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „ELi sisejulgeoleku strateegia toimimine: viis sammu turvalisema Euroopa suunas“, KOM(2010) 673 lõplik.

³ Vt täpsemalt nõukogu 6. aprilli 2009. aasta otsuse (millega asutatakse Euroopa Politseiamet (Europol)) (2009/371/JSK) lisas.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

päästes tuhandeid kuriteoohvreid, kaasa arvatud inimkaubanduse ohvriks langenud ja väärkoheldud lapsi.

Europoli rahastatakse Euroopa Liidu eelarvest. Europoli eelarve üle otsustavad Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament, lähtudes komisjoni ja Europoli haldusnõukogu ettepanekutest. 2011. aastal oli Europoli eelarve 84,8 miljonit eurot.

Europoli organisatsiooni skeem		
Andmekaitseametnik	Direktor	Siseauditi büroo
Operatsioonide osakond Asedirektor	Organisatsiooni juhtimise osakond Asedirektor	Haldusnõukogu sekretariaat
Projektide abidirektor	G 1 Direktori büroo	C 1 IKT-infrastruktuur ja -rajatised
Teenuste abidirektor	G 2 Strateegia ja välisküsimused	C 2 Tegevusnõudlus ja tooted
O 1 Operatiivkeskus ja koordineerimine	G 3 Õigustalitus	C 3 IT-lahenduste projekteerimine
O 2 Analüüs ja teave	G 4 Organisatsiooni side	C 4 Programmid ja arhitektuur
O 3 Kuritegevuse rahastamine	G 5 Turvalisus	C 5 Personal
O 4 Terrorismivastane talitus		C 6 Rahandus

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

O 5 Võltsingud, raha ja küberkuritegevus		
O 6 Organiseeritud kuritegelikud võrgustikud		
O 7 Organiseeritud kuritegelikud võrgustikud		
O 8 Organiseeritud kuritegelikud võrgustikud		
O 9 Terrorismi rahastamise jälgimise programm		
Liikmesriikide kontaktbürood		
Kolmandate riikide kontaktbürood		

Põhifaktid Europoli kohta (2011)

Peakorter: Haag, Madalmaad

Töötajad: 777 peakorteri töötajat,
sealhulgas 145 Europoli kontaktametnikku

Eelarve: 84,8 miljonit eurot

Teenindab: 27 ELi liikmesriiki, 500 miljonit ELi kodanikku

Toetab: 13 697 piiriülest õiguskaitsealast uurimist

1.3 Europoli uus peakorter

1. juulil 2011 avas Madalmaade kuninganna Beatrix Haagis ametlikult Europoli uue peakorteri. Avatseremoonial osales Europoli töötajate ja muude kutsutud külaliste kõrval sadu kõrgeid õiguskaitseametnikke ning muid tähtsaid isikuid ja aukandjaid.

Kuninganna Beatrix avas sündmuse mälestusplaadi ning Europoli direktor Rob Wainwright tutvustas talle uimastilabori ja küberkuritegevuse üksuse uusi ruume.

Uus peakorter asub Haagi rahvusvahelises piirkonnas, kus asuvad ka näiteks ÜRO Rahvusvaheline Endise Jugoslaavia Kriminaalkohus ning Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon. 32 000 m² pindalaga hoone tellis Madalmaade valitsushoonete amet ning projekteeris arhitektuuribüroo Quist Wintermans Architects.

Ruumid ja nende nüüdisaegne sisseseade vastavad Europoli püüdlusele olla moodne ja dünaamiline organisatsioon, mis on loodud teenima ELi kodanikke, pakkudes tuge meie õiguskaitsepartneritele.

Euroopa õiguskaitsememoriaal

2011. aastal mälestati tööülesannete täitmisel hukkunud ELi õiguskaitseametnikke uue Euroopa õiguskaitsememoriaaliga, mis asub Europolis.

Uues peakorteris väljapaistvale kohale paigutatud teraskuju autor on Ungari kunstnik Apolka Erős ning kuju kinkis Europolile Ungari eesistumise ajal Ungari politsei amet.

Mälestusmärk avati Europolis toimunud Euroopa politseijuhtide konverentsi ajal ning selle avamist tähistasid üheminutilise leinaseisakuga 250 üritusel osalevat Euroopa politseijuhti ja õiguskaitseametnikku ning Europoli töötajat.

2. Kuidas Europol toimib

Rahvusvahelised kuritegelikud ja terrorirühmitused tegutsevad kogu maailmas, kasutades kõige uuemat tehnoloogiat. Tõhusaks ja kooskõlastatud reageerimiseks peab Europol olema sama paindlik ja uuenduslik ning tagama, et tema meetodid ja vahendid on ajakohased. Europolil on nüüdisaegsed andmebaasid ja sidekanalid, mis pakuvad kiireid ja turvalisi võimalusi olulise teabe säilitamiseks, otsimiseks, visualiseerimiseks, analüüsimiseks ja seostamiseks. Teabe kogumine, analüüsimine ja levitamine tähendab suure hulga isikuandmete vahetamist. Selliste ülesannete täitmisel järgib Europol andmekaitse ja andmeturbe kõrgeimaid standardeid.

Kõik Europoli andmebaasid ja teenused on kättesaadavad kõigil nädalapäevadel ööpäevaringselt. Kui liikmesriik seda taotleb, saadetakse sinna eksperdid ja tehakse teenused kättesaadavaks kohapealses mobiilses büroos.

Europoli ööpäevaringne operatiivkeskus on Europoli, liikmesriikide ja kolmandate osapoolte vahelise teabevahetuse keskus. Operatiivkeskusel on viis peamist ülesannet:

- Tsentraliseeritud ristkontrolliteenus: sissetulevaid andmeid võrreldakse kiiresti olemasolevate andmetega. Operatiivteavet töödeldakse Europoli süsteemis, kasutades analüüsifaile, mis keskenduvad konkreetsele kuriteovaldkonnale. Leitud vasted koondatakse ühte analüüsiaruandesse ja andmed esitanud osapoolele antakse kiire tagasiside, tõstes esile seosed, mis osutavad uutele suundumustele ja arengutele ELi kuritegelikul maastikul. Ligikaudu veerandit Europolile saadetavatest operatiivtaotlustest töödeldakse juba operatiivkeskuses.
- Operatiivkeskus võib säilitada teatavaid andmeid vaid piiratud aja jooksul, et teha kindlaks, kas need on Europoli ülesannete täitmiseks asjakohased ning kas need võib sisestada Europoli infosüsteemi või analüüsifailidesse.
- Teemaatiliste juhtumite analüüsitugi: uurimisandmeid, mis esinevad korraga mitmes analüüsiprojektis, saab Europol nüüd kohe analüüsida.
- Kolmandate osapooltega suhtlemine: operatiivkeskus töötleb kogu kolmandate osapooltega peetavat teabevahetust, tagades, et andmed edastatakse asjakohase projekti raames edasiseks töötlemiseks ning et andmete esitajale antakse õigeaegne ja täpne vastus.
- Politseitöö toetamine suurürituste ajal: operatiivkeskus koordineerib Europoli toetust politseile suurürituste ajal, st rahvusvaheliselt oluliste spordi-, majandus-, poliitika- või kultuuriürituste ajal, mis võivad olla kuritegevuse ja terrorismi sihtmärgiks. 2011. aastal osutati muu hulgas toetust seoses Slovakkias toimunud jäähoki maailmameistrivõistlustega, Leedus toimunud Euroopa korvpallimeistrivõistlustega ning ettevalmistustega eelolevateks UEFA 2012. aasta Euroopa jalgpallimeistrivõistlusteks Poolas ja Ukrainas ning Londoni olümpiamängudeks.

Uued operatiivruumid

Vaid kaks nädalat pärast seda, kui Europoli töötajad olid 1. juunil uude peakorterisse kolinud, paigutati ühte uutest operatiivruumidest operatsiooni „Truck” koordineerimiskeskus. Operatsioon keskendus Hiina võrgustikule, mis aitas kaasa ebaseaduslikule sisserändele Ühendkuningriiki. Prantsuse, Portugali ja Eurojusti ametnikud asusid koos Europoli töötajatega tööle ühes kolmest uhiuuest spetsiaalselt rajatud operatiivruumist, mis annavad Europolile senisest paremad võimalused operatsioonide korraldamiseks ja muu operatiivtoe pakkumiseks.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatsiooni käigus vahistati Prantsusmaal kuus inimest, Portugalis tehti läbiotsimisi, leiti väärtuslikke tõendeid ja vahistati veel kuus inimest. Konfiskeeriti muu hulgas dokumente, raha, kontoväljavõtteid, mobiiltelefone ja muid asitõendeid.

Pärast seda on Europoli operatiivruumidest juhitud veel mitut operatsiooni. Seni on neist ehk kõige ambitsioonikam olnud operatsioon „Night Clone”, mida juhtis Itaalia ning toetasid Bulgaaria, Hispaania, Poola ja USA. Operatsiooni eesmärk oli tabada Bulgaarias asuv, kuid ülemaailmselt tegutsev organiseeritud kuritegelik rühmitus, mille pettuste kogusumma on hinnanguliselt 50 miljoni eurot.

Operatsioonipäeval 6. juulil tegutses Europoli ruumides operatsiooni juhtrühm, kes jagas käsklusi rohkem kui 200 politseiametnikule üle Euroopa. Europoli mobiilne büroo oli Bulgaarias, kus ta aitas kiiresti ja turvaliselt vahetada jälitusandmeid. Operatsioonipäeval **vahistasid Bulgaaria ametivõimud kahtluseluseid, otsisid läbi sõidukeid ja maju ning kogusid tõendeid**. Vahistati üle 60 inimese ning likvideeriti Euroopas, Ameerikas ja Aafrikas tegutsenud organiseeritud kuritegelik võrgustik.

2.1 Europoli siseriiklikud üksused

Igas ELi liikmesriigis on Europoli siseriiklik üksus, mis on Europoli ja ELi liikmesriikide pädevate asutuste vaheline kontaktasutus. Europoli siseriiklike üksuste juhid kohtuvad korrapäraselt, et nõustada Europoli ja tema haldusnõukogu operatiiv- ja muudes küsimustes.

Iga Europoli siseriiklik üksus lähetab Europoli vähemalt ühe kontaktametniku, kes töötab peakorteris oma kontaktbüroos. Kontaktbürood kuuluvad riikide siseriiklike üksuste juurde ning esindavad Europolis asjaomase riigi huve vastavalt lähetava liikmesriigi õigusele.

Liikmesriikide kontaktametnikud ühendavad ööpäevaringselt Europoli Haagis asuvat peakorterit ja Europoli 27 siseriiklikku üksust ELi liikmesriikide pealinnades. 145 kontaktametnikust koosneval ainulaadsel võrgustikul on oluline osa igapäevases õiguskaitsetegevuses, sest nad hõlbustavad teabevahetust ning toetavad ja koordineerivad käimasolevaid uurimisi.

Europolis töötavad ka kontaktametnikud kümnest ELi-välisest riigist ja organisatsioonist, kes teevad Europoliga koostööd koostöölepingute alusel.⁴

Kõnealust võrgustikku toetavad Europoli pakutavad turvalised sidekanalid. Lisaks on Europol lähetanud kaks kontaktametnikku Washingtoni ja ühe Interpoli peakorterisse Lyoni Prantsusmaal.

2.2 Europoli haldusnõukogu

Europoli haldusnõukogu tegeleb strateegilise juhtimisega ning vaatab direktori töö ja Europoli ülesannete täitmise järele. Haldusnõukogusse kuulub üks kõrge esindaja igast liikmesriigist ja Euroopa Komisjonist. Haldusnõukogu teeb oma otsused 2/3 häälteenamusega; igal liikmel on üks hääl.

Haldusnõukogu kohtub mitu korda aastas, et arutada mitmesuguseid Europoli jooksva töö ja tulevikuga seotud küsimusi. Igal aastal võtab haldusnõukogu vastu Europoli lõpliku eelarve, edasise tegevuse tööprogrammi ning eelmise aasta tegevuse üldaruande, mis kõik esitatakse nõukogule kinnitamiseks ja hiljem Euroopa Parlamendile teadmiseks.

⁴ Albaania, Austraalia, Colombia, Horvaatia, Island, Kanada, Norra, Šveits, Interpol ja järgmised USA õiguskaitseasutused: alkoholi, tubaka, tulirelvade ja lõhkeainete büroo (ATF); uimastitevastane amet (DEA); salateenistus (USSS); Föderaalne Juurdlusbüroo (FBI); immigratsiooni- ja tolliamet (ICE) ja maksuamet (IRS).

2.3 Turvaline sidetaristu

Oma tegevuse toetamiseks ning üha rohkemate operatiiv- ja strateegiliste teenuste osutamiseks liikmesriikidele, ELi-väliste riikidele ja kolmandatele osapooltele säilitab ja arendab Europol pidevalt kõrgtehnoloogilist, usaldusväärset, tõhusat ja turvalist sidetaristut.

Europoli turvaline teabevahetusvõrk on taristu selgroog. See ühendab kõigi liikmesriikide ja kasvava arvu ELi-väliste riikide õiguskaitseasutusi ning kolmandaid osapooli, kellega Europolil on koostöölepingud. 2011. aastal loodi uued turvalised võrguühendused Interpoli, Colombia ja Šveitsiga.

Taristu turvalisus on Europolile esmatähtis, sest kõrgetasemeline turvalisus on tähtis kõigi nende osaliste usalduse säilitamiseks, kes jagavad Europoliga ja Europoli kaudu teavet ja jälitusandmeid.

2.4 Europoli infosüsteem

Europoli infosüsteem (EIS) on õigusrikkumiste, nende toimepanijate andmeid ja muud asjaomast teavet koondav süsteem, mis toetab liikmesriike, Europoli ja tema koostööpartnereid võitluses organiseeritud kuritegevuse, terrorismi ja muude raskete kuritegudega.

<p>EUROPOLI INFOSÜSTEEM Detsember 2011</p> <p>Sisaldab:</p> <p>183 240 objekti</p> <p>41 193 kannet isikute kohta</p> <p>5% rohkem kui 2010. aastal</p> <p>Peamised kuriteovaldkonnad:</p> <p>uimastikaubandus, 25% kõikidest objektidest</p> <p>inimkaubandus, 23%</p> <p>raha võltsimine, 18%</p> <p>röövimised, 10%</p> <p>pettused ja kelmus, 5%</p> <p>Kasutamine:</p> <p>2011. aastal tehti süsteemis</p> <p>111 110 otsingut</p>

Kõige rohkem andmeid andis süsteemi Saksamaa, kellele järgnesid Belgia, Prantsusmaa, Hispaania ja Europol (kolmandate osapoolte nimel). Suurem osa andmetest sisestatakse Europoli infosüsteemi automatiseeritud andmelaadimissüsteemide abil. 2011. aastal muutus liikmesriikides andmete kogumise metoodika – keskenduti rohkem objektidele, millele saab teha ristkontrolli (nt isikud, sidevahendid, transpordivahendid). See muutus, mis kajastub ka ajakohastatud andmekvaliteediaruannetes, parandas Europoli infosüsteemi sisu üldist

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

kvaliteeti. Üks näide on Ühendkuningriigi mahuka andmestiku üleslaadimine augustis 2011, mis andis tulemuseks suhteliselt palju vasteid (1 vaste 200 andmeobjekti kohta).

2011. aastal töötati välja süsteemi uus versioon. Selle uue põhifunktsiooni abil saavad kindlaksmääratud pädevad asutused vasteid otsida. Peale Europoli siseriiklike üksuste pääsevad Europoli infosüsteemile esmakordselt ligi ka juhtivad õiguskaitseametnikud.

Liikmesriike toetati ka automatiseeritud andmelaadimissüsteemide kasutuselevõtul. 2011. aastal võttis Leedu kasutusele automaatse andmelaadimissüsteemi, mille tulemusena on liikmesriike, kes saavad Europoli süsteemidesse automaatselt andmeid laadida, nüüd 13. Mitu riiki teeb selle vahendi kasutuselevõtuks ettevalmistusi.

Oluliselt täiustati ka peamiste infohaldussüsteemide koostalitlusvõimet. Oktoobris 2011 käivitati uus funktsioon – Europoli lingihaldur (ELM). See võimaldab Europoli õigusraamistiku piires automaatselt ristkontrollida analüüsifaile, andmehoidlat 10.4, Europoli infosüsteemi ja suurema riskiga üksuste lahendust (ERES). Andmehoidlas ERES hoitakse salastamata andmeid, mille Europol ostis ettevõtlusteabe pakkujalt. Võrreldes varasema ristkontrolliga on Europoli lingihalduris laiendatud andmeallikaid, parandatud kasutatavust ja paindlikkust ning lahendatud mitu tähtsat andmekaitseküsimust.

TÖÖTLEMISKOODID

Infoallika kaitsmiseks kasutatakse töötlemiskoode. Koodidega tagatakse teabe turvalisus ning selle turvaline ja asjakohane töötlemine vastavalt teabe omaniku soovidele kooskõlas liikmesriikide siseriiklike õigusaktidega. Töötlemiskoodidega määratakse, mida konkreetse teabega saab teha ja kes sellele tulevikus juurde pääseb.

Londoni politsei, operatsioon „Theo“

Operatsioon „Theo“ käivitati märtsis 2011, et peatada Londonis sagenenud pangautomaadikuriteod. Operatsiooni saatis edu, kurjategijad vahistati varakult ja automaatide rikkumiseks kasutatud seadmed konfiskeeriti.

Operatsioonile „Theo“ järgnenud kolme nädala jooksul jätkusid aga kummalisel kombel öised rünnakud eri kohtades: nendega seoses vahistati 29 Rumeenia kodanikku, kellele esitati süüdistus. Iga kahtlusaluse andmeid kontrolliti mitmes andmebaasis, sealhulgas Europoli infosüsteemis, mille kasutamiseks oli Londoni politsei hiljuti koolitust saanud.

Koolitus tasus end ära – selgus, et kolm operatsiooni käigus kinnipeetud isikut olid kantud Europoli andmebaasi. Nad pakkusid huvi samasuguste kuritegude tõttu muudes Euroopa riikides: üht kahtlustati ka inimkaubanduses prostitutsiooni eesmärgil ja üht mitmes riigis toimepandud röövimistes. Kõik isikud kuulusid rahvusvahelistesse organiseeritud kuritegelikesse rühmitustesse.

Europoli infosüsteemi andmed osutusid operatsioonirühmadele äärmiselt kasulikuks ning võimaldasid uurijatel taotleda isikute paigutamist eeluurimisvanglasse. Et Europoli infosüsteem suudab pakkuda kvaliteetseid jälitusandmeid nii kirjaliku aruande kui ka graafikute kujul, on ametnikel neid lihtne mõista ning kuriteokaaslasti ja muid kuritegusid omavahel seostada.

Londoni politsei kontrollib nüüd kõigi kinnipeetud Euroopa kodanike andmeid Europoli infosüsteemis ning alates operatsioonist „Theo“ on tabatud veel mitu isikut, keda enne Europoli infosüsteemi koolitust ja süsteemile juurdepääsu saamist ei oleks tuvastatud.

Londoni politsei esitatud andmed

2.5. Turvaline teabevahetusvõrk

Europoli turvaline teabevahetusvõrk (SIENA) on uue põlvkonna vahend, mis võimaldab Europolil, liikmesriikidel ja kolmandatel osapooltel, kellega Europol on sõlminud koostöölepingu, vahetada kiiresti, turvaliselt ja kasutajasõbralikult operatiiv- ja strateegilist teavet kuritegude kohta, samuti jälitusteavet.

SIENA kavandamisel ja kasutuselevõtul pöörati suurt tähelepanu andmekaitsele ja konfidentsiaalsusele, et tagada vastavus kõikide õigusnõuetega. Samuti peeti oluliseks turvalisust: piiratud kasutusega teabe turvaliseks vahetamiseks on võetud kõik vajalikud meetmed. Lisaks on võetud arvesse õiguskaitseteabe vahetamise parimaid tavaid, näiteks kõrge usaldusväärsus ning töötlemis- ja hindamiskoodid, millega täpsustatakse kasutustingimused. 2011. aastal:

- avati SIENA järgmistele operatiivlepingu sõlminud koostööpartneritele: Austraalia, Horvaatia, Island ja Norra.
- Seoses Euroopa uimastipaktiga tehti Europolile ülesandeks muuta SIENA kättesaadavaks Lääne-Aafrika piirkondlikele platvormidele. Selleks töötati välja lahendused ning nüüd on Accra (Ghana) ja Dakari (Senegal) piirkondlikel platvormidel kaugjuurdepääs SIENA-le. SIENA tehti teabevahetuseks kättesaadavaks ka Euroopa Liidu õigusriigimissioonile Kosovos (EULEX).
- SIENAt kohandati, et toetada kindlaksmääratud pädevate asutuste järelotsinguid Europoli infosüsteemis. Nüüd saab ka Europoli analüüsisüsteemi automaatselt andmeid sisestada, mis säästab oluliselt Europoli analüütikute aega ning parandab süsteemi turvalisust.
- SIENAt kohandati, nii et seda saab laiendada ka strateegiliste lepingutega koostööpartneritele, nt Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro, Serbia ja Türgi.
- Tehti ettevalmistusi nendele riikidele SIENA juurdepääsu võimaldamiseks 2012. aastal, sealhulgas korraldati koolitust ja laiendati turvalist võrku. Käimas on ka ettevalmistused Šveitsi ühendamiseks süsteemiga 2012. aastal.

Peale selle valmistatakse SIENA otseühendamiseks riikide juhtumihaldussüsteemidega, mis võimaldab politseiametnikel kasutada nii siseriiklike kui ka rahvusvahelist suhtlust nõudvate juhtumite korral üht süsteemi.

Teabevahetus SIENA kaudu 2011. aastal

Algatati **13 697 uut juhtumit**

Kuu keskmine: 1141

(**17% rohkem** kui 2010. aastal)

30% uutest juhtumitest oli seotud uimastitega,
järgnesid pettus ja kelmus (14%),
terrorism (10%), raha võltsimine (9%) ja röövimine (9%)

Töödeldi **330 633 operatiivsõnumit**

liikmesriikide, Europoli ja kolmandate isikute vahel

Kuu keskmine: 27 553

SIENAs konfigureeriti

liikmesriikide taotlusel **103 pädevat asutust,**
mille tulemusena on pädevaid asutusi kokku 287

2.6. Kuritegevuse analüüs

2.6.1 Operatiivanalüüs

Analüüs on tänapäevase jälitusteabel põhineva õiguskaitsetegevuse nurgakivi ja väga oluline Europoli tegevuses. Meie analüüsivõime põhineb tipptehnoloogial, mida on kohandatud õiguskaitse vajadustega. Europoli analüütikud kasutavad ELi piiriülestes uurimistes puuduvate seoste väljaselgitamiseks uusimaid meetodikaid ja tehnikaid. ELi liikmesriikides käimasolevate operatsioonide raames teabe andmiseks kasutavad nad temaatilisi analüüsifaile. See teave võib sageli tuua läbimurde rahvusvahelistes uurimistes.

Europoli analüüsisüsteem (EAS) on operatiivteabe süsteem, mis sisaldab Europoli sidusrühmadelt saadud teavet.

Süsteemi eri osad pakuvad järgmisi võimalusi:

- teabe tsentraliseerimine ja haldamine,
- analüüsivõimekus mitmesuguste analüüsivahendite abil.

Europol hindab oma analüüsivõimekust ja tehnoloogiat pidevalt, et tagada Europoli analüütikutele nende töös parim võimalik tehniline tugi.

Kriminalistiline arvutivõrgustik (CFN)

Europoli nüüdisaegne vahend digiandmetest kriminaalteabe kogumiseks ja analüüsimiseks on rakendamise lõppetapis.

Suutlikkus leida suurtest digiandmehulkadest kiiresti vajalikku teavet, säilitades samas selle õigusliku kehtivuse, on kuritegevusega võitlemisel otsustav relv.

Kõnealuse uue tehnilise lahenduse abil saab Europol nüüd pakkuda kvaliteetset teenust Euroopa õiguskaitseasutustele, kes seda teavet hangivad ja töötlevad, kusjuures võimalik on edastada märksa suuremaid andmemahte.

Sellele tsentraliseeritud teenusele lisandub võimalus pakkuda kohapealset tuge arvutiandmete ekspertiisiks mobiilsete seadmete abil. Kriminalistiline arvutivõrgustik on Europoli küberkuritegevuse keskuse töös tugev tehniline platvorm.

2.6.2 Strateegiline analüüs

Ka strateegilisel analüüsil on Europoli analüüsitoimingutes oluline osa. Strateegiliste analüüsidega nagu OCTA, ROCTA, OCTA-WA ja TE-SAT⁵ toetatakse otsustajaid, kes tegelevad konkreetsete prioriteetide väljaselgitamisega organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastase võitluse keerulises valdkonnas. Poliitiliste suuniste alusel saavad õiguskaitseametnikud seejärel kohandada oma operatiivtööd riigi, piirkonna ja kohalikule tasandile. Nende käsutuses on ka Europoli toetatavad olemasolevad piirkondliku koostöö mehhanismid, nt Läänemere riikide rakkerühm.⁶

⁵ ELi organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnang (OCTA), Venemaa organiseeritud kuritegevuse ohuhinnang (ROCTA), Lääne-Aafrika organiseeritud kuritegevuse ohuhinnang (OCTA-WA), aruanne terrorismi olukorra ja suundumuste kohta Euroopa Liidus (TE-SAT).

⁶ Läänemere riikide rakkerühm on riikide ja organisatsioonide võrgustik, mis osaleb õiguskaitsekoostöö algatustes organiseeritud kuritegevuse ohjamiseks Läänemere piirkonnas. Selles osalevad järgmised riigid: Eesti, Island,

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Lissaboni lepingu kohaselt kasvab igakülgsete ohuhinnangute osatähtsus pidevalt, mis teeb Europolist poliitikakujundamise protsessi olulise osalise.

Aruanne terrorismi olukorra ja suundumuste kohta Euroopa Liidus (TE-SAT)

2011. aastal koostas Europol oma viienda iga-aastase aruande terrorismi olukorra ja suundumuste kohta (TE-SAT). Alates 2007. aastast on aruandega teavitatud Euroopa Parlamenti ja nõukogu terrorisminähtusest ELis õiguskaitse seisukohast.

TE-SAT on avalik dokument, mis põhineb ELi liikmesriikide, ELi-väliste riikide ja partnerorganisatsioonide, nt Eurojusti, SitCeni ja Interpoli antud teabel.

2011. aasta aruandes märgiti, et terrorismiga seotud rünnakute arv ELis vähenes jätkuvalt, kuid hoiatati, et terrorismioht on ELis endiselt suur ning selle ulatus ja mõju mitmekesisust. Üksikasjalikult kirjeldatakse, kuidas kasvab äärmus- ja terroristlike rühmituste rahvusvaheline koostöö ELis ja väljaspool seda. TE-SATis teatati ka, et kuritegevuse spekter on väga lai – organiseeritud terrorirühmitustest radikaalsete veendumustega üksikisikuteni, nagu näitas Norras 2011. aastal toimunud rünnak.

Veel ühe suundumusena sedastas 2011. aasta TE-SAT, et parempoolsete äärmusrühmituste propaganda professionaalsus peegeldab nende tahet oma ideoloogiat laiendada ja levitada ning see kätkeb endas endiselt ELi liikmesriikidele ohtu.

ELi organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnang (OCTA)

Organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnang (OCTA) on kõige olulisem Europoli koostatud strateegilise analüüsi dokument. Selle dokumendi põhjal koostab Euroopa Liidu Nõukogu oma prioriteedid ja soovitusel organiseeritud kuritegevusega võitlemiseks Euroopas. Kriminaalteabel põhineva õiguskaitse põhimõtete järgi koostatud OCTAt peetakse teedrajavaks projektiks ning OCTA lühikese eluea jooksul (alates 2006. aastast) on see juurutanud uudseid kontseptsioone, nt kuritegelikud keskused ja organiseeritud kuritegelike rühmituste tüpologia. 2011. aasta aruande peamised järeldused olid järgmised.

- Organiseeritud kuritegevus muutub ning selle meetodid, rühmituste struktuur ja mõju ühiskonnale mitmekesisust.
- Kuritegelike rühmituste tegevus hõlmab üha rohkemaid kaupu ja kuriteoliike.
- Mitmesuguste organiseeritud kuritegelike rühmituste vaheline koostöö tugevneb ning ületab riikide, rahvuste ja tegevusalade piire; kasvab vahetuskaubanduse kasutamine.
- Kuritegelikud rühmitused kasutavad laialt kommerts- ja reisijateveo infrastruktuuri, eriti konteinervedusid.
- Spetsialistide teadlik koostöö on oluline organiseeritud kuritegevust hõlbustav tegur.
- Üleilmse majanduskriisi jätkuv mõju on organiseeritud kuritegevuse ELi kodanikele lähemale toonud.
- Ebaseaduslike uimastite turul on kokaiini ja heroini kõikuvate hindade ja puhtuse, samuti sünteetiliste lähteainete puuduse tõttu esile kerkinud nn seaduslikud mõnuained ja muud aseained.
- Internetitehnoloogiast on saanud valdava enamiku mitte-veebipõhiste organiseeritud kuritegude peamine hõlbustaja.

Leedu, Läti, Norra, Poola, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani ja Venemaa. Peale selle osalevad rakkerühmas Europoli, Eurojusti, Frontexi, Interpoli ja Euroopa Komisjoni alalised esindajad.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- Nigeeria, albaaniakeelsed, Türgi ja endise Nõukogude Liidu kuritegelikud rühmitused püüavad laiendada oma huve ELi, kasutades ära avanevaid võimalusi.
- Loode kuritegelik keskus⁷ on endiselt uimastite levitamise peamine koordineerimiskeskus. Kirde kuritegelik keskus on endise Nõukogude Liiduga toimuva ebaseadusliku kaubanduse transiidikeskus ning rahvusvahelise haardega, vägivaldsete ja mitmele kuriteoliigile pühendunud rühmituste asukoht. Kokaiini ja kanepivaigu transiidis ja levitamises on endiselt juhtroll edela kuritegelikul keskusel, mis praegu on ka seksuaalselt ära kasutatavate inimkaubanduse ohvrite transiidivöönd. Lõuna kuritegelik keskus paistab jätkuvalt silma kuritegeliku ettevõtlusega – see on võltsitud raha ja kaupade keskus, inimkaubanduse ohvrite ja ebaseaduslike sissetulekute transiidivöönd ning teatavate Euroopa ressursirohkemate kuritegelike rühmituste asukoht. Kagu kuritegelik keskus on viimastel aastatel eriti laienenud, sest kasvanud on salakaubandus Musta mere kaudu, arvukalt on juurde tekkinud Balkanimaid läbivaid, ELi suunduvaid ja sealt väljuvaid ebaseaduslike kaupade marsruute, oluliselt on kasvanud ebaseaduslik sissetänav Kreeka kaudu ning välja on kujunenud ELi suunduv Balkani salakaubanduseteel, mis hõlmab Lääne-Balkani riike ja Kagu-Euroopat.

OCTA, mis on Euroopa kriminaaljälituse mudeli üks põhikomponente, on muutunud tähtsamaks pärast organiseeritud ja raske rahvusvahelise kuritegevusega seotud ELi poliitikatsükli loomist ja rakendamist käsitlevate nõukogu järelduste vastuvõtmist. Poliitikatsükli kohaselt lähtutakse OCTAst ELi kuritegevusevastase võitluse prioriteetide kehtestamisel ja ühtsete meetmete kujundamisel nende prioriteetide saavutamiseks. 2011.–2013. aasta poliitilised prioriteetidid on järgmised:

- Lääne-Aafrika organiseeritud kuritegevus
- Lääne-Balkani organiseeritud kuritegevus
- Ebaseaduslik sissetänav
- Sünteetilised uimastid
- Konteinervedude teel toimuv salakaubandus
- Inimkaubandus
- Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused
- Küberkuritegevus

Europol korraldas 2011. aastal kolmepäevase seminari, mille 164 osalejat esindasid kõiki ELi 27 liikmesriiki, nõukogu sekretariaati, CEPOLit, Euroopa Komisjoni, Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskust (EMCDDA), Eurojusti, Frontexi ja Interpoli. Kaheksas rühmas arutati eespool loetletud prioriteetseid kuritegevuse vastase võitluse valdkondi, esitati ideid ja tehti ettepanekuid ühtse tulevikuplaani koostamiseks. Europoli töötajad aitasid seminare läbi viia ja andsid operatiivteavet seoses eri kuriteovaldkondade ulatuse ning Europoli toodete ja teenustega, mida liikmesriigid saavad nende kuritegude vastu võitlemisel kasutada.

Seire, analüüs ja teatamine

Europoli seire-, analüüsi- ja teatamismeeskond pakub ELi riikide pädevatele asutustele veel üht strateegilist organiseeritud kuritegevuse ohjamise toodet – varajased hoiatusteed organiseeritud kuritegevuse uute ohtude kohta. 2011. aastal esitas meeskond neli organiseeritud kuritegevuse ohu teadet,⁸ mis käsitlesid järgmist:

- **Ebaseaduslik jäätme kaubandus ja -kõrvaldus**⁹. Kannustatuna majanduskasvust ja üleilmastumisest on piiriülene ebaseaduslik jäätme kaubandus ja -kõrvaldamine muutunud erakordselt madala riskitaseme ja kõrge kasumlikkuse tõttu üheks kõige kiiremini kasvavaks organiseeritud kuritegevuse liigiks ELis. Kurjategijad ja organiseeritud kuritegelikud rühmitused kasutavad ära seadusliku jäätmekäitluse kulukust ning saavad

⁷ Kuritegelike keskuste määratlused on esitatud 1. lisas.

⁸ Allalaadimiseks avaldatud Europoli veebilehel.

⁹ Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Ungari taotlusel koostatud ohuteade, mis põhines eesistujariigi Belgia juhitud projekti „Augias” raames kogutud andmetel.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

ebaseaduslikust kaubandus- ja kõrvaldamistegevusest märkimisväärsed kasumit, rikkudes keskkonnaõigusakte.

- **Ebaseaduslik kauplemine varastatud ninasarvikusarvedega**¹⁰. Tänu Europoli kriminaaljälitustegevusele on kindlaks tehtud organiseeritud kurjategijad, kes ebaseaduslikult kauplevad hinnalise ja haruldase kauba – ninasarvikusarvedega. Antiigikauplustest, oksjonikodadest, kunstigaleriidest, muuseumidest, erakogudest ja loomaaedadest varastatud ninasarvikusarvede hind võib ulatuda 25 000 eurost 200 000 euroneni olenevalt sarve suurusest ja kvaliteedist. Ninasarvikusarvi kasutatakse kaunistuseks, luksuskaupade tootmiseks ja ka rahvameditsiinis, kuigi toime puudumine on tõestatud.
- **Ohustatud liikidega kauplemine**¹¹. ELi organiseeritud kuritegelikud rühmitused kauplevad ebaseaduslikult ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega ning saavad sellest kogu maailmas väga suurt tulu. Eksootilisi ja haruldasi loomi ja linde, koralle, väärtuslikke taimi, tiigrinahku jm veetakse salakaubana valedokumentide abil Euroopasse, kasutades sageli samu teid, mida kasutatakse ebaseaduslikuks sisserändeks ja uimastikaubanduseks.
- **Võltsitud pestitsiidide kaubanduse kasv**¹². Kogu Euroopas on kasvanud ebaseaduslike ja võltsitud pestitsiididega kauplemine, mida korraldavad väga keerukad kuritegelikud võrgustikud, kes on välja töötanud keerulised ülemaailmsed tarneahelad ja kasutavad oma tegevuse maskeerimiseks seaduslikke ettevõtjaid. Hinnangu kohaselt on teatavates liikmesriikides üle 25% käibelolevatest pestitsiididest pärit ebaseaduslikult turult. Sellised kemikaalid ohustavad põllumajandustootjate ja tarbijate tervist ning looduskeskkonda. Et need ebaseaduslikud pestitsiidid ei ole jälgitavad, on oht, et neid võidakse kasutada ka omavalmistatud lõhkeainete lähteainena.

Peale eespool loetletud ohuteadete koostamise käivitas seire-, analüüsi- ja teatamismeeskond 2011. aastal veebipõhise koostöösüsteemi E-SCAN,¹³ mis on nt keskkonna- ja küberkuritegevuse valdkonna teabeallikas.

Koos Europoli ekspertidega töötas seire-, analüüsi- ja teatamismeeskond Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Poola jaoks välja kolm riskiprofiili, et toetada üle-euroopalist ühist politseioperatsiooni, mis keskendub mootorsõidukitega seotud kuritegevusele. Operatsioonis „EuroCar” osalesid koos Europoli, Frontexi ja Interpoliga 14 ELi riigi õiguskaitseasutused.

2.6.3 Analüüsikoolitus

Europol pakub kahenädalast analüüsikoolitust pealkirjaga „Integreeritud operatiivanalüüsi koolitus”. Liikmesriikide kasvava nõudluse rahuldamiseks on analüüsikoolituse meeskond välja töötanud kaks koolitusvarianti – ühe Europoli analüütikute ja spetsialistide jaoks ning ühe koolitajate väljaõppe tarvis. Viimane töötati välja spetsiaalselt liikmesriikide tulevaste koolitajate jaoks, et käsitleda kriminaaljälituse tsükli olulisi osi ja keskenduda konkreetsetele analüüsile.

Europol on juba korraldanud kuus koolitust kokku 68 õppurile 28 Euroopa riigist, aga ka Austraaliast ja USAst. Mitu liikmesriiki on kasutanud Europoli koolituse materjale, meetodeid ja ülesandeid oma operatiivanalüüsi koolituskursuste väljatöötamiseks. 2011. aastal korraldati ümberkujundatud finantsanalüüsi ja strateegilise analüüsi koolitus Europoli operatiivtöötajatele ja ELi liikmesriikide analüütikutele. Peale selle töötati välja uus viiepäevane sotsiaalvõrgustike analüüsi kursus ning korraldati viis sellist koolitust 50 operatiivanalüütikule; neid kursusi on kavas korraldada ka 2012. aastal.

¹⁰ Europoli ekspertide ja Iiri õiguskaitseasutuste koostöös koostatud ohuteade.

¹¹ Europoli ja Interpoli ekspertide koostöös koostatud ohuteade.

¹² Europoli ekspertide ja Euroopa Komisjoni ühishinnangu põhjal koostatud ohuteade.

¹³ E-SCAN: keskkonna- ja küberkuritegevuse seireks, analüüsiks, teatamiseks ja varajaseks hoiatamiseks.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Üle 50 Europoli kontaktametniku ja üle 120 õiguskaitsekolleegi ELi riikidest osalesid 2011. aastal Europoli uuel kolmepäevasel strateegilise analüüsi kursusel, mis käsitles varase hoiatamise võimekust.

2.7 ELi õiguskaitse eksperdikeskus

Et tugevdada oma positsiooni erialavaldkondade tugiplatvormina ning hõlbustada teadmiste jagamist ja suhtlust eksperdikogukondadega, on Europol välja arendanud **Europoli eksperdiplatvormi (EPE)**. Idee kohaselt peaks eksperdiplatvorm olema eri õiguskaitsevaldkondade spetsialistidele suunatud turvaline keskkond, mis võimaldab neil asjaomases kogukonnas jagada teadmisi, parimaid tavasid ja kuritegudega seotud isikustamata andmeid. Platvorm ei ole loodud üksnes dokumentide avaldamiseks, vaid ka selleks, et julgustada volitatud kasutajaid mitmete koostöövahendite abil võrgu kaudu koostööd tegema.

2011. aastal käivitas Europol järgmised sidusad eksperdiplatvormid:

- eritaktika:
  - tunnistajakaitse
  - EuNAT (inimröövid, pantvangide võtmine ja väljapressimine)
  - Europoli mõrvatöörühm
- E-SCAN
- Euroopa korrupsioonivastane koolitus
- EnviCrimeNet
- jõuguekspertide Euroopa platvorm
- Põhja-Aafrika ja Kesk-Aasia ülestõus
- Euroopa õiguskaitse teabeametnike platvorm
- UMF2 (universaalne sõnumiedastusvorming).

Mitut lisaplatvormi valmistatakse ette järgmiste valdkondade jaoks:

- küberkuritegevus (I-FOREX)
- laste seksuaalne ärakasutamine
- eritaktika piiriülene jälgimine ja kontrollitavad saadetised, samuti ISLE¹⁴
- valeraha valmistamine ja maksekaardipettused (PaySafe)
- Prümi otsuse rakendamine.

Ühtlasi valmistatakse ette kolme olemasoleva sihtotstarbelise veebilehe üleviimist Europoli eksperdiplatvormile:

- finantskuritegude teabekeskus
- Atlase suhtlusplatvormi üleviimine Europoli eksperdiplatvormile erioperatsioonide ja terrorismivastase võitluse tarbeks
- ENFSI kuriteopaikade veebileht.

2.7.1 Euroopa nõustamisüksuste võrgustik

Euroopa nõustamisüksuste võrgustikku (EuNAT) kuuluvad õiguskaitseasutuste nõustamis- ja kriisihjeüksused, mis annavad strateegilist ja/või taktikalist nõu, koordineerivad ning toetavad inimröövide, pantvangivõtmiste ja väljapressimiste uurimist.

EuNAT seob nõustamisüksused püsivalt Europoliga, et hõlbustada eluohtlike riskide puhul viivitamatut rahvusvahelist koostööd. Võrgustikus jagatakse häid tavasid ja töötatakse välja selle konkreetse valdkonna standardeid kogu ELi ulatuses. Seoses sellega valmistub Europol

¹⁴ Rahvusvaheline eriõiguskaitse – Euroopa kõrgetasemeline varjatud riikisisenemise eksperdirühm.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

praegu tõlkima ja levitama brošüüri, mis käsitleb inimröövide, pantvangivõtmiste, väljapressimiste ja vägivalla vältimise ja nendega toimetuleku strateegiaid – et teavitada organisatsioone ja ettevõtteid, kelle töötajad tegutsevad kõrge riskiga piirkondades.

2.7.2 Teatajate kohtlemise parim tava

Teatajad on politseitöös otsustava tähtsusega. Teataja õigeaegne kaasamine kriminaalteabe kogumise protsessi lubab uurimise tõenäoliselt edukalt lõpule viia. Kogutud teabe kvaliteet sõltub otseselt teataja kvaliteedist.

Organiseeritud kuritegevuse raskeid vorme ei ohjelda riigipiirid, mistõttu teatajad võivad õiguskaitsetegevuse toetamiseks teavet anda mitmes riigis. Teatajate kasutamist ei reguleeri ELis praegu ühtne õiguslik kord, ehkki koostöö teatajatega on tavapärane ja levinud tava.

- Europol koordineerib teatajate ehk salajase kriminaalteabe vahendajate kohtlemise eksperdivõrgustikku (CHIS), et jagada selles tundlikus valdkonnas parimaid tavasid ja kogemusi.
- Samuti jagame teatajate kohtlemise (piiratud kasutusega) käsiraamatut, mis on ühiselt välja töötatud dokument ning mida Euroopa salajase kriminaalteabe vahendajate üksused kasutavad oma kodumaal asjaomaste teemade arendamiseks ja ühtlustamiseks.
- Koostöös CEPOLiga¹⁵ korraldab Europol kord aastas liikmesriikide kogemuste ja vajaduste põhjal teatajate kohtlemise kursuse.
- Praegu arendatakse välja Europoli eksperdiplatvormi jaoks ettenähtud spetsiaalset teatajate kohtlemise eksperdiplatvormi, mis võimaldab neil jagada teadmisi ja suhelda vahetult oma Euroopa õiguskaitsekolleegidega.

2.7.3 Piiriülese jälgimise ja kontrollitavate saadetistega seotud parimad tavad

Varjatud jälgimist kasutatakse ühe peamise nüüdisaegse uurimisvahendina kindla teabe kogumiseks kuritegelike struktuuride kohta. Tänapäeva organiseeritud kuritegelike rühmituste rahvusvahelise olemuse tõttu seisavad õiguskaitseasutused aga üha sagedamini silmitsi piiriülese seire ja jälgimise juhtumitega, mis tekitavad probleeme nii õiguslikul kui ka operatiivtasandil.

Europol on piiriülese jälgimise töörühma liige. Töörühma eesmärk on õhutada rahvusvahelist koostööd ning olla ohutute ja tõhusate õiguskaitse jälgimistehnikate väljatöötamise foorumiks.

Teine peamine uurimisvahend on varjatud jälgimise kasutuselevõtt ja süstemaatiline kasutamine seoses kontrollitavate saadetistega. CD-ROMil on saadaval eri liikmesriikide kontrollitavaid saadetisi käsitlevate õigusaktide kogumik, et teavitada eksperte piiriüleses koostöös esineda võivatest probleemidest.

2.7.4 Tunnistajakaitse parim tava

Tunnistajakaitse on üks organiseeritud kuritegevuse ja terrorismivastase võitluse nurgakive ning Europoli tunnistajakaitse võrgustik on suurim kogu maailmas. Europoli tunnistajakaitse teenused hõlmavad:

- riiklike programmide ühtlustamist,

¹⁵ Euroopa Politseikolledž (CEPOL).

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- uute tunnistajakaitseüksuste ja -programmide väljatöötamist,
- selliste protsesside nagu tunnistajate ümberpaigutamise standardimist ning
- tunnistajakaitseametnike koolitamist, sh ainulaadse kahepäevase kõrghariduskursuse korraldamist, millega tehti august 2011. aastal.

2.7.5 Europoli mõrvatöörühm (EHWG)

Europoli mõrvatöörühma eesmärk on jagada eriteadmisi kriminaaluurimise ja kohtuarstliku ekspertiisi alal. Keskendutakse Euroopa õiguskaitseasutuste rahvusvahelise koostöö elavdamisele selles valdkonnas ning hõlmatud on organiseeritud kuritegevusega seotud mõrvad, sarimõrvad, piiriülesed või konkreetsete tegutsemisviisidega seotud mõrvad, nagu aumõrvad või etnilise, kultuurilise või usulise taustaga mõrvad.

Londoni politsei juhtimisel tegutsev EHWG on piiriüleste mõrvaküsimuste eksperdiasutus, mis toetab Euroopa mõrvauurijaid järgmisel viisil:

- toimides eriteadmiste arutelu- ja arendamisfoorumina, kus käsitletakse uurimismenetlusi, samuti organiseeritud kuritegelike rühmituste toimepandud mõrvade, sarimõrvade või piiriüleste mõrvade uurimiseks kasutatavaid tehnilisi ja kohtuekspertiisimeetodeid;
- hõlbustades ja julgustades rahvusvahelist koostööd, parimate tavade jagamist ning tagades selles valdkonnas tiheda koostöö Europoli, Eurojusti ja Interpoliga;
- uurides ja analüüsides strateegilisi kriminaalandmeid ja piiriüleste mõrvade seotud teavet uute suundumuste tuvastamiseks või uute tavade ning uurimis- ja ekspertiisivõimaluste väljatöötamiseks;
- nõustades õiguskaitseasutusi piiriüleste mõrvadega seotud uurimis-, ekspertiisi- või õigusküsimustes.

Oma toetajarolli raames võõrustab Europol 2012. aastal koostöös CEPOLiga vanemuurijate mõrvateemalist konverentsi. Koostöös Ühendkuningriigi Christ Churchi Ülikooliga Canterbury kogub Europol andmeid mõrvauurimiste kohta, et koostada Euroopas selleletemaline käsiraamat.

2.8 Andmekaitseametnik

Europolil on üks kõige tugevamaid andmekaitsearežiime õiguskaitse valdkonnas. Europoli andmekaitseametnik tagab andmekaitseraamistiku sõltumatu õigusliku järgimise, sealhulgas Europoli töötajatega seotud andmete töötlemisel. Tema põhiülesanne on koostada oma õigusraamistik, mis vastab operatiivüksuste vajadustele ning kaitseb samal ajal andmesubjektide põhiõigusi. Lisaks sellele on andmekaitseametnik ühise järelevalveasutuse peamine kontaktisik ja osaleb selle inspeksioonides.

Auditiraamistik on määratletud Europoli andmekaitse auditipoliitikas. Sellega seoses on andmekaitseametnik kehtestanud „Väljavõtete kontrolli poliitika“, milles sätestatakse Europoli süsteemidest tehtud isikuandmete väljavõtete õiguspärasuse kontrolli üksikasjad. Nagu nõutud Europoli käsitleva nõukogu otsuse artiklis 18, määratletakse poliitikas andmekaitse auditilogide ja auditijälgede täpsed nõuded. Mainitud poliitika alusel on andmekaitseametnik teinud auditeid ja koostanud Europoli infosüsteemi (EIS) jaoks asjaomaseid aruandeid, analüüsifaile ning muid isikuandmete töötlemise süsteeme.

Viimase aasta jooksul on andmekaitseametnik osalenud kõikides olulistest isikuandmete töötlemist hõlmavates projektides, koostades andmekaitsealuseid ja/või koordineerides vajaduse korral koostööd ühise järelevalveasutusega. 2011. aastal oli üks olulisemaid projekte uue analüüsifaile kontseptsiooni väljatöötamine.

Andmekaitseametnik jätkas andmekaitsearuannete koostamist kolmandatele osapooltele, kellega Europol kavatses sõlmida operatiivkoostöölepingud. Samuti tegi Europol kandidaatriikide haldustavade kontrollimiseks kaks andmekaitsevisiiti (Albaaniasse ja Serbiasse).

Töötajatega seotud andmete puhul keskendus andmekaitseametnik töötlemistoimingutele, millega tõenäoliselt kaasneb konkreetne oht personali õigustele ja vabadustele, eeskätt personali- ja turvalisuseküsimustele. Andmekaitseametnik aitas Europoli üksustel koostada andmekaitseteatisi ning pööras eelmisel aastal erilist tähelepanu Europoli uue peakorteri turvasüsteemidele. Veelgi enam, andmekaitseametnik teavitas ühist järelevalveasutust töötlustoimingutest, mida asutus peab eelnevalt kontrollima.

Kooskõlas Europoli käsitleva nõukogu otsusega on andmekaitseametnik esitanud oma aastaaruande haldusnõukogule ja ühisele järelevalveasutusele.

3. Europoli operatiivtegevus

Üks Europoli põhieesmärke on pakkuda ELi õiguskaitseasutustele ööpäevaringset operatiivtuge. Tuge pakub Europol oma pädevusvaldkondades¹⁶ ja mitut valdkonda hõlmavates toimingutes.

Operatiivtuge pakutakse ka Europoli mobiilse büroo ning valdkonnaanalüütikute ja -ekspertide kohalesaatmisega, et osutada abi liikmesriikides kohapeal.

Europoli mobiilne büroo:

reaalajas ühendus Europoli kesksete andmebaaside ja eksperdiplatvormidega

Europol on välja arendanud võimsa mobiilse büroolahenduse, mis võimaldab Europoli ametnikele kõige rangemate turvastandardite kohast juurdepääsu andmetele ja analüüsivahenditele mis tahes asukohast.

Europoli mobiilne büroo abistas ELi õiguskaitseametnikke **2011. aastal kohapeal 84 korral** – see oli 2010. aasta 31 korraga võrreldes 150% suurenemine.

Europolil on oluline roll organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli rakendamisel. Selle mitmeaastase tsükli eesmärk on kehtestada järjepidev strateegia kõige olulisemate rasket kuritegevusest tulenevate ohtudega võitlemiseks ELis.

2011. aastal koostas Europol organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangu (OCTA), mille alusel nõukogu määratles kaheksa strateegilist prioriteeti. Kui iga prioriteedi kohta olid seatud strateegilised eesmärgid, korraldas Europol seminari poliitilisi eesmärke elluviivate operatiivtegevuskavade koostamiseks. Europol haldab EMPACTi (kuritegevusest tulenevate ohtude vastase Euroopa valdkondadevahelise platvormi) tugiüksust, mis toetab ja jälgib kõiki EMPACTi projekte¹⁷.

Koos Frontexi ja Eurojustiga osales Europol sisejulgeolekustrateegia esimesel iga-aastasel läbivaatamisel, mille aruannet esitleti 2011. aasta novembris.

2011. aasta arvudes

- Europol kasutas oma infosüsteeme ja operatiivteadmisi ELi liikmesriikide asutuste toetamiseks 13 697 piiriülese juhtumi puhul – see on 17% rohkem kui 2010. aastal.
- Liikmesriikide uurimiste toetamiseks koostas Europol:
  - 716 vasteteadet
  - 984 kokkulangevusaruannet
  - 376 teadmustoode
  - 340 operatiivanalüüsi aruannet.

¹⁶ Vt täpsemalt nõukogu 6. aprilli 2009. aasta otsuse (millega asutatakse Euroopa Politseiamet (Europol)) (2009/371/JSK) lisas.

¹⁷ EMPACT (kuritegevusest tulenevate ohtude vastane Euroopa valdkondadevaheline platvorm), ELi institutsioonid ja asutused, kolmandad riigid ning (avalik-õiguslikud ja era-)organisatsioonid, kes võitlevad üleeuroopalise või piirkondliku raske ja organiseeritud rahvusvahelise kuritegevuse ohuga, mille nõukogu on kuulutanud raske ja organiseeritud kuritegevuse hinnangu alusel prioriteediks (alates 2013. aastast). Seda tehakse mitmeaastase strateegiakava või strateegilise eesmärgi abil, mille koostab nimetatud osalistest koosnev sihtotstarbeline eksperdirühm, kes töötab prioriteediks kuulutatud ohuga võitlemiseks välja konkreetsed lahendused.

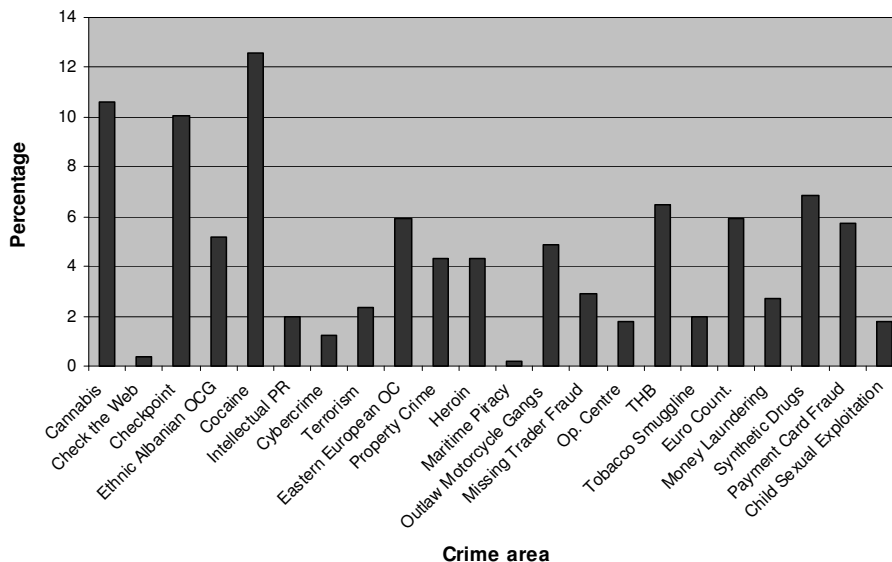
Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Liikmesriikide uurimistes osutatud operatiivtugiteenuste arv on liikide kaupa esitatud tabelis 1. Enamikus valdkondades registreeriti 2011. aastal eelmise aastaga võrreldes teenuste arvu suur kasv. See kinnitab üldist suundumust, mis sai alguse Europoli operatiivtegevuse ja mõju koondamise strateugiast.

Tabel 1: liikmesriikidele 2011. aastal pakutud operatiivtugi

Operatiivtoe liik (osutamise kordade arv)	Kokku 2011	Kokku 2010
Kohtueksperitiis/tehniline tugi	594	543
Rahaline abi operatiivkoosolekute jaoks	142	60
Rahaline abi uurimiste jaoks (euro võltsimise uurimised)	28	35
Võõrustatud operatiiv/kooskõlastuskoosolekute arv	214	56
Mobiilne büroo (kohapealne analüüs)	84	31
Õöpäevaringne valmisolek	26	-

Tabel 2: Europoli toetusel 2011. aastal korraldatud operatsioonide osatähtsus kuritegevuse valdkondade kaupa (%-des)

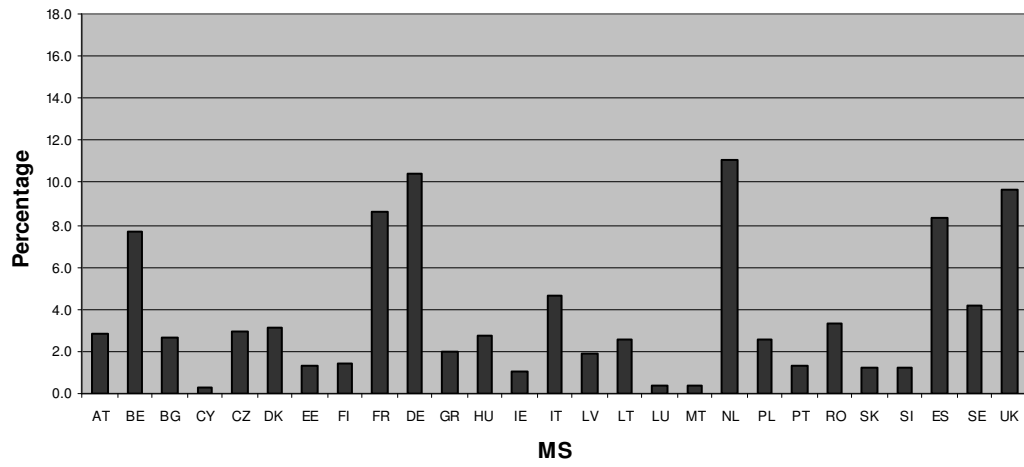
Protsent	Percentage	Kuritegevusvaldkond	Crime area
Kanep	Cannabis	Ebaseaduslikud mootorrattajõugud	Outlaw Motorcycle Gangs
Check the Web	Check the Web	Vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud pettus	Missing Trader Fraud
Checkpoint	Checkpoint	Operatiivkeskus	Op. Centre
Etniliste albaanlaste kuritegelikud rühmitused	Ethnic Albanian OCG	Inimkaubandus	THB
Kokaiin	Cocaine	Tubakatoodete salakaubavedu	Tobacco Smuggline
Intellektuaalomandi õigused	Intellectual PR	Eurode võltsimine	Euro Count.
Küberkuritegevus	Cybercrime	Rahapesu	Money Laundering
Terrorism	Terrorism	Sünteetilised uimastid	Synthetic Drugs
Ida-Euroopa	Eastern European	Maksekaardipettused	Payment Card

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

organiseeritud kuritegevus	OC		Fraud
Varavastased kuriteod	Property Crime	Laste seksuaalne ära kasutamine	Child Sexual Exploitation
Heroiin	Heroin		
Merepiraatlus	Maritime Piracy		

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Tabel 3: Europoli toetusel 2011. aastal korraldatud operatsioonide osatähtsus liikmesriigi kaupa (%-des)

Protsent	percentage
Liikmesriik	MS

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Rahulolu-uuring

2011. aastal palus Europol taas vahetut tagasisidet juhtivuurijatelt, kelle operatiivtegevust Europol oli toetanud. Tagasiside näitas, et nad hindavad Europoli analüüsiteenuseid. Mõned kommentaarid:

„Kriminaalteabe aruanded olid hämmastavad – nii sisu kui ka vorm oli suurepärane.“

*„... analüüsiaruannete kiirus ja põhjalikkus on väga hea.
Aruannete sisu ja ülesehitust
oli uurijatel kerge mõista.“*

Samuti kinnitasid vastajad, et hindavad Europoli eriteadmiste ja -nõuannete kvaliteeti ning on väga rahul pakutavate operatiivabi teenustega, sealhulgas tehniline analüüs ja kohtuekspertiis, rahaline abi uurimisteks ning sünteetiliste uimastite ja küberkuritegevuse valdkonnas pakutavad eriteadmised.

Ühtlasi said kõrgeid hinnanguid Europoli ruumid Haagis, operatsioonipäevad, rahaline abi operatiivkoosolekutel osalemiseks ja kohapealne analüüs. Uurijatelt saadud märkustest nähtus selgelt, et Europoli parimateks teenusteks peeti teabevahetust, kooskõlastamist ja operatiivanalüüsi.

*„Lille'i uurijad hindasid tehnilist tuge kõrgelt – see võimaldas neil säästa aega ja jõupingutusi.
Uurijad kasutasid Europoli spetsialistide koostatud tehnilisi aruandeid otse ja vahetult
kahtlustatavate ülekuulamisel.“*

*„Pakutav tehniline tugi oli väga hea ning mängis põhirolli
veebilehe enam kui 69 000 kahtlustatava külastaja tuvastamisel. Samuti tuleb rõhutada, et
Europol suutis küsimused väga kiiresti ja tõhusalt liikmesriikidele edastada.“*

*„Usun, et eksperdiabi, mida Europol trükipresside tehnilise analüüsi käigus pakkus, osutub
vahistatutele süüdistuse esitamisel äärmiselt väärtuslikuks.“*

Vastajad tegid parandusettepanekuid analüüsi- ja operatiivtoe täiustamiseks, paludes muu hulgas analüüsiaruannete kiiremat esitamist ja Europoli varasemat kaasamist uurimistesse.

Tabel 4: juhtivate uurijate rahulolu uuring 2011

Pakutud operatiivtoe liik	Keskmine tulemus
Muu: „Synergy analüüsifailid seadmeekspertiisi valdkonnas.“ „Lisaks nende erialastele oskustele tahaksin rõhutada, et Prantsusmaal operatsioonipäeval osalenud Europoli kolleegid olid hõlpsalt kättesaadavad.“ „Twinsi analüüsifailide teabeesitajad osalejad olid uurimise eest vastutavate õiguskaitseametnikega pidevalt kontaktis.“	9,5
Tehniline/kohtuekspertiis (nt krediitkaartide puhul)	9,1
Tehniline uurimine (raha võltsimiseks kasutatud lähtematerjalid ja seadmed)	9,0
Rahaline abi eurode võltsimist käsitlevates uurimistes	9,0
Europoli Haagis asuvate ruumide kasutamine	8,8
Operatsioonipäevad (Europoli koordineerimisel)	8,8
Rahaline abi operatiivkoosolekute jaoks	8,5
Kohapealne analüüs	8,2
Abi ebaseadusliku labori likvideerimisel	8,0
Abi trükikoja likvideerimisel	6,0

3.1 Uimastid

Uimastid on nende mõju tõttu nii kollektiivsele kui ka individuaalsele tervisele ja ohutusele Euroopa kodanike jaoks suur probleem. Uimastikuritegevuse vastane võitlus on algusest peale olnud üks Europoli prioriteete. 2011. aastal oli üle veerandi Europoli toetatud operatsioonidest seotud uimastitega.

3.1.1 Sünteetilised uimastid

Euroopa Liit on jätkuvalt tähtis sünteetiliste uimastite, eriti amfetamiini ja *ecstasy* ebaseadusliku tootmise piirkond. Igal aastal tuvastatakse ja likvideeritakse ligikaudu 60–90 suuremahulise uimastitootmise rajatist.

Sageli avastatakse liikmesriigis tehtavate uurimiste käigus uimastitootmises kasutatavate potentsiaalselt ohtlike lähteainete ladusid. Need lähteained veetakse salakaubana sisse Aasiast või neid toodetakse ELis.

Amfetamiini tootmine püsib stabiilselt suur, varasematel aastatel oluliselt vähenenud *ecstasy* tootmine ELis kasvas aga 2011. aastal. Uue suundumusena levib ELis kiiresti uute psühhoaktiivsete ainete kasutamine. 2011. aastal avaldatud Europoli ning Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) ühisaruande kohaselt¹⁸ teatati neile kahele asutusele ametlikult kokku 41 uuest psühhoaktiivsest ainest. Seda on rohkem kui ühelgi varasemal aastal ning uute ainete hulgas on näiteks sünteetilised kannabinoidid, sünteetilised katinoonid ning muude tuntud uimastite sünteetilised derivaadid.

Europoli operatiivtugi hõlmab uimastikuritegude uurimise koordineerimist ja algatamist, samuti ELi õiguskaitseasutuste kohapealset abistamist ebaseaduslike uimastitootmisrajatiste turvalisel likvideerimisel ja vajalike tõendite kogumisel. Europol teeb ka uimastite tootmis- ja ladustamisrajatistest konfiskeeritud eritellimus- ja tööstusseadmete tehnilist ekspertiisi.

Europoli ebaseaduslike laborite võrdlussüsteem (EILCS) sisaldab üksikasjalikku fotograafilist ja tehnilist teavet sünteetiliste uimastite tootmis- ja ladustamisrajatiste ning jäätmekõrvalduskohtade kohta. See võimaldab kindlaks teha konfiskeeritud seadmete, materjalide ja kemikaalide kokkulangevusi. Peale selle sisaldab **Europoli sünteetiliste uimastite süsteem (ESDS)** teavet kurjategijate tegutsemisviiside ja oluliste konfiskeerimiste kohta. See võimaldab tuvastada konfiskeerimiste kokkulangevusi ning profileerida kuritegelikke rühmitusi ja neid sihipäraselt jälitada.

---

¹⁸ EMCDDA 2010. aasta aruanne nõukogu otsuse 2005/387/JSK (uusi psühhoaktiivseid aineid käsitleva teabe vahetamise, riski hindamise ja kontrolli kohta) rakendamise kohta.

Operatsioon „De-Bads”

Peamine kuritegevusvaldkond *Ecstasy*, amfetamiini, kanepi ja kokaiini tootmine ja kaubandus

Osalevad riigid Belgia, Madalmaad

Europoli panus

- Operatiivkoosolekute korraldamine teabe vahetamiseks
- Europoli analüütikud koostasid operatiivseoste kohta kaheksa analüüsiaruannet.

Operatsiooni ulatus

Belgia politsei¹⁹ hakkas uurima Belgia-Madalmaade kuritegelikku võrgustikku, mis tegeles aktiivselt süsteemiliste uimastite tootmise ja äriga.

Pärast seda, kui politsei oli Belgias Genti piirkonnas konfiskeerinud 62 kg amfetamiini, selgus, et uimastid olid mõeldud kohaliku organiseeritud kuritegeliku mootorrattajõugu jaoks. Tihedas koostöös Madalmaade politseiga²⁰ tuvastati võimalik tootmisrajatis Madalmaades Tilburgis. Koostöö tulemusel kurjategijad vahistati ning konfiskeeriti märkimisväärne kogus uimasteid.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Vahistati 12 inimest: 9 Belgias ja 3 Madalmaades; viimased anti välja Belgiale.
- Belgias maju läbi otsides leiti 36 kg amfetamiini.
- Veel kümne maja läbiotsimise tulemusel likvideeriti kaks kanepikasvandust ning konfiskeeriti 1 kg amfetamiini, 100 *ecstasy* tabletti ja 5 liitrit amfetamiiniõli.
- Madalmaade politsei konfiskeeris pool kilo kokaiini, 30 kg *ecstasy* tablette (150 000 tabletti), 5 kg *ecstasy* pulbrit ja 720 liitrit *ecstasy* tablettide tootmiseks kasutatavaid kemikaale.

3.1.2 Kokaiin

Kokaiin on kanepi järel teine kõige laiemalt tarbitav ebaseaduslik aine Euroopas. Kokaiini on viimase aasta jooksul kasutanud ligikaudu neli miljonit eurooplast²¹ ning hinnangute kohaselt on elu jooksul kokaiini tarbinud 14,5 miljonit täiskasvanut (vanuserühmas 15–64). See peegeldab kiiresti kasvavat ebaseaduslikku kokaiiniäri ja kokaiini tarbimise levikut Euroopas. Euroopa Liit on Ameerika Ühendriikide järel kokaiinitarbimiselt maailmas teisel kohal.

Kokaiini peamised päritolumaad on Colombia, Peruu ja Boliivia. ELi tuuakse kokaiin peamiselt Hispaania ja Portugali ning muude Lääne-Euroopa riikide kaudu, kuid üha rohkem kokaiini siseneb ELi ka Lääne-Balkani riikide ja Kagu-Euroopa kaudu. Lääne-Aafrikat kasutatakse Euroopasse suunduva Ladina-Ameerika kokaiini ümberlaadimis- ja ladustamispiirkonnana.

Euroopa kuritegelikud võrgustikud ei ole ainsad, kes kokaiini ELi toimetavad. Aktiivsed on ka Colombia (sh Colombia Revolutsiooniliste Relvajõudude), Dominikaani Vabariigi, Lääne-Aafrika, Lääne-Balkani riikide, Mehhiko, Venemaa ja endise Nõukogude Liidu (nt Ukraina, Gruusia ja Moldova) kuritegelikud rühmitused.

¹⁹ Dendermonde Belgia föderaalne politsei.

²⁰ Madalmaade politsei.

²¹ Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) 2011. aasta aruanne uimastiprobleemi hetkeolukorra kohta Euroopas.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Europol on kokaiiniga seotud organiseeritud kuritegelikele võrgustikele pühendanud eriprojekti, mille raames:

- osutatakse keskset teenust kokaiiniga kauplevate kuritegelike võrgustike andmete kiireks ja tõhusaks töötlemiseks ja analüüsiks;
- levitatakse analüüsiaruandeid liikmesriikide käimasolevate uurimiste toetamiseks, mille tulemusel on vahistatud olulisi kurjategijaid ja konfiskeeritud mitu tonni kokaiini;
- tehakse kindlaks võimalused ühiste uurimisrühmade, ühisoperatsioonide ja paralleeluurimiste algatamiseks, mis võimaldab üleeuroopalist õiguskaitsekoostööd;
- antakse liikmesriikidele taktikalist ja strateegilist teavet peamiste kahtlusaluste ja nendega seotud isikute kohta;
- jälgitakse kokaiiniärist pärineva raha liikumist ning abistatakse liikmesriike kõnealuse ebaseadusliku tulu külmutamisel ja konfiskeerimisel, aidates nõrgendada kokaiini tootvate ja sellega kauplevate kuritegelike rühmituste positsiooni;
- algatatakse ja tõhustatakse ELi ja ELi-väliste riikide vahelist operatiiv- ja strateegilist koostööd ning teabevahetust, keskendudes kuritegelike võrgustike tõkestamisele.

Kõnealuse eriprojekti raames haldab Europol **kokaiini logode süsteemi**, kuhu kuuluvad kokaiini logode, kokaiinikoguste ja varjamise erivahendite andmebaasid.

Operatsioon „Aigle 35/Vortice Due”

Peamine kuritegevusvaldkond Kokaiiniäri

Osalevad riigid Belgia, Itaalia, Madalmaad, Prantsusmaa, Saksamaa

Europoli panus

- Operatiivkoosolekute korraldamise hõlbustamine
- Mitme politseioperatsiooni koordineerimine
- Mahukate andmete ja kriminaalteabe kogumine
- Liikmesriikide asjaomaste uurimisrühmade toetamine arvukate kriminaalteabe aruannetega
- Mitmel juhul tuvastati põhikahtlusalused tänu Europoli andmetele.

Operatsiooni ulatus

Europol ja Eurojust toetasid meetmeid, millega anti kohtu alla ligi 100 albaania keelt kõnelevat kokaiinimüüjat, kes tegutsesid viies ELi riigis.

Itaalias algatatud uuring, mis algselt keskendus Camorra klannidele ja nn Ndrangheta perekondadele, suunati ümber albaaniakeelsetele kuritegelikele rühmitustele. Töö tulemusena tuvastati 76 kahtlusalust, kellest teatati kohalikele kohtuasutustele. 40 neist vahistati, mõned jäid tabamata. Peale selle tabati Itaalias ja Belgias neli peamist kokaiiniäri seotud Albaania kurjategijat. Tähtsamad vahistatud kurjategijad said 2011. aastal raske karistuse.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Likvideeriti suur, peamiselt albaania keelt kõnelevatest kurjategijatest koosnev kokaiinivõrgustik.
- Itaalia uurimise raames vahistati 40 inimest ning konfiskeeriti 6 kg heroini, 2,5 kg kokaiini ning mitmesuguseid lahjendusaineid, pakkematerjale ja seadmeid.
- Itaalias ja Belgias võeti vahi alla neli peamist kokaiiniäriiga seotud Albaania kurjategijat.
- Prantsuse politsei vahistas 22 albaania keelt kõnelevat kahtlusallust ning konfiskeeris 3,2 kg heroini ja 127 000 eurot sularaha.
- Madalmaades konfiskeeriti 20 kg kanepit ning tulirelvi jm relvastust.
- Saksamaal küsitleti 7 inimest, kellest 3 peeti kinni.
- Belgias vahistati uurimise tulemusena 3 inimest ning konfiskeeriti 30 kg kanepit, uimastite lahjendusaineid, pakkematerjale ja seadmeid.

Operatsioon „Salonica“

Peamine kuritegevusvaldkond Kokaiini ja kanepi tootmine ja äri

Osalevad riigid Albaania, Austria, Belgia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Hispaania, Itaalia, Saksamaa, Serbia

Europoli panus

- Operatsiooni analüüsitoe koordineerimine
- Operatiivkoosolekute korraldamise hõlbustamine
- Teabe ja kriminaalandmete kogumine operatiivanalüüsi tarbeks
- Europol hõlbustas rahvusvahelist seireoperatsiooni, mille käigus jälgiti saadetisega veoauto liikumist läbi Euroopa Albaaniasse, kus uimastid kinni peeti.

Operatsiooni ulatus

Rahvusvahelise politseioperatsiooni tulemusel likvideeriti Hispaania, Maroko ja Albaania kodanikest koosnev kuritegelik organisatsioon, kes vedas Euroopasse ja turustas seal suurtes kogustes Colombia kokaiini ja Maroko hašišit. Kuritegelik võrgustik tegi tööstuslikus mahus kokaiini hankimiseks koostööd uimastikartelliga ning evis mitmes Euroopa riigis uimastite turustamise võrgustikku.

Colombiast saadeti Antwerpeni (Belgia) kaudu väga suur, 13 tonnis palmiõlis lahustatud kokaiinisaadetus, mille lõpuks konfiskeerisid Albaania õiguskaitseasutused.

Kuritegelik rühmitus kauples veel mitmesuguste muude uimastitega. Üks organisatsiooni haru kasvatas kanepit, teine korraldas hašiši hankimist eri allikatest. Rühmitus vedas kommertskaubaveokite kabiinidesse peidetud hašišit Hispaaniast Itaaliasse ja Madalmaadesse.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Konfiskeeriti peaaegu tonn kokaiini ja 160 kg hašišit.
- Pärast 22 inimese, sh teatavate põhikurjategijate vahistamist likvideeriti rahvusvaheline kuritegelik uimastivõrgustik.
- Likvideeriti ka Albaania kuritegelik võrgustik, mis töötles palmiõli, et eraldada sellest lahjendatud kokaiin.

3.1.3 Heroiin

Euroopa Liit on ka tähtis opiaatide turg. Ehkki opiaatide, peamiselt heroini nõudlus ja pakkumine on muude ebaseaduslike uimastite, nt kanepi ja sünteetiliste uimastitega võrreldes suhteliselt väike, on opiaatide tarbimisest tulenevad sotsiaalsed, majanduslikud ja terviseprobleemid väga suured. Seetõttu peetakse opiaate suureks ohuks Euroopa ühiskonna turvalisusele ja tervisele.

Ülemaailmses heroinikaubanduses domineerib ulatuslik kasvatus- ja tootmistegevus Afganistanis, mis on siiani ülekaalukalt peamine ELis kaubeldava heroini allikas. Suur osa sellest heroinist veetakse Afganistanist välja üle Pakistani ja Iraani piiri, sest need marsruudid on kõige lühimad ja otsesemad.

Teatavatesse Euroopa riikidesse Pakistanist lennutranspordiga veetava heroini kogused on kasvanud, kuid palju heroini veetakse ka meretranspordiga Aafrika kaudu. On selgeid märke, et Aafrikast on viimastel aastatel saanud peamine Euroopa heroinikaubanduse keskus – selleks, et vältida tihedamalt jälgitavaid ja kontrollitavaid riigipiire traditsioonilistel salakaubateedel.

Iraanist toimetatakse heroini üle piiri Türgi ning Euroopasse saabub see nn Balkani marsruute mööda, mis moodustavad lugematute salakaubaveovõimaluste võrgustiku. Ehkki Euroopasse suunduva salakaubaveo korraldus muutub poliitika, infrastruktuuri ja õiguskaitsetegevuse piirkondliku arengu tõttu üha mitmekesisemaks, on Balkani marsruut endiselt peamine transpordikanal. Hinnanguliselt veetakse Balkanimaade kaudu igal aastal ligikaudu 100 tonni heroini, millest 85 tonni jõuab kõige tulutoovamale tarbijaturule – Lääne-Euroopasse.

2011. aastal osales Europol seoses heroinikaubandusega mitmesugustes operatiivtoetevõrgustikes, peamiselt seoses ELi, Türgi, Lääne-Aafrika ja Pakistani salakaubavedajatega. Prioriteediks olid ka kuritegelikud võrgustikud, mis tegelevad heroini olulise lähteaine – atseetanühüriidi – salakaubaveoga Afganistani.

Heroinikaubandus on küll Europoli esmatähtis sihtmärk, kuid ilma atseetanühüriidita on heroini äärmiselt raske toota ja seetõttu on nõudlus atseetanühüriidi järele väga suur – uimastikaubitsejad püüavad seda suurtes kogustes hankida seaduslikult tegutsevatest, sh ELi keemiaettevõtetest. Europol osales möödunud aastal mitmes ELi kõrgetasemelises atseetanühüriidiga kauplemise juhtumi uurimises, mille käigus konfiskeeriti üle 30 tonni atseetanühüriidi, mis tõenäoliselt oli ette nähtud heroini tootmiseks Afganistanis. Seda rahvusvaheliste õigusaktidega reguleeritud kemikaali saab osta hulgimüügihinnaga 1 dollar liitri eest, Lõuna-Afganistani ebaseaduslikul turul maksab see aga kuni 400 korda rohkem.

Allprojekt „Watani”

Peamine kuritegevusvaldkond Ebaseaduslik heroini tootmine

Osalevad riigid Austria, Bulgaaria, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik, Ungari, US DEA²²

Europoli panus

- Mitme eduka operatiivkoosoleku algatamine ja korraldamine koostöös Eurojusti ja US DEAg, et koordineerida käimasolevaid uurimisi ja vahetada teavet.
- Ekspertiisi osutamine, eelkõige operatiivkoostöö ning kuritegevusteabe valdkonnas.
- Europoli eksperdid abistasid liikmesriikide uurimisi juhtumandmete analüüsi ning seoste väljaselgitamise teel.

Uurimiste ulatus

Kõnealune organiseeritud kuritegelik rühmitus oli kaubelnud tähtsa heroini lähteaine suurte kogustega. Uurimiste tulemusena on seni neljal korral koordineeritult konfiskeeritud atseetanühüriidi, sh ühel korral väljaspool ELi.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Likvideeriti suur organiseeritud kuritegelik võrgustik, kes osales aktiivselt atseetanühüriidiäris ELis ja väljaspool ELi.
- Seni on konfiskeeritud üle 30 tonni kõnealust lähteainet, mis on väga oluline, arvestades, kui suure koguse heroini oleks saanud selle kemikaali abil toota.

3.1.4 Kanep

Kanep on tootmise, kauplemise ja tarbimise poolest maailmas ja ELis kõige enam levinud uimasti. Seda tarbitakse mitmel kujul, nt kanepiürt (marihuaana), kanepivaik (hašiš) ja kanepiõli. Euroopa Liit on üks suuremaid kanepi tarbijaturge. Ka kanepi tootmine on paljudes riikides märkimisväärne probleem.

Kanepi tootmine ja sellega kauplemine on paljude kurjategijate jaoks ahvatlev äri, kuna riski peetakse madalaks. Seepärast tegelevad paljud kuritegelikud rühmitused kanepi tootmise, sellega kauplemise ja seonduva rahapesuga. Need kuritegelikud võrgustikud kauplevad siiski väga harva üksnes kanepiga. Sageli kaubeldakse mitme uimastiliigiga korraga, sõltuvalt geograafilisest ja etnilisest taustast või lihtsalt võimalustest.

Europol algatab, toetab ja koordineerib kriminaalteabe kogumist uurimiste raames, edendades samal ajal kanepiäri seotud teabe, teadmiste ja kogemuste vahetust. Kaks allprojekti keskenduvad kanepi hulgikaubandusele ning kanepi kasvatamisele ja tootmisele. Europol on saanud kriminaalteavet peamiselt kanepi kauplemisega seotud käimasolevatest uurimistest, mis keskenduvad Põhja-Aafrikat Skandinaaviaga ühendavatele marsruutidele.

Europol haldab **Europoli kanepikasvatustekohtade võrdlemise süsteemi** (ECCCS) ja **Europoli kanepi logode süsteemi** (ELSC). Europol kuulub ka **Euroopa kanepiekspertide töörühma** (EEGC), mis on juba toetanud mitut operatsiooni.

2011. aastal toetasid Europoli erimeeskonnad mitut uurimist erianalüüside ja kohapealsete ekspertidega. Tänu Madalmaade ühise uurimisrühma algatusele on kriminaalandmete hulk märkimisväärselt kasvanud. See omakorda tähendab analüüsivõime suurendamist, mis on aidanud suurendada meie teadlikkust Madalmaade olukorrast ja võimaldanud teha kindlaks seosed käimasolevate uurimistega teistes liikmesriikides.

²² USA uimastivastane amet.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Europol korraldas Haagis **ebaseaduslike kanepikasvanduste likvideerimise** koolituskursuse, kus osalesid 20 ELi liikmesriigi esindajad.

Kaks eksperti Belgiast ja Madalmaadest jagasid oma teadmisi meetoditest ja riskidest, millega peavad arvestama selliseid kasvandusi likvideerivad õiguskaitseametnikud. Kursusel anti osalejatele teavet, kuidas kõnealuseid kohti ohutult likvideerida ja tõendeid nõuetekohaselt säilitada. Peale selle tutvustasid eksperdid Europoli operatiivsuutlikkuse andmeid, misjärel suundusid osalejad Belgiasse, kus olid kavas praktilised ülesanded simuleeritud sisekasvandustes.

Operatsioon „Mango“

Peamine kuritegevusvaldkond Kanepi ja võltsitud eurodega kauplemine

Osalevad riigid Hispaania. Operatsioon mõjutab 20 ELi riiki

Europoli panus

- Europolil kui euro kaitsmise Euroopa keskasutusel oli operatsioonis oluline roll: ta koordineeris uurimisi riikides, mida võltsijate tegevus mõjutas.

Operatsiooni ulatus

Hispaania politsei uuris juba mõnda aega uimastikaubanduse ja euro võltsimisega tegelevat kuritegelikku rühmitust. Hispaania võimud likvideerisid kuritegeliku võrgustiku ühe osa, kui nad konfiskeerisid rohkem kui tonni kanepit ja vahistasid 11 kahtlusalust. Uurimine jätkus, keskendudes euro võltsimisele.

Peamine võltsija omas konservtoitude turustusettevõtet, kust leiti salajane trükikoda. Ta kasutas ettevõtet ebaseadusliku trükikoja varjamiseks: trükikojas trükiti 50euroseid rahatähti. Kuritegelik rühmitus importis ka võltsitud 20-, 50- ja 100euroseid rahatähti Itaalia kuritegelikelt partneritelt, et levitada neid terves Euroopas.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Likvideeriti kuritegelik rühmitus, mis tegeles uimastikaubanduse ja rohkem kui kahe miljoni võltsitud euro levitamisega 20 ELi riigis.
- Konfiskeeriti võltsitud eurosid 1,5 miljoni väärtuses, samuti võltsitud eurode masstootmise lähtematerjale.
- Konfiskeeriti üle tonni kanepit.
- Leiti ka seadmed ja vahendid Hispaania isikudokumentide võltsimiseks.

3.2 Inimkaubandus

2011. aastal oli inimkaubandus ELis jätkuvalt tõsine probleem. See kuriteovorm rikub üksikisikute inimõigusi ning kohtleb inimesi kaubana.

ELi inimkaubanduse ulatust ja laadi on raske määratleda, kuna see on sageli seotud muu kuritegevusega, nagu prostitutsioon, ebaseaduslik sissेरänne ja töövaidlused. Seetõttu ei registreerita ega uurita neid juhtumeid tihti inimkaubandusena.

Paratamatult osutub kauplemise ohvriks üha enam ELi kodanikke. See on tingitud sellest, et mõni traditsiooniliselt inimkaubanduse allikaks olev riik on nüüd ELi liige ning teistel ELi kodanikel on rohkem võimalusi reisida ja töötada välismaal. Peamised inimkaubandusega seotud riigid, nagu Venemaa Föderatsioon, Ukraina, Valgevene, Türgi, Moldova ja Lääne-Balkani riigid on nüüd ühe piiriületuse kaugusel ning ELi õiguskaitseasutuste uurimiste käigus osutuvad ohvriteks või kaubitsejateks tavapäraselt nende riikide kodanikud.

EL on ka Aasia, Aafrika ja Lõuna-Ameerika inimkaubandusvõrgustike tegevuspiirkonnaks ning suurenenud on nendelt mandritelt pärit inimeste arv, kes on tuvastatud kui inimkaubanduse ohvrid või keda kahtlustatakse kaubitsejatena.

Ehkki kõige sagedamini on teatatud inimkaubandusest seksuaalse ärakasutamise otstarbel, on tavaline kuritegu ka tööjõu ärakasutamine, mis jääb üldsuse teadlikkuse puudumise tõttu sageli avastamata. 2011. aastal tehti täiustatud tuvastamisnäitajate alusel kindlaks uus suundumus: kaubitsejad kasutavad ära internetivõimalusi seksuaalteenuste reklaamimiseks või töölevärbamiseks.

Europol toetas 2011. aastal aktiivselt 22 kõrgetasemelist inimkaubanduse uurimist. Europol osutas kohapealset operatiivtuge oma mobiilse büroo abil, mis võimaldab uurijatel kasutada andmebaase ja analüüsivahendeid operatsiooni toimumiskohas.

Operatsioon „Veerde”

Peamine kuritegevusvaldkond Inimkaubandus

Osalevad riigid Tšehhi Vabariik, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Selle operatsiooniga õnnestus likvideerida inimkaubandusvõrgustik värbamisetapist kuni ärakasutamisetapini; operatsioon oli edukas tänu ühisele uurimisrühmale, mis hõlmas Europoli ja Eurojusti.

Operatsiooni ulatus

Tšehhi Vabariik ja Ühendkuningriik uurisid paralleelselt organiseeritud kuritegelikku rühmitust, mis viis Tšehhi naisi Ühendkuningriiki, lubades neile 30 000 Tšehhi krooni selle eest, kui nad abielluvad fiktiivselt Ühendkuningriigi kodanikega. Enamik tüdrukutest ei saanud lubatud summat ja nende uued passid jäid organiseeritud kuritegeliku rühmituse kätte, kes kavatses neid väliselt sarnaste isikute puhul uuesti kasutada.

Ühendkuningriiki saabudes langesid Tšehhi naised füüsilise väärkohtlemise ja vägistamise ohvriks ning neid sunniti prostitutsioonile või abielluma Pakistani ja India kodanikega, et seadustada nende seisund. Organiseeritud kuritegelik rühmitus pettis ka Ühendkuningriigi sotsiaaltoetuste süsteemi.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Organiseeritud kuritegelik rühmitus likvideeriti 11 kurjategija vahistamisega Ühendkuningriigis ja Tšehhi Vabariigis.

Ühised uurimisrühmad

Ühiseid uurimisrühmi võib moodustada politseikoostöö täiendavaks edendamiseks. Ühised uurimisrühmad koosnevad vähemalt kahe liikmesriigi kohtu- ja politseiasutustest. Nende ülesanne on teha konkreetsetes asjades piiratud aja jooksul kriminaaluurimist. Europol ja Eurojust võivad ühistes uurimisrühmades osaleda ja nende tööd koordineerida.

2011. aastal osales Europol 17 ühises uurimisrühmas ning aktiivselt veel mitmes ühises uurimisrühmas, toetades nende tegevust ilma ametliku kokkuleppeta.

**Politsei operatiivtegevuse üldine strateegiline planeerimine (COSPOL)*
Lääne-Balkani riikide organiseeritud kuritegevuse kohta (WBOC)**

Pärast intensiivset õiguskaitsetegevust, mis hõlmas rahvusvahelist politsei- ja õiguskooostööd, saavutas COSPOL WBOC rühm ühe oma 2011. aasta põhieesmärkidest ning vahistas 18 Albaania põgenikku, kes olid aastaid õigusemõistmisest kõrvale hiilinud.

Europoli, COSPOL WBOC ja Rooma riikliku keskbüroo²³ teenuseid kasutades tegid Itaalia kohtuasutused kindlaks peamised kurjategijad ja andsid Albaania võimudele kriminaalteavet, mis aitas tuvastada kurjategijate asukoha ja nad tabada.

Selle edu aluseks on koostöö Albaania võimudega, kes tegid kindlaks 18 Albaania kurjategija asukoha ja seejärel vahistasid need kurjategijad, kes olid tagaotsitavad selliste raskete ja organiseeritud kuritegude eest nagu rahvusvahelisse kuritegelikku organisatsiooni kuulumine, tapmine, uimasti- ja relvakaubandus, ebaseaduslik sisseränne ja prostitutsioonile sundimine.

Vahistatud isikud antakse Itaalia ja Albaania vahel sõlmitud uue väljaandmise protokollil alusel välja Itaaliale. See õigusakt lihtsustab oluliselt nimetatud kahe riigi vahelist õiguskaitsealast suhtlemist, pakkudes tulevikus selles piirkonnas tehtavale rahvusvahelisele politsei- ja õiguskooostööle kindlat alust.

* COSPOLi projekt oli mitmepoolne õiguskaitsevahend, millele pani aluse Euroopa politseijuhtide rakkerühm (EPCTF). Praeguseks on kokku lepitud, et projekt ühendatakse uue Lääne-Balkani EMPACTi projektiga, mis loodi ELi poliitikatsükli osana.

²³ Interpoli riiklik keskbüroo Roomas.

3.3 Ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine

Mõiste „ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine“ hõlmab mitut rasket kuriteovormi, mille eesmärk on rahalise kasu eesmärgil aidata isikutel siseneda mõnda riiki või seal elukohta leida viisil, mis on vastuolus riigi seadustega. Seega hõlmab ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine võltsitud reisidokumentide valmistamist ja hankimist või lubade hankimist valedel ettekäanel ning isikute salajast vedu või nende muud abistamist selleks, et nad pääseksid riigi territooriumile või saaksid sinna jääda. Sageli on see seotud muude kuritegudega.

Ebaseaduslikule sisserändele kaasa aitavad organiseeritud kuritegelikud rühmitused on enamasti väiksematest rühmadest koosnevad võrgustikud. Enamikul on sisserändajatega, keda abistatakse, etnilised või kultuurilised seosed. Organiseeritud kuritegelikud rühmitused on üldiselt väga paindlikud ning nad oskavad rahvuserinevustele vaatamata teha piiriülest koostööd isegi piirkondades, kus rahvuskonfliktid on tavalised. Nad on kiired avastama ja ära kasutama mitmesuguseid ühiskonnas toimuvaid muutusi, nagu näiteks õiguskaitsetaktika ning õigusaktide muudatused, ning leidma uusi või odavamaid transporditeid või uusi piiriületuskohti.

Europol toetab liikmesriike ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamise vastu võitlemisel analüüsides. Ebaseaduslikule sisserändele kaasa aitavad kuritegelikud võrgustikud tegutsevad vahel ka muudes kuritegevuse valdkondades, nagu näiteks reisidokumentide võltsimine, uimastikaubandus, rahapesu, inimkaubandus jms.

Europol on selle teema jaganud allprojektideks, mis hõlmavad konkreetseid organiseeritud kuritegelikke rühmitusi, rahvusi, tegutsemisviise või geograafilisi piirkondi. 2011. aastal olid aktiivsed üheksa allprojekti, mis keskendusid vastavalt järgmisele: ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine Vietnamist, Iraagist, Afganistanist, Iraanist, Lõuna-Aasiast, Põhja-Aafrikast ja Hiinast ning võltsitud dokumentide valmistamine ja levitamine. Europol toetab ka Itaaliat võitluses Põhja-Aafrikast pärineva ebaseadusliku sisserändega ja Kreekat võitluses Kreeka-Türgi piiril tegutsevate võrgustikega.

Europol osaleb kahe ühise uurimisrühma töös: üks tegeleb fiktiivabielude ning teine Sri Lanka kodanike Soome kaudu ELi ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamise probleemiga.

2011. aastal toetas Europol üheksat suurt üle-euroopalist operatsiooni, mis keskendusid ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitavatele kuritegelikele võrgustikele.

- Operatsioonide tulemusel vahistati 161 isikut, keda kahtlustati ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamises.
- Operatsioone koordineeriti kohtumistel, mida korraldas ja hõlbustas Europol.
- Europol oli operatsioonide ajal esindatud koordineerimiskeskustes ning pakkus tehnilist ekspertiisi, andmeväljavõtete tegemise seadmete ja mobiilse büroo kasutamise võimalust.
- Uurimise etapis pakkusid Europoli ametnikud operatiivanalüüse. Paljudel juhtudel tuvastati seosed teiste ELis käimasolevate uurimistega.

Operatsioon „Cestia”

Peamine kuritegevusvaldkond Afganistani kodanike ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamine

Osalevad riigid Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia

Europoli panus

- Operatsiooni ajal oli Itaalia politsei Rooma peakorteri käsutuses Europoli mobiilne büroo, üks analüütik ja üks ebaseadusliku sisserände spetsialist.
- Europoli eksperdid pakkusid kogu uurimise ajal tehnilist ekspertiisi ning koostasid operatiivanalüüse, kriminaalteabe aruandeid ja korraldasid teabevahetust.

Operatsiooni ulatus

Europol toetas Itaalia juhitud operatsioonipäeva, mis oli suunatud rändajate salaja üle piiri toimetamise võrgustiku vastu. Seda piiriülest uurimist koordineeris ka Eurojust ja see kestis peaaegu kaks aastat.

Uurimise keskmes oli Afganistani kodanike salaja üle piiri toimetamine Afganistanist läbi Pakistani, Iraani ja Türgi. Seejärel smugeldati rändajad Kreeka kaudu Rooma. Järgmised kolm lemmiksihtkohta olid Ühendkuningriik, Norra ja Rootsi. Kogu reisi hind Afganistanist Itaaliasse oli umbes 3500–5000 eurot. Rännak kestis mõnest päevast mõne nädalani. Hinnanguliselt toimetati ajavahemikul 2008–2011 salaja üle piiri ligikaudu 200 isikut, kellest 20% olid arvatavasti alaealised. Operatsiooni ajal korraldatud läbiotsimistel leiti Afganistanist päris alaealisi.

Kuritegelik võrgustik oli hästi toimiv ja sellel oli rakukesi mitmes riigis. Rühmituse käsutuses olid ka ELi isikut tõendavad võltsdokumendid ja nad kasutasid mitteametlikku rahaülekannete süsteemi (hawala), et teha ülekandeid võrgustiku eri osade vahel, mis asuvad Ühendkuningriigis, Prantsusmaal, Itaalias, Pakistanis, Iraanis ja Kreekas. Võrgustiku tööd juhtisid alaliselt Ühendkuningriigis elavad isikud.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Vahistati 26 isikut, peamiselt Itaalias, kuid ka Prantsusmaal ja Saksamaal.

Hawala (tuntud ka kui *hundi*) on mitteametlik rahaülekannete süsteem, mis põhineb suure rahavahendajate võrgustiku tegevusel ja aukoodeksil ning on levinud eelkõige Lähis-Idas, Põhja-Aafrikas, Somaali poolsaarel ja Lõuna-Aasias.

Hawala süsteemi algseima variandi puhul toimub rahaülekanne rahavahendajate võrgustiku kaudu. Tegemist on ülekandega, mille puhul raha ise ei liigu. Klient võtab ühendust rahavahendajaga ühes linnas ja annab talle rahasumma, mis tuleb üle kanda teises, tavaliselt välismaal asuvas linnas elavale saajale. Vahendaja helistab saaja linnas asuvalle rahavahendajale, annab talle rahaliste vahendite paigutamise juhised (millest arvatakse tavaliselt maha vahendustasu) ning lubab võla tasuda hilisemal kuupäeval.

Mõnes maailma piirkonnas on see ainus seaduslik viis rahaülekannete tegemiseks ning seda on kasutanud isegi abiorganisatsioonid piirkondades, kus see on parim toimiv vahend. Ülekanded on tavaliselt mitteametlikud ja riigi poolt tõhusalt reguleerimata, mis annab suure eelise klientidele, kellel on maksu-, valuutakontrolli-, sisserände- või muud probleemid.

Operatsioon „Schwarz/White“

Peamine kuritegevusvaldkond Vietnami ebaseaduslike sissereändajate salaja üle piiri toimetamine

Osalevad riigid Prantsusmaa, Saksamaa, Tšehhi Vabariik, Ungari, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Viie riigi operatsiooni toetasid ja koordineerisid Europol ja Eurojust.

Operatsiooni ulatus

Euroopa politsei korraldas operatsiooni mitme keeruka kuritegeliku võrgustiku vastu, kes pakkusid oma teenuseid võimalikele sissereändajatele, et aidata neil reisida ebaseaduslikult Vietnami Ühendkuningriiki.

Tegutses nii: vietnamlastele anti võltsitud dokumendid, nad lendasid Moskvasse ning seejärel viidi nad rongide, autode või veoautodega salaja edasi ELi. Nendele, kes soovisid minna Ühendkuningriiki, pakkus seda teenust Iraagi kurdi kuritegelike vahendajate rühmitus, kes küsis Belgiast ja Prantsusmaalt Ühendkuningriiki viimise eest 2000–3000 eurot. Nad korraldasid sissereändajate veo üle La Manche'i väina, peites nad kaubikutesse või veoautodesse.

Vahendajad pakkusid ka kallimat varianti (hinnaga 10 000–15 000 eurot kindla kohalejõudmise eest), mille jaoks hangiti ebaseaduslikult Hanoi ärieesmärkidel väljaantud Ungari ja Tšehhi Vabariigi Schengeni viisad. Seejärel võisid sissereändajad kasutada otselendu Pariisi. Pariisis majutati nad redupaikadesse, mille eest hoolitsesid vahendajad enne Ühendkuningriiki suunduvat viimast reisi etappi. Tegemist oli keeruka kuritegeliku võrgustikuga, millel olid harud Poolas, Tšehhi Vabariigis, Saksamaal, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis ja Vietnami.

Politseioperatsioon toimus Lille'is, Pariisis, Londonis, Prahas, Berliinis, Münchenis ja Budapestis, kus võeti sihikule mitu kahtlast redupaika ja korterit.

Prantsusmaa likvideeris transiidilaagri, mida sissereändajad kasutasid Dunkerque'i lähedal Grande-Synthe'is; laagris peeti kinni 38 sissereändajat (14 vietnamlast ja 17 muust kodakondsusest isikut), kes elasid kõik väga kitsastes tingimustes.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Vahistati isikud, keda kahtlustati ebaseaduslikule sissereände kaasaitamises Prantsusmaal (19), Saksamaal (8), Ungaris (5), Tšehhi Vabariigis (2) ja Ühendkuningriigis (1).
- Prantsusmaal avastati kanepi sisekasvandus.

Operatsioon „Truck“

Peamine kuritegevusvaldkond Hiina ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitajate võrgustik

Osalevad riigid Portugal, Prantsusmaa, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Europoli juures loodud koordineerimiskeskus tagas kõik reaajas toimuvaks toeks ja koordineerimiseks vajalikud erikommunikatsioonivahendid. Esindatud olid kõik osalevad uurimisasutused.
- Koordineerimiskeskuse tööd toetas Eurojust, kes pakkus väärtuslikku õigustuge.
- Europoli analüütikud koostasid kriminaalteabe analüüsiaruandeid.

Operatsiooni ulatus

Operatsioon keskendus Hiina võrgustikule, mis aitas kaasa ebaseaduslikule sisserändele Ühendkuningriiki. Kliendid maksid kurjategijatele kuni 23 000 eurot, et jõuda Hiinast Lääne-Euroopasse. Euroopas said kliendid dokumendid, mida kasutati sageli selleks, et reisida Prantsusmaalt ja Portugalist Ühendkuningriiki. Hiina kurjategijad hankisid pettuse teel töö- ja elamisloa, samuti võltsitud viisad, isikut tõendavad ja reisidokumendid ning korraldasid õigusabi ja majutuse redupaikades.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Politsei vahistas 18 kahtlusalust: 10 Prantsusmaal, 6 Portugalis ja 2 Ühendkuningriigis.
- Prantsusmaal ja Portugalis korraldatud samaaegsetel läbiotsimistel konfiskeeriti dokumente, raha, pangakonto väljavõtteid, mobiiltelefone ja muid tõendeid.
- Uurimine kinnitas ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitava organiseeritud kuritegeliku rühmituse olemasolu.

3.4 Europoli küberkuritegevuse keskus

Internet on muutnud meie elu märkimisväärselt ja aidanud kaasa piiride kadumisele ühiskonnas. Kolmkümmend aastat tagasi ennustatud „informatsiooni supermagistraal” on saanud reaalsuseks ja maailm sõltub üha enam kõrgtehnoloogilistest kommunikatsiooni- ja pangandussüsteemidest. See on avanud uued võimalused ka kurjategijatele ning tekitanud uusi ebaseaduslikke kaupu, nagu näiteks varastatud isiku- ja finantsteave, ning ebaseaduslikku digisisu.

2011. aasta alguses kirjeldati Europoli interneti vahendusel toimuva organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangus (iOCTA)²⁴ keerukat digitaalset varimajandust, kus kaubeldakse ebaseaduslikult andmetega. Samal ajal kannavad hindamatut emotsionaalset kahju internetipettuste ja identiteedivarguste ohvrid, kellest paljud on internetikogemuse puuduse tõttu haavatavas olukorras. Internet on mitmekordistunud ka laste ärakasutamist kujutavate materjalide publikut, sest neid materjale on varasemast lihtsam levitada.

2002. aastal loodud Europoli kõrgtehnoloogilise kuritegevuse keskus pakub kõrgetasemelisi teadmisi kolmelt eksperdirühmalt, mis keskenduvad võitlusele **laste seksuaalse ärakasutamise, maksekaardipettuste ja küberkuritegevusega**. Need eksperditeadmised sünnivad koordineerimise, koolituse, operatiivtoe ja operatiivanalüüside kaudu.

Kolme rühma töös on selgeid sarnasusi. Kõik pakuvad digiekspertiisituge liikmesriikides tehtavatele uurimistele ja teevad tihedat koostööd partneritega väljapoolt õiguskaitsevaldkonda, eriti finants- ja kommunikatsioonisektoris. Kõik kolm kuriteoliiki on tõeliselt ülemaailmsed. Samuti on ilmne, et digitaalse varimajanduse eri valdkondades tegutsevad kurjategijad kasutavad samu vahendeid eri eesmärkidel, näiteks veebilehtede hõivamine laste ärakasutamist kujutavate materjalide levitamiseks ning pahavara sularahaautomaatide nakatamiseks.

Seda silmas pidades moodustasid kõigi kolme valdkonna töötajad **Europoli küberkuritegevuse keskuse**. See võimaldab küberkuritegevuse spetsialistidel paremini jagada tehnilisi teadmisi ja töötada välja vastumeetmeid ning seeläbi pakkuda liikmesriikidele paremat abi ja kaitsta paremini ELi kodanikke.

3.4.1 Küberkuritegevus

Operatiivvaldkonna areng

Interneti vahendusel toimuva organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangus leiti, et pahavara ja robotivõrke kasutavad küberkurjategijad kujutavad endast üht suurematest ohtudest küberkuritegevuse vallas.

Küberkurjategijate rühmitused jätkavad finantstaristute ründamist keeruka pahavara abil. 2011. aastal toetas Europol muu hulgas järgmisi operatsioone pahavara leviku ohjeldamiseks.

- Operatsioon „Crossbill”: Ühendkuningriigi juhitud operatsioon rühmituse vastu, kes kasutas pahavara kuritegelikel eesmärkidel ja kelle tegevus hõlmas järgmist:
  - ründekoodi levitamine,
  - pangaandmete röövimine, millele järgneb
  - nakatatud pangakontodelt raha varastamine ja rahapesu.

Tegemist oli ühega esimestest ühistest küberkuritegevuse uurimisrühmadest, mis annab tulevaseks koostööks head eeskuju.

²⁴ Allalaadimiseks avaldatud Europoli veebilehel.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- Operatsioon „Mariposa II”: järg operatsioonile, mille käigus Hispaania likvideeris 2010. aastal kuritegeliku rühmituse, mis kasutas robotit „Butterfly bot” (BFbot). BFboti kasutamine kasvas jätkuvalt ning terves Euroopas tekkis uusi rühmitusi, kes kasutasid seda pahavara rahalise kasu eesmärgil. Uurimise jätkudes tuvastati selle pahavara kasutajaid kogu maailmas. BFboti taristu likvideerimiseks ja uurimise koordineerimiseks tuli Europolis 2011. aasta augustis kokku operatiivne töörühm. Töörühma tuumik koosneb ELi liikmesriikidest. Tihedas koostöös USA ja Austraaliaga jätkub töö ka 2012. aastal.
- Operatiivkoosolekute raames leiti huvitavaid kattuvusi teiste andmestikega, mis toetab tõendite kogumist selles operatsioonis. Lisaks aitab see paremini mõista peamiste küberkuritegevuses kahtlustatavate tegutsemisviise.

2012. aastal jätkatakse üldiselt pahavara leviku ohjeldamise operatsioonide toetamist. Eelkõige aga püütakse välja selgitada kogenud kurjategijaid, nagu näiteks nn arendajad, kes loovad ja arendavad digitaalses varimajanduses levivat ohtlikumat pahavara.

Nn rahamuulade võrgustikke kasutatakse küberkuritegevuse tulude paigutamiseks, talletamiseks ja integreerimiseks. Selliste võrgustike likvideerimine on olnud viimase aasta üks põhieesmärk. Selles valdkonnas kogutud andmete analüüs andnud parema ülevaate raha liikumisest ja aidanud kindlaks teha mitu raha integreerimise geograafilist keskust.

- *Innustatuna algselt Hispaania ja Eurojusti koostööst on praegu käimas projekt nn muulade võrgustiku kaardistamiseks ja peamiste kahtlusaluste tuvastamiseks Euroopas.*

Lisaks finantsküberkuritegevuse ohule on 2011 olnud ka „häktivismi” aasta. Aasta alguses olid sihikul Wikileaks keelustamisega seotud suurettevõtted, hiljem laienesid rünnakud valitsustele, õiguskaitseasutustele ja erakondadele. Kõikjal läänemaailmas tekkisid rühmitusest „Anonymous” alguse saanud ja sellest eraldunud liikumised.

- „Anonymous’e” ja sellega seotud rühmituste rünnakute tõttu mitmes ELi liikmesriigis korraldas Europol operatiivkoosoleku, et siduda erinevad uuringud ja kavandada edasist tegevust. Koosolekul kogutud teabe põhjal hinnatakse praegu, milline on „Anonymous’e” ja sellega seotud rünnakute laad ja mõju.
- Rühmituste „Anonymous” ja „Lulzsec” kohta on koostatud ka spetsiaalsed aruanded.

Kriminaalteave

Küberkuritegevusega seotud teabekogumine areneb, keskendudes internetis levivate nähtuste prognoosimisele ja selgitamisele. 2011. aastal tehti uurimisi ja levitati uurimiste kokkuvõtteid järgmistel teemadel:

- Stuxnet: tehniline selgitus selle keeruka pahavara kohta.
- Rühmitus „Lulzsec”: rühmituse „Lulzsec” ja liikumise „Antisec” tekkimine.
- Telefoniteenuste vargus (ingl *Phone Phreaking*): peamiselt IP-kõnede kuritarvitamise strateegiline ja operatiivne analüüsimine. *Phone Phreaking* on suunatud telefonisüsteemi manipuleerimisele, andes telefoniteenuste vargusele uue sisu.
- SSLi teenusetõkestamise ründed: SSL-protokolli kaudu toimuvate turvaliste internetimaksete võimalik ohustamine.

Virtuaalse maksesüsteemi „Bitcoin” arengu ja anonümiseerimisvõrgustiku TOR kuritegeliku kasutamise uurimine käib. Tulemused avaldatakse 2012. aastal.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Ekspertiisi- ja operatiivtugi

Mitmes suuremas operatsioonis (nt operatsioon „Crossbill” eespool) pakuti konkreetset ekspertiisituget. Üldiselt kasutatakse konfiskeeritud andmete ekspertiisi tulemusi ka selleks, et teha kindlaks küberkuritegevuse hierarhias kõrgemal asuvad rühmitused, võrreldes asjaomaseid andmeid teiste andmestikega.

Koolitus

Küberkuritegevusega seotud koolitused on toimunud järgmiselt:

- Koostöös Eurojustiga said ligikaudu 80 Rumeenia prokuröri ja kohtunikku pahavara uurimismetoodika koolitust.
- Europol korraldas kaks Euroopa küberkuritegevusega seotud hariduse ja koolituse töörühma (ECTEG) kohtumist ning osales aktiivselt töörühma töös, arendades, koordineerides ja pakkudes koolitust küberkuritegevuse teemadel. ECTEGi liikmete hulka kuuluvad CEPOL, Eurojust ja Interpol, samuti tähtsad partnerid akadeemilistest ringkondadest ja erasektorist.
- Europoli teiste valdkondade töötajad said koolitust digi-, võrgu- ja mobiilse ekspertiisi aluste kohta kolmel erineval akrediteeritud kursusel. Programmi raames antakse Europoli ametnikele praktilisi teadmisi, mis aitab neid erialategevuses.
- Europoli operatiivtöötajad on saanud koolitust universaalse ekspertiisiseadme (UFED) mobiilse ekspertiisikomplekti kasutamise kohta sündmuspaikades.
- Küberkuritegevuse spetsialistid toetasid CEPOLi algatust arendada välja internetipõhine õpikeskkond küberkuritegevuse teemadel.

Arvutikriminalistika võrgustik (CFN)

Arvutikriminalistika võrgustik on Europolis arendatav platvorm, mis toetab analüüsifailidest ja operatsioonide käigus kogutud andmete ekspertiisi.

2011. aastal pakkus võrgustik lihtsat platvormi digitaalsete IT-ekspertiiside tegemiseks. Selle abil saab suure hulga arvutiandmete seast välja filtreerida ja töödelda vajalikku teavet, säilitades andmete kehtivuse tõendite või kriminaalteabena. Seda nüüdisaegset vahendit digiandmetest teabe kogumiseks ja analüüsimiseks arendatakse 2012. aastal edasi.

Euroopa Liidu küberkuritegevuse rakkerühm (EUCTF)

Käesoleval aastal korraldas Europoli küberkuritegevuse keskus kaks EUCTFi kohtumist. Liikmesriikide küberkuritegevuse üksuste juhtide, Euroopa Komisjoni ja Eurojusti loodud rakkerühm suunab strateegiliselt ELi küberkuritegevuse vastast võitlust. Rühma ülesanne on rakendada ellu küberkuritegevuse strateegilised eesmärgid, mille on kehtestanud sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alaline komitee (COSI).

3.4.2 Laste seksuaalne ärakasutamine

Laste seksuaalset ärakasutamist kujutava ebaseadusliku sisu tootmist ja levitamist hõlbustab peamiselt internet. Selle sidevahendi ilmne anonüümsus teeb süüdlaste ja nende asukoha kindlakstegemise raskeks. Ebaseadusliku materjali leidmine on lapse vastu toimepandud kuriteo uurimise osa ja sageli esmaetapp. Lapskannatanute väljaselgitamine ja kindlakstegemine on õiguskaitstes esmatähtis ja samas täiendav väljakutse.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Kui lapse ärakasutamist kujutav materjal satub internetti, satub laps korduva väärkohtlemise ohvriks. Veeb on platvorm, millelt pannakse toime teisi lastevastaseid kuritegusid, nagu näiteks lastega kontakti otsimine seksuaalsel eesmärgil²⁵.

Europolis koostati 2010. aastal selle valdkonna analüüsifail, et tõkestada ja vältida laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava materjali tootmise, müügi, levitamise või muu sellisega tegelevate kuritegelike võrgustike tegevust. Tänapäevaks on Europol õiguskaitseasutustele edastanud tuhandeid kriminaalandmepakette ja analüüsiaruandeid, mille abil on olnud võimalik kindlaks teha enam kui 3000 lastevastaseid kuritegusid toime pannud isikut ja enam-vähem sama arv kannatanuid. Europol on liikmesriike toetanud ka politseiasutuste konfiskeeritud digimaterjali ekspertiisiga.

Praegused suundumused

- Lastevastaseid seksuaalkuritegusid toime panevad isikud külastavad sageli või asuvad elama riikidesse, kus lapsi pakuvad seksuaalseks väärkohtlemiseks või seda kujutava materjali tootmiseks nende perekonnad või vahendajad.
- Laste väärkohtlemist kujutavat materjali võivad toota ka teismelised või lapsed, kes alahindavad oma piltide või filmide levitamise riski. Mõnikord ajendavad või sunnivad neid selleks lastevastaseid seksuaalkuritegusid toime panevad isikud neid internetis ahvatledes.
- Märgatavad suundumused on ka lastega sidevõrkude kaudu seksuaalsel eesmärgil kontakti otsimine ja mobiiltelefonidelt või multimeediaseadmetelt seksuaalse sisuga sõnumite saatmine noortele (ingl *sexting*).
- Lastevastaseid seksuaalkuritegusid toime panevad isikud kasutavad oma anonüümsuse säilitamiseks keerukat tarkvara. Politseipoolse digiekspertiisi nurjamiseks kasutavad nad materjalide hoidmist kaugserveritel ja keerukaid krüpteerimistehnoloogiaid.
- Kurjategijad näivad eelistavat varjatud kanaleid, millele pääsevad ligi ainult „väljavalitud“. Väljavalituks saadakse olenevalt sellest, kui palju ja mis laadi laste väärkohtlemist kujutavat materjali keegi jagab.
- Tekkima on hakanud muud nähtused, nagu näiteks küberseksurism, kus lapse seksuaalne väärkohtlemine toimub pärast maksmist, veebikaamera vahendusel.

---

²⁵ Lastega sidevõrkude kaudu seksuaalsel eesmärgil kontakti otsimine on tegevus, mille käigus täiskasvanu teeb seksuaalse sisuga kohtumissetpaneku lapsele, kes ei ole veel oma riigi seaduste kohaselt täisealine.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatsioon „Rescue”

Peamine kuritegevusvaldkond Ülemaailmne lastevastase seksuaalkuritegevuse võrgustik

Osalevad riigid Austraalia, Belgia, Hispaania, Island, Itaalia, Kanada, Kreeka, Madalmaad, Poola, Rumeenia, Saksamaa USA, Uus-Meremaa, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Europolil oli tähtis osa lastevastase seksuaalkuritegevuse võrgustiku liikmete tuvastamisel ning eri jurisdiktsioonide alla kuuluvate politseiasutuste operatiivtöö hõlbustamisel.
- Tänu Europoli analüütikute tööle suudeti neutraliseerida võrgustiku keskse serveri turbesüsteem, mis aitas jälile saada lastevastases seksuaalkuritegevuses kahtlustatavatele isikutele ja nende tegevusele.
- Seejärel esitas Europol rohkem kui 30 Euroopa ja muu riigi politseile üle 400 kriminaalteabe aruande, mille tulemusel on vahistatud kahtlusaluseid ja kaitstud lapsi.
- Europoli aruannetes tehti kindlaks ka selle ja mitme muu uurimise objektiks olevate võrgustike vahelised seosed.

Operatsiooni ulatus

Keerukas operatsioon „Rescue” on kestnud kolm aastat; Europol on uurimisi toetanud ja koordineerinud viimased poolteist aastat. Kurjategijate jälgimiseks tõeliselt ülemaailmses mastaabis teevad koostööd 14 riigi õiguskaitseorganid. Lisaks on uurimised käimas teatavates riikides, mis operatsioonis ei osale, kuid kus on kindlaks tehtud kahtlusaluseid.

Lastevastases seksuaalkuritegevuses kahtlustatavad olid veebifoorumi boylover.net liikmed, kes korraldasid seksuaalsuhteid täiskasvanute ja poiste vahel. Veebilehe server asus Madalmaades ning sellel oli kogu maailmas kuni 70 000 kasutajat.

Nüüdseks on veebileht suletud. Leht püüdis tegutseda üksnes vestlusfoorumina, kus inimesed jagasid oma seksuaalset huvi poiste vastu, panemata toime konkreetseid kuritegusid, mistõttu see jäi politsei huviorbiidist välja. Pärast veebilehel kontaktide loomist asusid teatavad liikmed laste väärkohtlemist kujutavate ebaseaduslike fotode ja filmide jagamiseks kasutama erakanaleid, nagu näiteks e-posti. Vahistatutelt konfiskeeritud arvutitest on leitud tohutus koguses laste väärkohtlemist kujutavaid pilte ja videoid.

Uurimise alguses tegid Ühendkuningriigi ja Austraalia politsei internetimeeskonnad kindlaks boylover.neti liikmed, keda hinnati lastele kõige ohtlikumaks. Nad jälgisid ka kurjategijate liikumist muudele lehtedele, kus jätkus edasine uurimine ja riskianalüüs.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Juba on kindlaks tehtud 779 kahtlusalust kogu maailmast.
- Vahistatud on 250 inimest.
- Päästetud on 252 last.
- Tegemist on sedalaadi uurimistes saavutatud suurima päästetud ohvrite arvuga ning uurimine jätkub.

Ülemaailmne virtuaalne rakkerühm (VGT)

Europol ühines ülemaailmse virtuaalse rakkerühmaga aprillis 2011. Rakkerühma eesmärk on luua õiguskaitseasutuste, valitsusväliste organisatsioonide ja ettevõtjate vahel tulemuslik rahvusvaheline partnerlus, et kaitsta lapsi väärkohtlemise eest internetis. Rakkerühmaga ühinedes püüab Europol selles piirideta kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas veelgi tugevdada koostööd Euroopa-väliste riikidega.

Euroopa finantskoalitsioon (EFC)

Europol on uuendatud Euroopa finantskoalitsiooni eesistuja. Koalitsioon keskendub finantstehingutele ja võitleb laste seksuaalset ärakasutamist kujutavate ebaseaduslike piltide levitamisega internetis, püüdes toimida huvitatud isikute, sealhulgas õiguskaitseasutuste, maksesüsteemipakkujate, internetiteenuse osutajate ning valitsusväliste organisatsioonide alalise platvormi ja ressursikeskusena.

Laste seksuaalset ärakasutamist kujutavate materjalide levikut tõkestav filter

COSPOLi²⁶ raames loodud laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava internetimaterjali projekt (CIRCAMP)²⁷ rakendas 2011. aastal edukalt laste seksuaalset ärakasutamist kujutava materjali levikut tõkestava filtri.

Operatiivvõimekuse edasiseks suurendamiseks parandati uue tegevuskavaga rahvusvahelist koostööd. Europol analüüsib uurimiste käigus kogutud kriminaalteavet ning edastab selle andmepaketidena osalevatele riikidele.

Peale selle koordineerib Europol osalevate riikide ühismeetmeid ning tuvastab rahvusvahelisi vastakseoseid. Üks esimesi ühisoperatsioone CIRCAMPi raames on Europoli koordineeritav operatsioon „Icarus“.

Operatsioon „Icarus“

Peamine kuritegevusvaldkond Internetipõhised laste seksuaalset ärakasutamist kujutavate materjalide jagamisvõrgustikud

Osalevad riigid

Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Norra, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi Vabariik

Europoli panus

- 23 riiki hõlmava operatsiooni koordineerimine.
- Europol levitas oma turvalise infosüsteemi kaudu kriminaal- ja lisateavet, et tagada andmete terviklikkus ning asjaomaste riikide kiire reageerimine.
- Pärast kriminaalteabe kogumist Taani politsei poolt korraldati Europolis operatiivkoosolek, et andmepaketid asjaomastele riikidele välja jagada.
- Europoli koostöövõrgustik hõlbustab edasisi uurimisi, kaasates vajaduse korral partnereid, nagu näiteks Eurojust ja Interpol.

²⁶ COSPOL (politsei operatiivtegevuse üldine strateegiline planeerimine) on Euroopa politseijuhtide rakkerühma raames loodud mitmepoolne õiguskaitsevahend.

²⁷ CIRCAMPi osalejariigid: Belgia, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Madalmaad, Malta, Norra, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani, Europol ja Interpol.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatsiooni ulatus

23 Euroopa riigi õiguskaitseorganid korraldasid Europoli toel ja koordineerimisel suure haarangu internetipõhiste laste seksuaalset ärakasutamist kujutavate materjalide jagamist võrgustike vastu.

Operatsioon keskendus kõige karmima sisuga, näiteks imikute ja väikelaste seksuaalset väärkohtlemist kujutava videomaterjali jagajatele. Suur osa füüsilistel läbiotsimistel konfiskeeritud materjalist ootab kriminalistilist ekspertiisi, et hinnata, mis ulatuses kahtlusalused tegelikult laste väärkohtlemises osalesid.

Operatsioon „Icarus” algatati 2011. aasta alguses toimunud CIRCAMPi koosolekul. Lepiti kokku, et operatsiooni juhib ja uurimist teostab Taani politsei kõrgtehnoloogilise kuritegevuse üksus (DK NITEC), kellel on palju teadmisi ebaseaduslike materjalide otsejagamisest failijagamissüsteemides.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Tänu operatsioonile „Icarus” on seni²⁸ tuvastatud 273 ja vahistatud 113 kahtlusalust 23 riigis.
- Paljastatud on varem tundmatuid, eri internetikanalites tegutsevaid lastevastase seksuaalkuritegevuse võrgustikke.
- Uurimised jätkuvad ning oodata on edasisi vahistamisi. Erilist tähelepanu pööratakse ebaseadusliku materjali tootjate, lasteahistajate ja nende ohvrite tuvastamisele.

Laste internetis seksuaalse ärakasutamisega võitlemise kursus

Europoli 12. iga-aastane koolituskursus õiguskaitse- ja kohtuametnikele, mis käsitles laste seksuaalset väärkohtlemist internetis, toimus Saksamaal Selmis. Sellel praktilisel koolitusel arendatakse laste veebipõhise väärkohtlemise uurimise põhioskusi ning püütakse suurendada osalejate teadmisi ja asjatundlikkust lastevastase seksuaalkuritegevuse võrgustikega võitlemisel ja nende likvideerimisel, samuti asjaomaste laste kaitsmisel.

Projekt „HAVEN” – et tõkestada laste väärkohtlemist eurooplaste poolt

Projekt „HAVEN” koordineerib ELis tegevust, mille eesmärk on tõkestada laste seksuaalset väärkohtlemist eurooplaste poolt mujal kui päritolu- või elukohariigis. Projekti raames koordineeritakse muu hulgas Euroopa õiguskaitseasutuste rahvusvahelisi operatsioone. 2011. aastal korraldati ühisoperatsioon ELi suuremates lennujaamades. Operatsioonis osalesid Madalmaad (Amsterdami lennujaam), Rootsi (Stockholmi lennujaam) ja Saksamaa (Frankfurdi lennujaam). Ühistegevust kavandatakse ka 2012. aastaks.

Pikemas perspektiivis tuleb kasutusele võtta ennetavad abinõud, nagu näiteks alaliste teadete või hoiatuste süsteem, mis aitab reisivaid seksuaalkurjategijaid jälitada, nende tegevust piirata ja lapsi kaitsta.

3.4.3 Maksekaardipettused

Maksekaardipettused on üha suurem probleem kogu maailmas, mis tekitab ka ELis tohutut finantskahju. See kahju saab samas organiseeritud kuritegelike rühmituste ebaseaduslikuks kasumiks, mis investeeritakse kuritegevuse muude vormide arendamisse.

Sedalaadi pettuste kriminaalteabe vahetamise keskusena toetavad Europoli spetsialistid asjakohast uurimistegevust, et kaitsta ELi turgu ja tarbijaid ning seda mitte ainult ELis, vaid kogu maailmas.

---

²⁸ 15. detsember 2011.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

2011. aastal toetas Europol mitut ELi õiguskaitseasutuste korraldatud uurimist, mille eesmärk oli tõkestada rahvusvaheliste maksekaardipettustega tegelevate kurjategijate tegevust. Europol keskendus kõige ohtlikumatele organiseeritud kuritegelikele rühmitustele, kes valmistasid ja kasutasid ebaseaduslikke seadmeid, mille abil sai maksekaarte kopeerida, võltsida ja kuritarvitada. Tõhusa piiriülese koostöö tulemusel tõkestati mitme kaardiandmete kopeerimisseadmeid valmistava tehase ning neid seadmeid levitava rahvusvahelise võrgustiku tegevus.

Maksekaardipettuste uudiseid vahendades annab Europol nii liikmesriikide kui ka koostöösse kaasatud riikide uurijatele teavet ka uute suundumuste ning kurjategijate võtete ja tegutsemisviiside kohta.

Europoli ja erasektori koostöö tulemusel on sündinud Europoli **kaardiandmete kontrollandmebaas**, mis sisaldab andmeid kogu maailma maksekaartide väljastajate kohta (AMEX, VISA, MasterCard ja tanklakaardid). Andmebaasi kasutatakse Europolis iga päev.

Kohapeal toetavad uurijate tööd Europoli mobiilne büroo ja mobiilne ekspertiisvahendite komplekt (kuhu kuulub **kaardilugeja, universaalne ekspertiisiseade** (UFED) ja **kaardiandmete kontrollandmebaas**).

- Kaardilugeja loeb andmeid nii ehtsate kui ka võltsitud kaartide puhul nii magnetribalt kui ka kiibilt.
- Liikmesriigid saatsid Europolile konfiskeeritud kaarte neile salvestatud andmete väljalugemiseks.
- Kaardilugejat on võimalik samal otstarbel kasutada ka politseireidide käigus.
- Universaalse ekspertiisiseadme abil saab andmeid välja lugeda ka mobiiltelefonidest.

Uue tootena käivitas Europol 2011. aastal **videovalveseadmete pildipanga**. See sisaldab pangaautomaatide manipuleerimise ja maksekaardipettustega seotud isikute fotosid. Pildipanga sisu jagatakse korrapäraselt õiguskaitsevaldkonna kolleegidele.

2011. aastal avaldas Europol ka **ELi maksekaardipettuste ohuhinnangu**. Ohuhinnang kirjeldab praegust olukorda ja tulevasi suundumusi maksekaartide ja kaarditehingutega seotud kuritegevuse valdkonnas.

See on esimene sedalaadi ohuhinnang. Seni ei ole statistikat ja konkreetseid tegutsemisviise avaldatud, mistõttu õiguskaitseasutustel ja otsustajatel ei ole olnud olukorrast täielikku ülevaadet. Mõistes probleemi kasvavat tähtsust, otsustas sektor jõud ühendada ja tegi Europolile analüüsimiseks kättesaadavaks väga tundlikud andmed, mille põhjal ohuhinnang valmiski.

Ohuhinnangu eesmärk on anda soovitusi vastumeetmete jms konkreetsete meetmete kohta, mida tuleks pettuste vähendamiseks võtta nii riikide kui ka ELi tasandil. Praegune olukord ja asjaolu, et kurjategijad teenivad selles valdkonnas ebaseaduslikku tulu, mis ületab 1 500 000 000 eurot, nõuab kiiret koostööpõhist tegutsemist.

Kaardiandmete kopeerimine (ingl *skimming*): Maksekaardi magnetriba kopeerimine ilma kaardiomaniku nõusolekuta toimub tavaliselt siis, kui kaardiomanik kasutab oma kaarti pangaautomaadis või müügiterminalis. Seadme abil tagatakse kaardiandmete kirjutamine (kloonimine) uutele kaartidele, millega võetakse kaardiomaniku kontolt ilma tema nõusolekuta raha välja; sageli toimub see väljaspool kaardiomaniku elukohariiki.

Operatsioon „Night Clone”

Peamine kuritegevusvaldkond Maksekaardipettused

Osalevad riigid Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Poola ja USA

Europoli panus

- Lisaks koosolekute korraldamisele ja operatiivkeskuse juhtimisele osutas Europol olulist analüüsi-, tehnilist ja logistilist tuge.
- Operatsioonipäeval vahistasid Bulgaaria ametiasutused mobiilse bürooga kooskõlastatult Bulgaarias viibivate Itaalia ja Europoli ametnikega kahtlusalused ja tegid läbiotsimisi.

Operatsiooni ulatus

Pärast mitu kuud kestnud ulatuslikku uurimist asuti suure politseioperatsiooniga püüdma ühe suurima viimasel viiel aastal selles valdkonnas tegutsenud kuritegeliku rühmituse liikmeid.

Rühmituse peamised liikmed, keda kahtlustati tuhandete ELi kodanike petmises ja üle 15 000 maksekaardi kopeerimises keeruka pettuse teel, peeti edukalt kinni. Samal ajal korraldati asjaomastes riikides vahistamisoperatsioonid, milles osales üle 200 politseiametniku. Oodata on edasisi vahistamisi.

Tabatute hulgas on rühmituse arvatavad juhid, kes tegutsesid Bulgaarias. Nad on seotud Keenias, Lõuna-Aafrikas ja USAs asuvate kuritegelike keskustega. Rühmitused värbasid ja koolitasid kaardiomanike nõusolekuta sularaha väljavõtmisteks pisikurjategijaid.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Likvideeriti suur rahvusvaheline maksekaardipetturite võrgustik, keda kahtlustatakse üle 50 miljoni euro väljapetmises ELi kodanikelt nende kaardiandmete kopeerimise ja pangakontode tühjendamise teel.
- Vahistati kurjategijaid Bulgaarias (48), Hispaanias (2), Itaalias (9), Poolas (1) ja USAs (2).

Operatsioon „Iasi“

Peamine kuritegevusvaldkond Kaardiandmete kopeerimine

Osalevad riigid Pooland, Rootsi, Rumeenia

Europoli panus

- Operatsiooni koordineerimine ja Rumeenia uurijate kohapealne toetamine lõplike reidide ajal Rumeenias.
- Teabevahetuse hõlbustamine.
- Tehniline ekspertiis ja operatiivanalüüs.
- Kahe operatiivkoosoleku korraldamine Poola, Rootsi ja Rumeenia uurijatele ning prokuröridele Haagis.
- Uurimismeetmete koordineerimine, kuna mitu sama rühmituse liiget vahistati ka Poolas.

Operatsiooni ulatus

Kogu ELis tegutses organiseeritud kuritegelik rühmitus, mis kopeeris kaardiandmeid ja võltsis maksekaarte ning võttis kaardiomanike nõusolekuta nende kontodelt välja sularaha. Kuritegevus ja ebaseaduslikud kaarditehingud põhjustasid kaardiomanikele ja kaardiväljastajatele ELis olulist finantskahju.

Operatsioon oli edukas. Seda juhtisid Rumeenia õiguskaitseasutused ning toetasid Europol ja Poola politsei.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Rumeenias vahistati viis rahvusvahelise kuritegeliku rühmituse liiget.
- 14 füüsilisel läbiotsimisel mitmes Rumeenia linnas konfiskeeris politsei suurtes summasdes sularaha (50 000 eurot, 50 000 USA dollarit ja 15 000 naelsterlingi), samuti kahtlusaluste poolt pettuse teel ostetud kaupu.

Kui kasutate pangaautomaati...

...on Europolil kaardiandmete kopeerimise vältimiseks järgmised lihtsad soovitused.

Seiske pangaautomaadi **lähedal**.

Olge valvsad ja märgake teisi enda ümber.

Kui keegi käitub kahtlaselt, tungleb või jälgib teid, katkestage tehing ja kasutage teist pangaautomaati.

Kaitske oma PIN-koodi. PIN-koodi sisestamisel **varjake sõrmistikku** käe ja kehaga, et keegi sisestatavat koodi ei näeks.

Ärge andke oma PIN-koodi kellelegi, isegi mitte siis, kui inimene tutvustab end politseiametniku või pangatöötajana.

Kui märkate pangaautomaadi juures **midagi ebatavalist**, ärge kasutage seda ja teatage sellest kohe pangale või politseile.

3.5 Intellektuaalomandivastased kuriteod

Intellektuaalomandi valdkonnas rikutakse peamiselt kaht liiki tunnustatud ja kaitstud õigusi. Esimesed hõlmavad **tööstusomandi** õigusi mitmesugustes valdkondades, näiteks tunnusmärgid (kaubamärgid), patendid, näidised ja mudelid (võltsimine). Teised on kirjandusliku ja kunstilise omandi, nagu näiteks filmide, muusikateoste ja tarkvara õigused ehk **autoriõigused** (piraatlus). **Võltsimine** on seotud tööstusomandi õiguste, **piraatlus** autoriõiguste rikkumisega.

Juba mitu aastat ei piirdu võltsimine luksuskaupadega, vaid mõjutab kõiki kaubaliike kogu maailmas.

Võltsimine ja piraatlus tekitavad majandusele, tarbijatele ja ühiskonnale tõsist kahju. Nad mõjutavad seaduslikku ettevõtlust, piirates käivet ja tulu ning seega ka innovatsiooni, investeringuid ning teadus- ja arendustegevusele eraldatud vahendeid. Võltsimine soodustab kõlbatut konkurentsi, kuna võltsijad ei järgi seadusi ega maksa makse, mida seaduslikud ettevõtjad peavad tegema. Seega mõjutab see kuritegevusliik ka tööhõivet ning röövib riigieelarvest maksu- ja aktsiisitulu.

Võib-olla veel olulisem on, et võltsimine võib tarbijatele kaasa tuua suured tervise- ja ohutusriskid, eriti arvestades, et võltsitakse ka selliseid tooteid nagu elektroonikaseadmed, joogid, sigaretid, toiduained, ravimid, pestitsiidid, rõivad ja mänguasjad.

Europoli kogutud kriminaalandmed ja tõendid viitavad sellele, et organiseeritud kuritegelikud rühmitused tegelevad aktiivselt piraatluse ja võltsitud kauba ebaseadusliku müümisega. Nende tegevusest tekkiv tohutu hulk raha, millele lisandub selles valdkonnas süüdimõistmisega määratud karistuste väiksus, on andnud kuritegelikele organisatsioonidele võimaluse teenida suuri kasumeid, millega toetatakse ka muud kuritegevust. Nii on võltsimine ja piraatlus seotud ebaseadusliku sisserände, rahapesu, salakaubanduse, uimastikaubanduse ja korruptsiooniga.

Toll pidas 2010. aastal ELi piiril kinni üle 103 miljoni võltsitud ja piraattoote, kinnipidamisjuhtumeid oli ligi 80 000²⁹. Need arvud ei hõlma nn ELi-siseseid konfiskeerimisi ega teiste õiguskaitseasutuste, näiteks politsei ja tolliametite uurimisi. Lisaks ei hõlma see statistika ka ELis toodetud võltstoodete avastamisi. Euroopa võltsimis- ja piraatlusalane vaatluskeskus on loodud eesmärgiga parandada ELi siseturul leviva võltsimise ja piraatluse kohta saadaoleva teabe ja statistika kvaliteeti.

Mitmes liikmesriigis on mitmel korral konfiskeeritud võltsitud pestitsiide ning Europol korraldas 2011. aastal asjaomaste riikidega operatiivkoosoleku. Europol kavatses korraldada 2012. aastal neile liikmesriikidele koolitus- ja teabekursuse, et jagada teadmisi ja koordineerida võltsimisvastast ühismeedet.

²⁹ Euroopa Komisjon – maksundus ja tolliliit. ELi intellektuaalomandi õiguste tollialast jõustamist käsitlev aruanne. 2010. aasta tulemused ELi piirilt.

Operatsioon „Opson”

Peamine kuritegevusvaldkond Võltsitud toidukaubad ja joogid

Osalevad riigid Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Madalmaad, Taani, Türgi, Prantsusmaa, Rumeenia, Ungari, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Europol osales rohkem kui kuue kuu jooksul operatsiooni kavandamises, osutas operatiivtuge ning saatis oma meeskonnad abiks Madalmaade tollile Rotterdami sadamas ning Interpolile Lyonis.

Operatsiooni ulatus

Interpoli ja Europoli koordineeritud operatsiooni käigus konfiskeeriti 10 riigis sadu tonne võltsitud ning standarditele mittevastavaid toiduaineid ja jooke, sealhulgas šampanjat, juustu, oliiviõli ja teed, tõkestades sel moel võltskaubandusega tegelevate organiseeritud kuritegelike rühmituste tegevuse.

Nädal aega kestnud operatsioonis osalesid politsei-, tolli- ja riiklikud toiduametid ning erasektori partnerid; kontrolle tehti 10 osaleva riigi lennujaamades, sadamates, kauplustes ja täiturgudel.

Operatsiooni „Opson” (vana-kreeka keeles „toit”) kolm peamist eesmärki olid järgmised:

- suurendada teadlikkust võltsitud ja standarditele mittevastavate toidukaupadega kaasnevatest ohtudest;
- luua partnerlussuhted erasektoriga, et tagada sidus reageering seda liiki kuritegevusele;
- kaitsta tarbijaid, konfiskeerides ja hävitades standarditele mittevastavad toidukaubad ning tuvastades võrgustike taga peituvad kurjategijad.

Uurimised jätkuvad ning operatsiooni „Opson” lõplikud tulemused avaldatakse niipea, kui need on selgunud. Kongo Demokraatlik Vabariik osales vaatlejana, et korraldada järgmisel aastal Aafrikas katseoperatsioon.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Õiguskaitseasutused konfiskeerisid:
  - üle 13 000 pudeli standarditele mittevastavat oliiviõli;
  - 30 tonni võltsitud tomatikastet;
  - ligikaudu 77 tonni võltsitud juustu;
  - üle 12 000 pudeli standarditele mittevastavat veini väärtuses 300 000 eurot;
  - 5 tonni standarditele mittevastavaid kala ja mereande;
  - peaaegu 30 000 võltsitud šokolaadibatooni.
- Uuritakse ka võltsitud või standarditele mittevastava kaaviari müüki interneti kaudu.

Rahvusvaheline intellektuaalomandi õiguskaitsekonverents Madridis

Kolmepäevase ürituse korraldasid septembris ühiselt Europol, Interpol ja Hispaania politsei. Konverentsil osales üle 450 intellektuaalomandivastaste kuritegude uurijat, prokuröri ja eksperti 52 riigist, kes esindasid nii avalikku kui ka erasektorit.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatiivseminarid ja ümarlauaarutelud võimaldasid osalejatel jagada parimat tava ning arutada operatiivmetoodikat. Europol esitles oma operatiivsuutlikkust.

Konverents andis suurepärase võimaluse tuua esile kõik võltsitud ja piraatkaupadega kaasnevad ohud ning tutvustada uurijatele Europoli pakutavat analüüsi- ja operatiivtuge.

Operatsioon „Leatherface“

Peamine kuritegevusvaldkond Võltsitud ja standarditele mittevastavad elektritööriistad

Osalevad riigid Hispaania

Europoli panus

- Europol teavitas Hispaania õiguskaitseasutusi kriminaalteabest, mis viitas kuritegevusele nende jurisdiktsioonis.

Operatsiooni ulatus

Operatsiooni käigus tehti kindlaks Hispaanias asuvad organiseeritud kurjategijad, kes tegutsesid rahapesu, maksudest kõrvalehoidumise ning tööstusomandivastase kuritegevuse valdkonnas.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Hispaania politsei vahistas 64 inimest, kellest 62 olid Camorra seotud itaallased.
- Ruumide läbiotsimisi tehti Malagas, Madridis, Barcelonas, Valencias ja Sevillass ning konfiskeeriti suurtes kogustes standarditele mittevastavaid ja võltskaubamärgiga kaupu, sh generaatoreid, kettsaage jm elektritööriistu.

Kaardi jagamine

Europol korraldas 2011. aastal koolituse ja operatiivkoosoleku, mis käsitlesid nn kaardi jagamist – tasulise televisiooni piraatkiipkaartide tootmist ja levitamist. Vaatamata kuritegelike võrgustike tohutule kasumile äratav see tegevus vähest tähelepanu ja huvi ning Europoli kriminaalteabe kohaselt tegelevad sellega peamiselt ELi kodanikud.

3.6 Sigarettide salakaubandus

Europol toetab õiguskaitseasutusi sigarettide ja tubakatoodete ebaseadusliku tootmise ja salakaubaveoga tegelevate organiseeritud kuritegelike rühmituste tegevuse tõkestamisel ja sellega võitlemisel.

Tubaka salakaubavedu ei ole ohvriteta kuritegu. Valitsussektori saamatajäänud tulu on tähtis raha, mida oleks saanud kulutada hädavajalikele avalikele teenustele, nt koolidele, haiglatele, teedele ja õiguskaitsele.

- Hinnanguliselt läheb ebaseaduslik tubakakaubandus ELile maksma ligikaudu 10 miljardit eurot saamatajäänud tulu aastas.
- 40-jalane (12 m) konteiner mahutab kuni 10 miljonit sigaretti. Sellise koguse salakaubaveo korral näiteks Iirimaale jääb saamata ligikaudu 3 miljonit eurot tulu. Salakaubaveo korral Ühendkuningriiki jääb saamata ligikaudu 1,25 miljonit naelsterlingi tulu.
- British American Tobacco andmetel müüvad salakaubavedajad ELis 52 miljardit sigaretti aastas, mis on võrdväärne 6000 sellise konteineriga. Ebaseadusliku toote keskmine müügihind ELis on 2,50 eurot pakk.

Kasumi suurendamiseks toodetakse ebaseaduslikke tubakatooteid odavast toorainest, pöörates vähe tähelepanu tervise- ja kvaliteedinõuetele. Neid sigarette müüakse ehtsate toodete asemel, mis vastavad teatavatele standarditele. Üldiselt sisaldavad võltsitud tooted palju rohkem tõrva ja nikotiini kui ehtsad tooted ning tekitavad rohkem kahjulikku süsinikoksiidi. Nad võivad sisaldada ehtsatest sigarettidest palju rohkem tervistohustavaid vähkitekitavaid aineid, sh arseeni, kaadmiumi, benseeni ja formaldehüüdi. Konfiskeeritud sigarettidest on leitud isegi lesti, putukamune, seeni ja väljaheiteid.

Võltsitud ja salakaubana riiki toodud tubakatooteid müüakse avalikel turgudel ning sageli ei ole tarbijad teadlikud, et ostavad ebaseaduslikke tooteid. Raha, mida nad maksavad, läheb otse kuritegelikele rühmitustele, et rahastada teisi organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi raskeid vorme.

- ÜRO Julgeolekunõukogu uurimisorgani – eksperdirühma andmetel jõuavad miljonid dollarid ebaseaduslikku tubakamüügitulu Al Qaeda, Talibani jt terroriorganisatsioonideni. Eksperdirühma aruande kohaselt rahastatakse samast allikast ka Kongo mässulisi, kes värbavad lapssõdureid ning panevad toime massivägistamisi ja -mõrvu.
- Kanada politsei 2011. aasta jaanuari hinnangu kohaselt tegeles 105 organiseeritud kuritegelikust rühmitusest, keda Kanada politsei uuris seoses tubaka salakaubaveoga, 69% ka uimastite ja relvade salakaubaveoga.
- Paljud riigid peavad end ebaseaduslikus tubakaäris transiidiriikideks. Kuid ka nemad kannatavad selle kuriteoliigi all, sest organiseeritud kuritegelikud rühmitused vajavad ebaseadusliku kauba turustamiseks ning saadud tulu rahapesuks ladusid, transporti ja finantstuge. Neil marsruutidel toimib logistilise toetuse must turg, mis hõlbustab kaubandust, kusjuures kohalik õiguskaitse võib olla korrumpeerunud ning seaduslik äritegevus kannatab.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatsioon „Tsar”

Peamine kuritegevusvaldkond Rahvusvahelised sigarettide salakaubaveo võrgustikud

Osalevad riigid Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi Vabariik, Ungari

Europoli panus

- Operatsiooni toetasid ja koordineerisid Europol ja Eurojust ning operatsiooni raames korraldati hoolikalt kavandatud operatsioonipäev, milles osales üle 150 õiguskaitseametniku.
- Eurojust rajas kiiresti koordineerimiskeskuse ning Europoli analüütik töötas mobiilses büroos, osutades operatsiooni varasest etapist peale tähtsat analüüsituge.
- Mitme agentuuri koordineeritud lähenemisviis ELi tasandil võimaldas reaalses teabe ja tõendite vahetust, asjaomaste riikide tolli-, politsei- ja kohtuasutuste koostööd ning kogutud andmete kohest riskkontrolli.

Operatsiooni ulatus

Europol ja Eurojust toetasid mitut liikmesriiki suure võrgustiku likvideerimisel, mis tegeles võltsitud sigarettide salakaubaveoga Ukrainast Ühendkuningriiki.

Prantsusmaa algatatud uurimine paljastas mitme ELi liikmesriigiga piirnevas Ukraina piirkonnas loodud kuritegeliku organisatsiooni. Võrgustik tegutses mitmes asjaomases riigis asutatud variettevõtete kaudu ning kasutas nõuetele vastavaid veottevõtjaid.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Väljastati 5 Euroopa vahistamismäärust ja vahistati 5 inimest; kahtlusalused ootavad kohtumenetlust.
- Samaaegselt otsiti läbi 13 maja ja ettevõtet; läbiotsimise tulemusena konfiskeeriti hulgaliselt tõendusdokumente, arvuteid, mobiiltelefone ja mitmesuguseid IT-seadmeid.

3.7 Euro võltsimine

Europolil on volitus võidelda raha, eriti euro võltsimise vastu ning ta on määratud euro võltsimise vastu võitlemise Euroopa Liidu keskasutuseks. Sellest õiguslikust seisundist tulenevalt on Europol pädev tegutsema euro võltsimise vastase võitluse rahvusvahelise kontaktpunktina.

Europol teeb tihedat koostööd Euroopa Liidu liikmesriikide, Euroopa Keskpanga, Euroopa Komisjoni, Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF), Interpoli ja teiste partneritega.

Et Europol tegutseb keskasutusena, pakub ta oma partneritele suurt teenustevalikut:

- Europol toetab õiguskaitseasutusi aktiivselt, kogudes, analüüsides ja levitades kriminaalteavet ning hõlbustades selle vahetamist, samuti pakkudes uurimiste toetamiseks muid teadmisi.
- Europol osaleb kõigis suuremates euro võltsimist käsitlevates uurimistes Euroopa Liidus, sealhulgas ühiste uurimisrühmade töös.
- Taotluse korral annab Europol ka rahalist ja kohapealset abi.
- Europol pakub õiguskaitseasutustele ekspertiisitage, et määrata kindlaks võltsitud rahatähtede valmistamiseks kasutatud materjalide ja seadmete päritolu.
- Samuti pakub Europol taktikalistes ja tehnilistes valdkondades tehnilist toetust ja väljaõpet euro pangatähtede kaitseks võltsimise eest.

Operatsioon „Gazeta”

Peamine kuritegevusvaldkond Võltsitud eurode masstootmine

Osalevad riigid Poola

Europoli panus

- Toetas operatsiooni, hõlbustades rahvusvahelist koostööd.
- Tegi kindlaks võltsitud eurode jaotusvõrgustiku väljaspool Poolat.
- Enne reidi andis tehnilist nõu võltsitud rahatähtede trükkimisviiside ja -seadmete kohta, mida võltsijad võivad kasutada.
- Europol osales ebaseadusliku trükikoja uurimises ja pakkus tehnilist tuge kohapeal.

Operatsiooni ulatus

Poola politsei operatsiooni käigus, mida toetas ka Europol, likvideeriti üks suuremaid võltsitud eurode trükikodasid Euroopas.

Poola politsei uuris esialgu võltsitud dokumentide kasutamisega seotud pettusi, kui avastas koha, kus valmistati võltsitud isikutunnistusi. Selgus, et samas kohas valmistati ka võltsitud raha.

Kui õiguskaitseasutused tegid reidi Varssavi lähedal asuvasse ruumidesse, avastasid nad sealt trükikoja, kus valmistati nii võltsitud rahatähti kui ka dokumente.

Operatsioon oli edukas ja sellega hoiti ära suure koguse kvaliteetsete võltsitud eurode tootmine ja levitamine; rahatähed olid niivõrd kvaliteetsed, et kaubanduses kasutatavad rahadetektorid ei suutnud neid tuvastada.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Konfiskeeriti rekordarv võltsitud 50- ja 500-euroseid rahatähti, mille nimiväärtus oli üle ühe miljoni euro.
- Vahistati mees, kes valmistas võltsitud rahatähti ja dokumente.
- Konfiskeeriti 7500 lahtilõikamata A4-formaadis 50eurost rahatähte, millel olid sellised turvaelemendid nagu näiteks hologramm.
- Konfiskeeriti suur hulk võltsimiseks vajalikke polügraafiaseadmeid ja materjale, sealhulgas ofsettrükimasin.
- Politsei viis kaasa suure hulga võltsitud dokumente ja seonduvaid materjale, sealhulgas eri Euroopa riikide isikutunnistused, passid, sõiduki registreerimisdokumendid, juriidilised dokumendid ja mitmesuguste riigiasutuste pitsatid.

Operatsioon „Chipmunk“

Peamine kuritegevusvaldkond Võltsitud euro rahatähtede ja müntide tootmine

Osalevad riigid Belgia, Prantsusmaa

Europoli panus

- Ekspertid pakkusid operatsiooni koordineerimiskeskuses tehnilist ekspertiisi ning koostasid operatiivanalüüse.
- Europoli teostatud konfiskeeritud rahatähtede tehniline kontroll tegi kindlaks, et need on seotud Itaalia õiguskaitseasutuste ja teiste rahvusvaheliste partnerite korraldatud uurimisega.

Operatsiooni ulatus

Belgia asutuste³⁰ algatatud ja Europoli toetatud uurimise käigus likvideeriti kaks ebaseaduslikku euromündikoda ning tõkestati organiseeritud kuritegelik rühmitus, mis tegeles võltsitud rahatähtede ja müntide levitamisega.

Vahistati kaks kahtlusalust (Itaalia ja Belgia päritolu) pärast seda, kui nad olid rajanud Belgias kaks tööstuslikku veremiskoda, kus nad valmistasid võltsitud euromünte. Pärast seda, kui Prantsusmaal vahistati üks kahtlusalune, kes oli seotud Belgias toimuva uurimisega, osales operatsioonis ka Prantsuse politsei.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Uurimine paljastas võltsitud euro rahatähtede levitamise kogunimiväärtusega ligikaudu 60 000 eurot.
- Lisaks ebaseaduslikele mündikodadele ja valmismüntidele konfiskeeriti ka seadmed ja materjalid, mida kasutati võltsitud 1euroste ja 50sendiste müntide valmistamiseks (värvid ja toorikud).
- Operatsiooni käigus avastati ka mitu tulirelva.

³⁰ Belgia föderaalpolitsei Monsi linna kriminaalpolitsei, keda toetasid La Louviere'i kohalik politsei, Belgia veremiskoda (Monnaie Royale de Belgique) ja Belgia riiklik keskbüroo (OCRFM).

Ühine uurimisrühm „Limón”

Peamine kuritegevusvaldkond Euro võltsimine ja kaardiandmete kopeerimine

Osalevad riigid Bulgaaria ja Hispaania, keda toetas USA

Europoli panus

- Uurimise ajal koostas Europol mitu kriminaalteabe aruannet ja lihtsustas andmete vahetamist, mille tulemusel avastati uusi kuritegelikke seoseid.
- Europoli eksperdid pakkusid tehnilist tuge ja kontrollisid Sofia kesklinnas asuva trükikoja ruume, kasutades eurode leidmiseks spetsiaalseid seadmeid.
- Europol toetas uurimist ka rahaliselt.

Operatsiooni ulatus

Euro võltsimisega võitlemiseks loodi Bulgaaria, Hispaania, Eurojusti ja Europoli ühine uurimisrühm. Ühise uurimisrühma tööd toetas ka USA salateenistus.

Ühise uurimisrühma eduka töö tulemusel likvideeriti kolm võltseurode vermimiskoda ning lõpetati võltsitud raha valmistamise ja levitamise seotud kuritegeliku rühmituse tegevus.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Vahistati kuus isikut ning likvideeriti 100-, 200- ja 500-euroseid rahatähti valmistanud ebaseaduslik vermimiskoda Plovdivis Bulgaarias.
- Konfiskeeriti võltsitud rahatähed nimiväärtusega üle poole miljoni euro, ofsettrükimasin, fooliumtrükimasin, värvid, tindid, arvutid ja trükikiled.
- Hiljem likvideeriti Sofias ja selle ümbruses veel kaks koda, kus valmistati võltsitud eurosid ja USA dollareid.
- Konfiskeeriti ka muid võltsitud tooteid, nagu passid, maksumärgid ja plastkaardid, millest mõnel olid krediitkaardi logod.

3.8 Käibemaksupettus

Euroopa Komisjoni hinnangul kaotavad liikmesriigid käibemaksupettuste tõttu igal aastal ligi 60 miljardit eurot. Vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud ühendusesisene pettus (MTIC) on organiseeritud maksupettuse keerukas vorm, mida kasutavad ELi liikmesriikide käibemaksusüsteeme kuritarvitavad kurjategijad. Ühendusesisese käibemaksupettuse kõige levinum skeem hõlmab vähemalt kaht liikmesriiki.

MTICi puhul loovad organiseeritud kurjategijad omavahel seotud ettevõtetest ja isikutest koosneva võrgu, kasutades selle osaliste tegelike seoste varjamiseks liikmesriikide käibemaksusüsteemide erinevusi. Käibemaksu petuskeemides osalevad isikud, kes algselt maksukahju tekitavad – nn vaheltvõtavad ettevõtjad –, tegutsevad ainult lühikest aega, mõnikord vaid nädalaid, et seejärel kaduda. Petuskeemides võidakse sooritada kas tõelisi või nüüd üha enam virtuaalseid „karuselltehinguid“, millega ühtesid ja samu „kaupu“ müüakse mitu korda edasi.

Materiaalseid kaupu – näiteks mobiiltelefone, arvutikiipe või väärismetalle – hõlmav MTICi pettus ei ole siiski enam ainus muret valmistav skeem. Märgetud on ka selle pettuse kandumist teenuste valdkonda, kus kurjategijad on väljendanud huvi mittemateriaalsete toodete vastu ning laiendanud oma haaret keskkonna- ja energiaturgudele.

2011. aastal oli Europoli üks prioriteete koordineerida ja edastada kriminaalteavet, et toetada liikmesriikide kriminaaluurimisi seoses käibemaksupettustega CO₂ heitkoguste või ELi saastekvootidega (ELS) kauplemisel.

Europoli hinnangul oli CO₂ arvestusühiku pettuste tõttu 2008. aasta juunist kuni 2009. aasta detsembrini tekitatud kahju umbes 5 miljardit eurot. Sestpeale on korraldatud suuri õiguskaitseoperatsioone Saksamaal (aprillis 2010) ja Itaalias (detsembris 2010), mille käigus vahistati mitu isikut ja otsiti läbi palju hooneid. Europoli juurde loodi sihtrühm, mis koordineeris umbes 30 kriminaaluurimist ELi liikmesriikides. Esimene kohtuprotsess CO₂ arvestusühiku pettuses süüdistatavate kahtluseluste üle peeti jaanuaris 2012 Prantsusmaal ning peagi järgnevad samalaadsed protsessid Saksamaal ja Ühendkuningriigis.

Europol MTICi analüüsiprojekt on ainus kogu ELi hõlmav andmebaas, kus hoitakse MTICiga seotud kriminaalteavet ning sellest on saanud õiguskaitseasutuste jaoks esmane teabeallikas. Andmebaasis sisalduvad andmed ja teadmised aitavad luua sellest kuritegevusvaldkonnast usaldusväärset pilti ning teha kindlaks kõige suuremad kurjategijad. Europol on saanud piiriüleste MTICi petuskeemide jms kuritegude vastase võitluse tippkeskuseks.

2011. aastal toetas Europol järgmisi liikmeriikide uurimisi:

- kuritegevus ELi heitkogustega kauplemise süsteemis (CO₂ arvestusühiku pettus);
- kaubeldavate ELi saastekvootide (ELS) vargused;
- mitu edukat andmepüügi rünnakut riiklikes registris olevatelt kontodelt.

Sellega kaasnesid järgmised põhimeetmed:

- mobiilse büroo kasutamine, et toetada kriminaalteabe kogumist ja analüüsimist Dubais;
- Europoli-Eurojusti ühine käibemaksupettust käsitlev strateegiline kohtumine, millel osales umbes 80 õiguskaitse- ja kohtueksperti ning poliitikakujundajat kogu EList;
- strateegia, operatiivtegevuse ja kriminaalteabe alased koordineerimiskohtumised asjaomaste partneritega, sh Eurojusti, Ühendkuningriigi maksu- ja tolliameti ning Dubai politseiametiga;
- Ühendkuningriigis vahistati 8 isikut ja otsiti käbi 20 hoonet seoses operatsiooniga „Vista“, koordineeriti 33 hoone läbiotsimist Saksamaal ja mõne hoone läbiotsimist Tšehhi Vabariigis; samuti saadi taotlus toetada konfiskeeritud materjalide analüüsi.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Määrati kindlaks ja analüüsiti ka makseplatvorme ja kuritegelikke rahavoogusid toetavaid vahendeid. Selle töö järelmeetmena korraldatakse Europolis 2012. aastal konverents, et arutleda tulemuste üle ja koordineerida ELi õiguskaitsealast reageeringut.

Europol toetab Euroopa Komisjoni hallatavat tehnilise abi ja teabevahetuse programmi (TAIEX). Seminarid aitavad vahetada teadmisi ja parimaid tavasid ELi ja naaberriikide õiguskaitseametnike ja prokuröride vahel. Koostöö ELi-väliste riikidega on käibemaksupettuste vastases võitluses oluline, kuna kurjategijad viivad sageli ebaseaduslikul teel saadud tulu Euroopa Liidust välja.

Operatsioon „Jacquo New”

Peamine kuritegevusvaldkond Käibemaksupettus

Osalevad riigid Belgia, Hispaania, Prantsusmaa, Ühendkuningriik

Europoli panus

- Mitu liikmesriiki palusid Europolilt operatiiv- ja analüüsituge käimasolevates uurimistes, mis on seotud käibemaksupettustega plaatinaäris.
- Europoli analüüsitulemused näitasid, et eespool nimetatud riikide vahel on selged seosed.
- Europol osales ühise uurimisrühma töös.
- Prantsusmaa taotles Europoli mobiilse büroo kasutamist, et kontrollida ja analüüsida andmeid, mis saadi operatsiooni käigus kohapeal.
- Europol tegi läbiotsimistel konfiskeeritud andmetele palju analüütilisi kontrole. Leiti mitu kattuvust käimasolevate uurimistega, samuti kaks uut seost CO₂ arvestusühiku pettuse ühe peamise kahtlusalusega. Analüüsimine jätkub.

Operatsiooni ulatus

Eurojustis peetud kohtumise tulemusel loodi Belgia ja Prantsusmaa ühine uurimisrühm, milles osaleb ka Europol.

Prantsuse ja Belgia uurijad tegid kindlaks peamised osalised, keda kahtlustatakse käibemaksupettuses seoses Belgia ettevõttega, mis kaupleb väärismetallidega ning mille kliendid asuvad Ühendkuningriigis, Prantsusmaal ja Hispaanias.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Prantsuse ja Belgia õiguskaitseametnikud korraldasid koordineeritud läbiotsimisi, mille tulemusel seostati seitse isikut otseselt Prantsusmaa uurimise peamiste kahtlusalustega.

3.9 Rahapesu ja kriminaaltulu jälitamine

Andmed osutavad, et 70%-ga kõikidest kuritegudest kaasneb vara omandamine,³¹ mille tulemusena kurjategijad teenivad tohutut kriminaaltulu. Seega on enamikul õiguskaitseasutuste uuritud juhtumitel üks ühine nimetaja – kuriteo motiiv on rahaline. Raha liikumise jälitamine annab juhtlõngu kuriteo toimepanijate tuvastamiseks, aitab tõkestada nende kaasosalisi ja loob võimaluse kuritegelik tulu konfiskeerida. Selline lähenemine murendab kuritegevuse majanduslikku alust ning takistab ebaseadusliku tulu reinvesteeringist uutesse kuritegudesse.

Europol toetab liikmesriike kuritegeliku rahapesu tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel valdkondliku operatiivanalüüsi projekti kaudu, millega on praegu ühinenud 25 ELi liikmesriiki koos Eurojusti ja Islandiga. Liikmesriikidel on projektist kasu tänu sellele, et projekti raames analüüsitakse operatiivandmeid, mis on pärit pädevates õiguskaitseasutustes läbivaadatud kahtlaste tehingute ja valuutatehingute aruannetest ning käimasolevatest rahapesu-uurimistest.

Töös kasutatakse ära finantskriminaalteabe (näiteks kahtlaste tehingute aruannete) sisulist väärtust, kõrvutades seda teavet andmetega, mis laekuvad käimasolevatest rahapesujuhtumitest ja piiriüleste sularahasaadetiste avastamisest. Lisaks pakub Europol horisontaaltuge teistele käimasolevatele Europoli projektidele, abistades spetsialiste rahavoogude analüüsil.

2011. aasta tegevused

Sularahasaadetiste (USA dollarite) ebatavaline piiriülene liikumine

Europolile laekus teavet suurte summade USA dollarite ebatavalise liikumise kohta Ukraina-Rumeenia-Bulgaaria-Türgi marsruudil. Kahe aasta jooksul (märtsist 2008 kuni juunini 2010) deklareeriti ligikaudu 200 miljoni USA dollari väärtuses sularaha. Bulgaaria ametiasutused tegid ettepaneku korraldada Rumeenia, Türgi ja Ukraina kolleegidega strateegiakoosolek. See toimus 2011. aastal – määrati kindlaks sidekanalid ja Ukraina nõustus kaaluma uurimise alustamist.

Operatsioon „Spectre II”: rahvusvaheliste sularahaveoste tõkestamine

Novembris 2011 saatis Europol oma mobiilse büroo appi operatsioonile, mis korraldati mitme asutuse osalusel sularaha tuvastamiseks ja konfiskeerimiseks Ühendkuningriigi sadamates ja piiril. Europol töötles operatsiooni jooksul 271 taotlust, mille tulemusena konfiskeeriti 19 juhul sularaha ja tuvastati 4 kokkulangevust. Kogu operatsiooni käigus konfiskeeriti 418 136 Inglise naelsterlingi ning lisaks koos hõbeda, ehete ja kataga³² veel 1 412 722 naelsterlingi.

Kokaiiniärist pärineva raha pesuga tegelev rahvusvaheline organiseeritud kuritegelik rühmitus

Playa ühiste uurimisrühmade toetamise käigus pakkus Europol horisontaaltuge valdkonna finantsanalüüsi ja mitme operatiivanalüüsi aruande näol. Pärast pikka rahvusvahelist uurimist arreteeriti ühiste uurimisrühmade töö tulemusena kümme kahtlustatavat, kes olid osalised suurtes rahvusvahelise uimastiäri organisatsioonides. Teenitud tulu olid nad kasutanud isikliku vara – luksusautode, kinnisvara, ööklubide ja lõbusõidulaevade – soetamiseks Hispaanias ja mujal. Oma identiteedi varjamiseks oli kuritegelik rühmitus asutanud mitu ettevõtet. Samuti pakkus Europol erialateadmisi ja uurimisabi kriminaaltulu jälitamise hõlbustamiseks.

³¹ Ühendkuningriigi valitsus, 2000.

³² Kata on taim, mille lehti näritakse, et saavutada selles sisalduva katiini ja katinooni mõjul amfetamiiniga sarnane ergutav toime. Enamikus ELi riikides on kata keelatud.

Suur püramiidskeemist investeerimiskelmus

Europol toetas ulatuslikku, mitut jurisdiktsiooni hõlmavat uurimist, mis algatati kaebuste peale, et põhikahtlusalused on petnud füüsilistest ja juriidilistest isikutest investoreid. Investorid olid andnud suuri rahasummasid teadmiseks, et need investeeritakse ja tagatud on märkimisväärne tootlus. Selle asemel kandsid põhikahtlusalused pangakontode võrgustiku kaudu investorite raha oma erakontodele.

Rahvusvahelisel tasandil toimuv rahapesu tõendab, et traditsioonilisi meetodeid (nagu sularaha kullertransport) ja keerulisemaid meetodeid (maksuvabad finantsinvesteeringud anonüümse ettevõtte kaudu) kasutatakse laialdaselt. Praeguste rahapesujuhtumite puhul on tuvastatud, et neis osalevad professionaalid, kes on pärit peamiselt väljastpoolt traditsioonilist finantssektorit ja keda kasutatakse ebaseadusliku tulu suunamiseks äritegevusse. Organiseeritud kuritegelikud rühmitused investeerivad endiselt kõige rohkem kinnisvarasse, äritegevusse ja luksuskaupadesse.

Europoli kuritegelikul teel saadud vara büroo (ECAB) abistab liikmesriikide finantsuurijaid kuritegevusest saadud tulu jälitamisel kogu maailmas, kui tulu varjatakse väljaspool uurijate jurisdiktsiooni. ECAB jälitab kriminaaltulu peamiselt Europoli toetatud uurimistes.

Lisaks sellele hõlmavad ECABi teised olulised tööülesanded kriminaaltulu jälitamise talituste asutamist liikmesriikides, nende koostöö tugevdamist Euroopa tasandil ja CARINI võrgu sekretariaadi võõrustamist.

Kriminaaltulu jälitamisega tegelevate ametiasutuste vaheline Camdeni võrk (CARIN)

Europoli juures tegutseb kriminaaltulu jälitamisega tegelevate ametiasutuste vahelise Camdeni võrgu (CARIN) alaline sekretariaat. CARIN on kriminaaltulu jälitamisele spetsialiseerunud kohtu- ja õiguskaitseasutuste eksperte koondav mitteametlik võrgustik. CARINiga on praegu ametlikult ühinenud 49 jurisdiktsiooni, sh kõik 27 ELi liikmesriiki ja 9 rahvusvahelist organisatsiooni.

Igast jurisdiktsioonist on üks õiguskaitseasutus ja üks kohtuasutus määratud kontaktpunktiks, et toetada piiriülest koostööd kriminaaltulu jälitamisel, blokeerimisel, arestimisel ja konfiskeerimisel. Kontaktpunktid abistavad üldiste küsimuste korral, mis käsitlevad kriminaaltulu jälitamist nende jurisdiktsioonis, ning osutavad olemasolevate õiguslike kanalite kaudu ka operatiivtuge.

3.10 Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused

Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused tegutsevad väga paindlikult ning mitmes jurisdiktsioonis ja kuritegelikus valdkonnas. Keskendunud peamiselt varavastastele kuritegudele või pettustele, on kurjategijate põhilised tegevusvaldkonnad järgmised:

- (relvastatud) röövid;
- sissemurdmised elamutesse, ärihoonetesse ja pettusega juurdepääsu saavutamine;
- organiseeritud poevargused ja taskuvargused;
- saadetiste ja metallide vargus;
- füüsilised rünnakud sularahaveestele ja -automaatidele;
- ehitusmasinate vargused ehitusplatsidelt;
- luksusautode ja veokite vargused.

Liikuvad organiseeritud kuritegelikud rühmitused kerkisid esile 1990ndatel ja 2000ndate aastate alguses, kui avastati, et elamutesse ja kauplustesse sissemurdmise ja autoga siseruumidesse tungimise ning teatud liiki autovarguste eest vastutavad üha sagedamini Ida- ja Kesk-Euroopast pärit rühmitused. Nende tegutsemisviiside põhjal oli juba siis selge, et rühmitused on läbimõeldud ülesehitusega, tegutsevad süsteemselt ning on huvitatud peamiselt sularahast ja kaupadest, mida õnnestub müüa varastatud ja kasutatud kaupade turul³³.

Kõnealused kuritegelikud organisatsioonid varustavad ELi turge inimkaubanduse³⁴ ohvrite ning muu varastatud või salakaubaga (sealhulgas uimastid), misjärel toimetavad saadud tulu oma päritoluriiki ELis või mujal. Mõnel juhul turustavad nad oma kaupu ka ise lõpptarbijale. Enamiku liikuvate organiseeritud kuritegelike rühmituste juhid tegutsevad ja vähemalt suur osa nende varast asub ELis.

Kõige rohkem mõjuvõimu on liikuvatel organiseeritud kuritegelikel rühmitustel, kes räägivad leedu, gruusia või vene keelt.

Leedu päritolu organiseeritud kuritegelikud rühmitused tegutsevad paljudes liikmesriikides, sealhulgas Belgias, Hispaanias, Hollandis, Iirimaal, Prantsusmaal, Rootsis, Saksamaal, Soomes, Taanis ja Ühendkuningriigis. Juba organiseeritud kuritegevuse ohtude 2011. aasta hinnangus leidis Europol, et kõnealuste rühmitustega võitlemine peab olema Europoli prioriteet kogu Euroopas. Kirde kuritegelik rühmitus³⁵ tegeleb salakauba transiidiga endisesse Nõukogude Liitu ja Nõukogude Liidust ning on mitmes valdkonnas tegutsevate ja rahvusvahelise haardega vägivaldsete kuritegelike rühmituste tugipunkt. Leedu rühmitused on seotud mitmesuguste varavastaste kuritegude, samuti sõidukivargustega (sealhulgas uus trend – veoautode varastamine), röövimiste, sissemurdmiste, taskuvarguste ja pettustega. Samuti veavad nad Ladina-Ameerikast Lääne-Aafrika kaudu ning edela ja loode kuritegelike rühmituste abil uimasteid. Leedu päritolu organiseeritud kuritegelikud rühmitused teevad heroini salakaubaveol Kesk-Aasiast Lääne-Euroopasse koostööd albaania keelt rääkivate kuritegelike rühmitustega.

Samuti etendavad Leedu rühmitused olulist rolli sünteetiliste uimastite salakaubaveos Venemaale, Skandinaaviasse ja Baltimaadesse. Viimasel ajal on neist saanud oluline ühenduslüli loode kuritegeliku rühmitusega, keda nad varustavad amfetamiini valmistamiseks Vene päritolu fenüülratsetooniga. Nagu ka albaania keelt rääkivate kurjategijate puhul, suurendab Leedu kuritegelike rühmituste suhteline jõukus nende värbamis-, tegutsemis-, muudesse valdkondadesse laienemise ja investeerimisvõimet.

³³ *Tackling of Itinerant Criminal Groups: new challenges* („Võitlus kuritegelike rändrühmitustega: uued ülesanded“), Belgia õiguskaitseasutused 2010.

³⁴ Inimkaubandus.

³⁵ Vt täpsemalt 1. lisa.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Gruusia- ja venekeelsed organiseeritud kuritegelikud rühmitused tegutsevad äärmiselt süsteemselt ning nende juhtimisstruktuur on hierarhiline. Gruusia päritolu organiseeritud kuritegelikud rühmitused tegutsevad Austrias, Belgias, Hispaanias, Prantsusmaal, Saksamaal, Tšehhi Vabariigis, samuti Venemaa Föderatsioonis ja Ameerika Ühendriikides. Vähemalt ühel juhul on vene keele oskus soodustanud rühmituse tegevust, kelle liikmed on pärit endistest liiduvabariikidest.

Vene/Gruusia päritolu kuritegelikud rühmitused tegelevad muu hulgas varavastaste kuritegude, ebaseadusliku sisserände, isikut tõendavate dokumentide võltsimise, rahapesu, väljapressimise ja uimastite salakaubaveoga. Gruusia rühmitused toovad Lõuna-Ameerikast Venemaale ja Kaukaasiasse ka kokaiini.

Kriminaalteave näitab, et Sõltumatute Riikide Ühenduse,³⁶ Tšetšeeni ja Gruusia päritolu liikuvaid rühmitusi juhib *вор в законе* ehk nn seaduslik varas³⁷. Liikuvate rühmituste liikmed peavad maksma ühifondi andamit (*общак*) ja andma osa kuritegelikust tulust nn seaduslikule vargale – neid seaduslikke vargaid võib pidada venekeelsete organiseeritud kuritegelike rühmituste juhtideks.

Ladvikusse kuuluvad seaduslikud vargad on sedavõrd rikkad, et võivad mängida olulist rolli strateegilistes majandussektorites. Näiteks viitavad praegused uurimised seostele suurte Euraasia energiaettevõtetega. Sidemeid kasutatakse nii seaduslikuks kui ka ebaseaduslikuks tegevuseks, kuid samuti suitsukattena, et näidata kurjategijaid ja nende tegevust tõsiseltvõetava ja usaldusväärseks. Kurjategijate võimalikku juurdepääsu ELi seaduslikele majandusringkondadele tuleks jälgida ja tõkestada.

Sellega seoses on Europol pakkunud ELi liikmesriikidele ja kolmandatele riikidele järgmist tuge:

- strateegiline ja operatiivne analüüsi- ja tehniline tugi mitmele ELi liikmesriikides läbiviidud uurimisele;
- koordineerimis- ja operatiivkoosolekud;
- osalemine liikuva organiseeritud kuritegevuse operatiivses tegevuskavas, et vähendada rühmituste kuritegevusvõimekust (COSI/EMPACT).

Operatsioon „Vigilant“

Peamine kuritegevusvaldkond Mootorsõidukitega seotud kuritegevus

Osalevad riigid Belgia, Madalmaad ja Prantsusmaa

Europoli panus

- Europol saatis kohale oma mobiilse büroo ja jagas kohapeal tegutsevatele Madalmaade õiguskaitseasutustele³⁸ oma eksperditeadmisi.
- Lisaks sellele pakkus Europol võimalust kogutud teavet Europoli kontaktametnike kaudu kohe kontrollida.

³⁶ Sõltumatute Riikide Ühendus (SRÜ): Armeenia, Aserbaidžaan, Kasahstan, Kõrgõzstan, Moldova, Tadžikistan, Türkmenistan, Ukraina, Usbekistan, Valgevene ja Venemaa.

³⁷ Seaduslik varas (täpsem tõlge oleks „varas, kes tegutseb seaduse kohaselt“ ehk „kurjategija, kes järgib varaste käitumiskodeksit“) on kurjategija, kellest peetakse lugu, kes on autoriteet ja kellel on kuritegelikus allmaailmas kõrge staatus. Seaduslikud vargad on Vene kuritegeliku maailma eliit – nad ei kuulu ühtegi konkreetseesse rühmitusse, vaid vahendavad erinevaid rühmitusi (nt Solntsevskaja, Ismailovskaja, Tambovskaja). Igas organisatsioonis on seaduslike varastega suhtlev esindaja ning seaduslike varaste otsused on kõikidele organiseeritud kuritegelikele rühmitustele siduvad.

³⁸ Rotterdami kogukonnaühendus, Madalmaade toll, riiklik maantee- ja liiklusamet ning mitmed Rotterdam-Rijnmondi politsei allüksused.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Operatsiooni ulatus

Europol pakkus operatiivtuge Rotterdami politsei operatsioonipäeval Madalmaades. Registreerimismärkide tuvastamiseks ettenähtud statsionaarsed automaatkaamerad jälgisid 351 sõidukit, millest üle 100 sõiduki peatas politsei täpsemaks kontrollimiseks.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- arreteeriti 5 isikut
- määrati 41 trahvi ja koguti 33 000 eurot
- konfiskeeriti 23 sõidukit
- kontrolliti 24 kahtlast dokumenti.

Operatsioon „Oakleaf”

Peamine kuritegevusvaldkond Varavastased kuriteod ja pettused

Osalevad riigid

Algselt 12 riiki: Belgia, Iirimaa, Itaalia, Madalmaad, Norra, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ühendkuningriik.

Hiljem ühinesid: Austria, Hispaania, Portugal, Šveits, USA. Samuti toetab ettevõtmist Interpol.

Europoli panus

- Europol võõrustas osalevate riikide koostöökoosolekut Haagis, et kavandada liikuva organiseeritud kuritegeliku rühmituse puhul vajalikku kooskõlastatud tegutsemist.
- Mitme juhtumi korral abistati uurijaid reaalsajas toimuvate jälgimisoperatsioonide käigus sihtotstarbelise kiiranalüüsiga. Samuti aitas kiire tagasiside süüdistajatel kahtlustatavaid vahi all hoida. Detsembris 2011 lähetati üks analüütik Pariisi, et abistada Prantsuse ametiasutusi andmete sisestamisel Schengeni infosüsteemi.
- 2010. aasta lõpust saadik on rühmitusega seotud kriminaal- ja analüüsiandmed koondunud peamiselt Europoli. Praeguseks on analüüsi tulemusena tuvastatud kuus põhikurjategijat ja nende kaasosalised.
- Kriminaalandmetes on leitud mitu lünka, läbi on vaadatud üle 900 SIENA sõnumi, praeguseks on loodud üle 11 000 andmeüksuse ning töötlemiseks ja järeltoiminguteks saabub pidevaid andmeid.
- Operatsiooni toetab ka Europoli seire-, analüüsi- ja teatamismeeskond (SCAN) ning juulis 2011 saadeti õiguskaitseasutustele sihtotstarbeline ohuteatis. Selles kirjeldati kurjategijate tegutsemisviise, edastades üldsusele ja õiguskaitseasutustele nende rändkuritegude tunnused ning hoiatades potentsiaalseid ohvreid, kes ninasarviksarvi kas eksponeerivad või ladustavad.
- On selgunud, et kõnealuste kurjategijate raha jälitamiseks on vaja küsida abi Europoli kuritegelikul teel saadud vara büroolt.

Operatsiooni ulatus

Operatsiooni „Oakleaf” algatas novembris 2010 Iirimaa iiri päritolu liikuva organiseeritud kuritegeliku rühmituse tegevuse tõkestamiseks. Kõnealune rühmitus on petnud peamiselt asfalditöödega raha välja, müünud võltsitud tooteid (nt elektritööriistu ja generaatoreid), korraldanud organiseeritud rööve, rahapesu ja uimastite salakaubavedu paljudes ELi riikides. Viimasel ajal on kurjategijad spetsialiseerunud ninasarvikusarvede vargustele ja salakaubaveole, mistõttu rühmituse liikmete kohta on nüüd teateid laekunud ka Põhja- ja Lõuna-Ameerikast, Lõuna-Aafrikast, Hiinast ja Austraaliast.

Ühe väljundina asutab see äärmiselt süsteemselt tegutsev rühmitus oma ebaseadusliku tegevuse seadustamiseks ja varjamiseks kogu Euroopas äriühinguid. Organiseeritud kuritegeliku rühmituse liikmed on Irimaal paigutanud ebaseaduslikku ja deklareerimata tulu rahapesuks kinnisvarasse, uutesse luksusautodesse ja muusse varasse. Praeguseks on selle

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

organiseeritud kuritegeliku rühmituse üheksale liikmele esitatud maksunõudeid kokku 9 miljoni euro väärtuses ning neid tuleb veel juurde.

Kui ELi ja kolmandate riikide õiguskaitseasutused olid jõudnud ühisele arusaamale, et rühmituse tõkestamiseks on vaja tegevust kooskõlastada, korraldati Europolis 2011. aastal koosolek. Koosolekul selgus, et kümned „väikesed“ juhtumid üle kogu ELi on ilmselt toime pannud just see rühmitus ning et selle tegevuse tõkestamiseks tuleb tegutseda ühiselt.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Üle kogu ELi arreteeriti kümneid inimesi, sealhulgas tänu Europoli väljastatud analüüsiaruannetele paranenud teadlikkusele.

Operatsioon „Baia Mare”

Peamine kuritegevusvaldkond Mootorsõidukitega seotud kuritegevus

Osalevad riigid Austria, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Ungari

Europoli panus

- Europol korraldas Eurojusti ja asjaomaste liikmesriikidega operatiivkoosoleku.
- Europolile esitati mitmesugust kriminaalteavet, mida analüüsides tuvastati peamised kahtlustatavad ja nende tegutsemisviisid.

Operatsiooni ulatus

Eurojusti toel ja koordineerimisel viisid viie riigi politsei, sandarmeeria ametnikud ja süüdistajad läbi operatsiooni mitme keeruka kuritegeliku võrgustiku vastu, kes varastasid ELi teedel veoseid. Eelkõige taheti operatsiooni tulemusena tõkestada organiseeritud kuritegelikke rühmitusi, kes ründasid parklates juhtide uneajal veoautosid.

Ettevõtmise algatas Prantsusmaa, kelle andmetel oli Prantsusmaa pinnal 2010. aastast kuni 2011. aasta märtsini toimunud 70 vargust, mis põhjustasid ligikaudu 3 miljonit eurot kahju. Kohalikul tasandil alustatud uurimine laienes peagi riigi³⁹ ja seejärel Euroopa tasandile.

Uurijad selgitasid välja kuritegeliku võrgustiku tegutsemisviisid. Prantsusmaal tegutses mitu rühmitust, kes varastasid hinnalisi kaupu. Austriat kasutati aeg-ajalt transiidimaana. Saksamaal korraldati logistikat ja seal kohtuti veoautode vahetamiseks. Peakorraldaja leiti Ungarist, kus asus ühtlasi varastatud kaupade ladu. Enamik kuritegeliku organisatsiooni liikmeid oli pärit Rumeeniast.

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Arreteeriti ühtekokku 22 kahtlustatavat kurjategijat.
- Väljastati 13 Euroopa vahistamismäärust.
- Asjaomastes riikides otsiti läbi ligikaudu 20 hoonet, kust leiti suur hulk tõendusmaterjali ja varastatud kaupu.

Operatsioon „Caucase”

Peamine kuritegevusvaldkond Röövimised

Osalevad riigid Prantsusmaa

Europoli panus

- Liikuva büroo analüüs ja tugi operatsioonipäevade ajal kohapeal.
- Tuvastati seosed teiste Prantsusmaal tegutsevate rühmitustega ning muudes ELi liikmesriikides tegutsevate rühmituste ja seaduslike varastega³⁷.

---

³⁹ Prantsuse riigi tasandil uurib juhtumit Prantsuse riiklik sandarmeeria (Limoges'i ja kuritegelike rändrühmituste tõkestamise keskasutuse uurijad) Bordeaux' piirkondliku erikohtu juhtimisel.

Operatsiooni ulatus

2011. aastal likvideeriti Lõuna-Prantsusmaal Toulouse'i lähedal ulatuslik Gruusia ja Armeenia kodanikest koosnev organiseeritud kuritegelik võrgustik⁴⁰.

Võrgustiku liikmeid kahtlustatakse rohkem kui tuhande kuriteo – peamiselt elamutesse ja ärihoonetesse sissemurdmiste ja varguste – toimepanekus Toulouse'i piirkonnas. Varastatud vara, nagu arvutid, elektroonika ja luksusrõivad, saadeti konteinerite ja veokitega välismaale, samas kui varastatud ehteid saadeti regulaarselt ja kilode kaupa müümiseks Belgiasse Antwerpeni. Kuritegelikul rühmitusel oli mitmetasandiline hierarhia (sissemurdjad, autojuhid ja grupijuhid) vähemalt ühe seadusliku varga juhtimisel.³⁷

Rahvusvahelise koostöö tulemused

- Praeguseks on arreteeritud 23 kahtlustatavat.
- Leitud on mitu kilo kulda ja ehteid.
- Viimane varastatud kaupade konteiner peatati enne sadamast väljavedamist.
- Elamute läbiotsimise käigus kaks Gruusia päritolu isikut, kellel olid seaduslikele varastele iseloomulikud tätoveeringud.

Ühine uurimisrühm Balcar

Peamine kuritegevusvaldkond Mootorsõidukitega seotud kuritegevus

Osalejad Eesti, Läti, Leedu

Europoli panus

- Ühist uurimisrühma toetavad Europol ja Eurojust.
- Europol on juba korraldanud ja rahastanud mitmeid operatiivkoosolekuid.
- Samuti on Europol välja saatnud oma mobiilse büroo ja koostab regulaarselt analüüse.

Operatsiooni ulatus

Uurimise all on Leedu organiseeritud kuritegelikud rühmitused, keda kahtlustatakse seotuses luksusautode vargusega Saksamaal ja Baltimaades. 2009. aastal käis üle Eesti uute autode varguste laine. Uurimine näitas seoseid Läti ja Leeduga. Hiljem sama aasta jooksul arreteeriti Eestis esimene „brigaad“. Europol liitus ühise uurimisrühmaga 2010. aastal ja peagi arreteeriti Eestis järgmine „brigaad“. Ühise uurimisrühma tegevusaega on pikendatud ning uurimine jätkub, et tõkestada ühe kõige aktiivsema Leedu organiseeritud kuritegeliku rühmituse tegevus.

Rahvusvahelise koostöö tulemused:

- Praeguseks on likvideeritud kolm organiseeritud kuritegelikku rühmitust.
- Nendest ühele Leedu ja ühele Läti organiseeritud kuritegelikule rühmitusele on juba määratud karistus.
- Arreteeriti ühe Leedu organiseeritud kuritegeliku rühmituse osa liikmeid, kogutakse lisatõendeid ning peagi järgnevad uued arreteerimised.

⁴⁰ Võrgustiku likvideerisid Prantsusmaa riikliku sandarmeeria rändkuritegevusega võitlemise keskamet koos Midi-Pyrénées' sandarmeeriaga riikliku sandarmeeria rünnakrühmade toetusel.

3.11 Ebaseaduslikud mootorrattajõugud

Enamik mootorrattaklubide liikmeid on kogu maailmas tavalised ühiskonnaliikmed; väike osa neist ei järgi aga seadusi ega aktseptööri ühiskonna norme. Mõnikord kutsuvad nad end ise „lindpriideks“ või „ühe protsendi meesteks“. Sellised isikud kuuluvad sageli ebaseaduslikesse mootorrattajõukudesse ning kannavad oma tagil spetsiaalset, teemandikujulist embleemi, millel on kujutatud 1% märk.

Selle ohu tõrjumiseks on Europol algatanud eriprojekti „Monitor“, mis aitab võidelda kuritegelike motojõukude, näiteks Põrguinglite motoklubi, Bandidos, Outlaws ja neid toetavate motoklubide tegevuse vastu ja seda ära hoida. Projektis kasutatakse valdkondadevahelist ja horisontaalset lähenemist ning keskendutakse pigem organiseeritud kuritegelikele rühmitustele, mitte ainult kuritegelikele motojõukudele. Selleks:

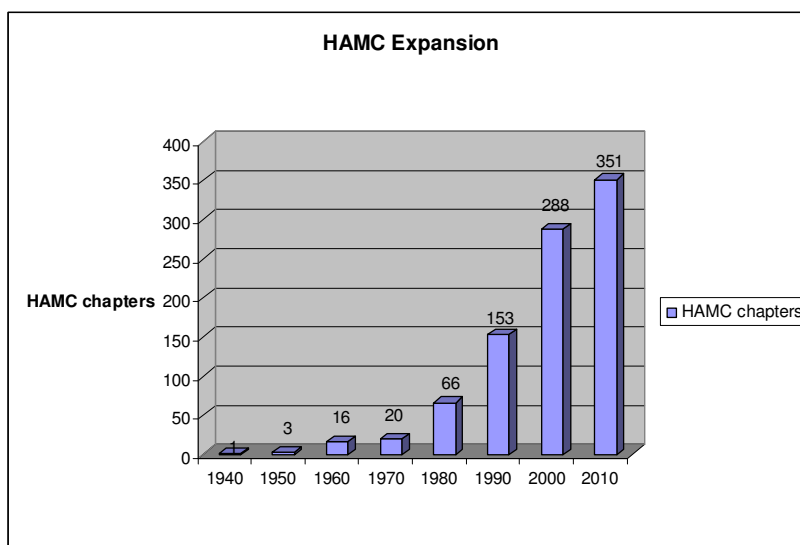
- selgitatakse välja kuritegelike motojõukude ülesehitus ja liikmed;
- uuritakse selles subkultuuris tekkivate uute nähtuste tähendusi ning tuvastatakse strateegilise analüüsi teel uusi trende;
- algatatakse ja edendatakse operatiivtegevust ning kooskõlastatakse seda operatiivanalüüsiga;
- toetatakse partnereid, kes tegelevad korralvalvega motoklubide suurüritustel, nagu 2011. aastal USAs Laconias toimunud Põrguinglite World Run, ja Europoli mobiilse büroo abil ka muud operatiivtegevust;
- korraldatakse kogu Euroopas koolitusi kuritegelike motojõukude teemal;
- toetatakse juhtimistasandil õiguskaitse-, kohtu- ja valitsusasutusi;
- toetatakse Europoli jõuguekspertide platvormi kui ainulaadset foorumit, kus õiguskaitseametnikud, kes tegelevad aktiivselt motojõukude, tänavajõukude jms rühmituste vastu võitlemisega, saavad vahetada strateegilist teavet, parimaid tavasid ning kogemusi ja teadmisi.

Selgeks on saanud, et rivaalitsevate klubide ja teise põlvkonna tänavajõukude äärmiselt vägivaldsed kaklused ohustavad avalikku korda, mistõttu on tähtis, et õiguskaitseasutused neid jälgiks. Kuritegelikke motojõuke peetakse siseriiklikuks julgeolekuohuks ja siseriikliku korralvalve prioriteediks enamikus selles projektis osalevast 15 riigist. Meie partnerite paremaks abistamiseks on kindlaks määratud strateegilised ja operatiivprioriteedid, milleks uuritakse muu hulgas kuritegelike motojõukude laienemist Euroopa uutesse piirkondadesse ja nende liikmete värbamist paremäärmuslike huligaanide hulgast.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

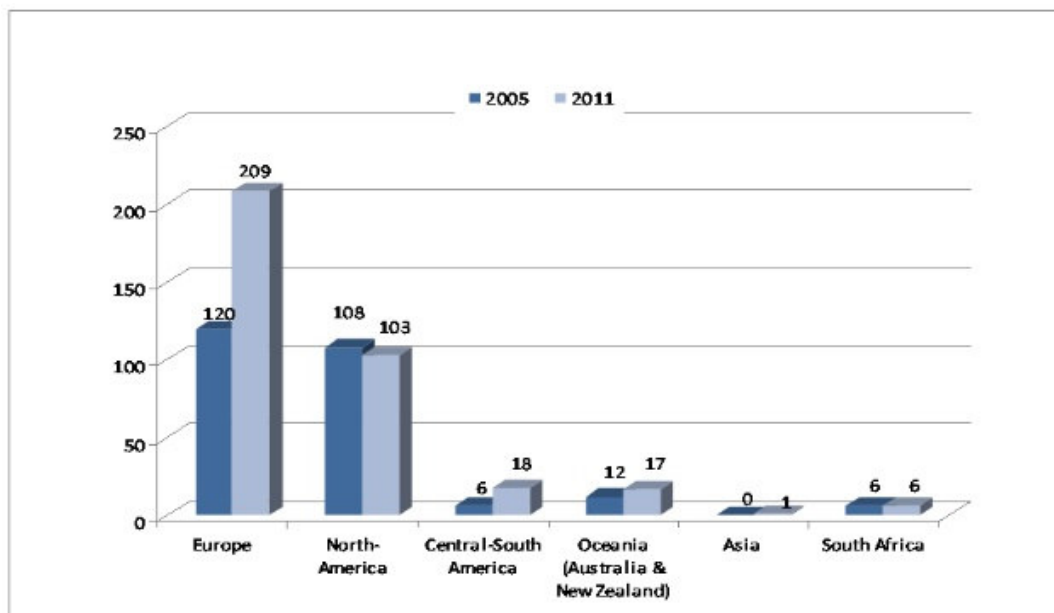
Põrguinglite motoklubi laienemine

Põrguinglite kasv kogu maailmas (1940–2011)

Liikmete arv	HAMC Expansion
Rakkude arv	HAMC chapter

Põrguinglite kasv piirkonniti (2005–2011)

Euroopa	Europe
Põhja-Ameerika	North-America
Kesk- ja Lõuna-Ameerika	Central-South America
Okeaania (Austraalia ja Uus-Meremaa)	Oceania (Australia & New Zealand)
Aasia	Asia
Lõuna-Aafrika	South Africa

3.12 Terrorism

Enam kui kümme aastat pärast 11. septembri 2001. aasta rünnakuid New Yorgis on terrorism Euroopa Liidule endiselt tõsine oht. Äärmus- ja terroristlikud rühmitused, nagu Al Qaeda jt, tegutsevad Euroopa Liidus aktiivselt ja mõjutavad selle kodanike elu. Seepärast on võitlus äärmusluse ja terrorismiga ELi ja Europolit jätkuvalt prioriteetne küsimus.

Europol aitab liikmesriikide uurimiste tulemuslikkust selles valdkonnas tõsta järgmiste toodete ja teenustega:

- analüüs ja analüüsiteenused, nagu aruanded, ohuhinnangud ja puuduvate seoste väljaselgitamine rahvusvahelistes uurimistes;
- teabevahetus ja juurdepääs Europolit andmebaasidele, teabevahetussüsteemidele ja muudele eksperdiplatvormidele;
- ekspertiis Europolit mobiilses büroos, mis võimaldab kohapealset tuge;
- Europolit iga-aastane aruanne ELi terrorismi olukorra ja suundumuste kohta (TE-SAT), milles esitatakse peamised andmed terroristrünnakute ja vahistamiste kohta ELis, sealhulgas uued suundumused.

3.12.1 Tegutsemisviiside seirevahend

Tegutsemisviiside seirevahend on üldine tegevusmudel, mis hindab järjepidevalt terroriakte ja uurimisi, keskendudes terroristide tegutsemisviiside konkreetsetele elementidele. Väärtust lisab asjaolu, et tulemus on seotud teiste Europolit kriminaalteabe kogumise teenustega ning eesmärk on pakkuda liikmesriikide asjaomastele asutustele reaajas ekspertiisi ja kriminaalteavet.

3.12.2 Esmase reageerimise võrgustik

Esmase reageerimise võrgustik toetab liikmesriike, keda on tabanud suurem terroriakt, aidates liikmesriikide ekspertidel ühendust saada rahvusvaheliste terrorismitõrjeekspertide ning analüütikutega, k.a Europoliga. Selle platvormi kaudu teeb Europol oma partneritele Euroopa õiguskaitseasutustest kättesaadavaks ainulaadsed võimalused, nagu näiteks:

- terrorismis ja äärmusluses kahtlustatavate isikute rahvusvaheline andmebaas;
- võimalus jälgida terroristide rahastamist;
- operatiivplatvorm suuremate rahvusvaheliste uurimiste koordineerimiseks.

Sellistel juhtudel kasutab meeskond kõigi asjaomaste pooltega tõhusa teabevahetuse tagamiseks Europolit operatiivkeskust. Lisaks kriisilukorras abi pakkumisele püüab esmase reageerimise võrgustik vahendada kõrgetasemelisi terrorismieksperite ja nende strateegilisi, rünnakuviisist lähtuvaid nõuandeid. Lähiminevikust võib näiteks tuua 2011. aasta juulis Norras toimunud autopommi lõhkemise ja inimeste tulistamise, mille järel moodustas Europol kohe uurimise toetamiseks ELi esmase reageerimise võrgustiku⁴¹.

Pärast esmase reageerimise rühmade koosolekuid Europolis koostati aruanne, mis esitati justiits- ja siseküsimuste valdkonna ministrite nõukogule. Aruandes anti kolm põhisoovitust. Need kinnitati 2011. aasta oktoobris toimunud kõrgetasemelisel eksperdikohtumisel ja nende põhjal moodustatakse virtuaalne vägivaldse äärmusluse tööühm:

- ELi liikmesriikide teemaekspertidest tuleks moodustada virtuaalne vägivaldse äärmusluse tööühm, mille ülesanne on uurida kogu ELi hõlmava strateegia rakendamist ja selle kohta aru anda, juhindudes Ühendkuningriigis juba käimasolevast sarnasest edukast projektist (Project Guillemot);

⁴¹ See moodustati Kreeka, Norra, Poola, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani ja Ühendkuningriigi esindajatest.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- Europoli võrgukontrolli portaali (Check the Web) tuleks edasi arendada, et sellest saaks ELi portaal, kus saab vahetada parimaid tavasid ning analüüsi- ja hindamistulemusi interneti kasutamise kohta isikute ja rühmituste poolt, keda seostatakse paremäärmuslusega;
- Europol peaks läbi viima vägivaldse ja/või paremäärmuslusega seostatavatest isikutest ja/või rühmitustest lähtuva ohu põhjaliku, kogu ELi hõlmava hindamise.

3.12.3 Euroopa eridemineerimisüksuste võrgustik (EODN)

Euroopa eridemineerimisüksuste võrgustik on loodud eksperditeadmiste vahetamiseks lõhkeainete kahjutukstegemise kohta ning see aitab välja selgitada parimaid tavasid. Lisaks korraldab võrgustik koolitusi koostöös ELi liikmesriikide ja kolmandate osapooltega. Samuti hoiab ta eridemineerimisüksusi kursis oluliste sündmustega. Võrgustik on avatud kõigile politseiametnikele ning lõhkematerjalidega tegelevatele valitsus- ja sõjaväeüksustele. 2011. aastal korraldati Ungaris ja Poolas eridemineerimisüksustele kaks konverentsi ja kaks koolitust. Nende ürituste kaasrahastaja oli Euroopa Komisjon.

ELi massihävitusrelvade leviku tõkestamise tegevuskavas määratletud meetme rakendamiseks muudeti selle eridemineerimisüksuste teemalist protokoll, et kaasata paremini massihävitusrelvade⁴² valdkonna eksperte. Nüüd peaks protokoll eesmärk olema sama mis alguses, kuid nii eridemineerimisüksuste kui ka massihävitusrelvade valdkonna ekspertide jaoks. Muutust arutati ja see kiideti heaks Euroopa eridemineerimisüksuste võrgustiku teisel konverentsil Poolas.

3.12.4 ELi pommitabesüsteem (EBDS)

ELi pommitabesüsteem võimaldab jagada õigel ajal asjaomast kriminaalteavet ja andmeid juhtumite kohta, kus on tegemist lõhkeainete, süüte- ja lõhkeseadeldiste,⁴³ samuti keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalidega. Samuti hõlmab ELi pommitabesüsteem lõhkeainete, keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide andmebaase ning teeke ja eksperdifoorumeid. See Euroopa Komisjoni kaasrahastatud projekt algas oktoobris 2010 ja lõppes novembris 2011. Selle süsteemiga on ühendatud peaaegu kõik ELi riigid. 2011. aastal kasvas süsteemi kasutajate arv ja tegevusmaht järsult.

Plahvatused IKEA kauplustes

2011. aasta septembris, pärast IKEA kauplustes toimunud plahvatusi, kutsus Europol Belgia ja Madalmaade ametivõimude nimel üles teavet jagama. Kurjategija oli paigutanud kauplustesse improviseeritud lõhkeseadeldise ja lahkus seejärel kiiresti. Seadeldised lõhkesid ning tekitasid inimestele kehavigastusi ja kauplustele varalist kahju.

Europol tuvastas sama tegutsemisviisiga juhtumid Belgias, Madalmaades, Prantsusmaal, Saksamaal ja Tšehhi Vabariigis. Meedias avaldati peamise kahtlusaluse pilt turvakaamerast ja tunnistajate kirjeldused.

Europolis korraldati kaks operatiivkohtumist, millega liitus järjest rohkem liikmesriike (Belgia, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Šveits ja Tšehhi Vabariik). Europolil oli selle juhtumi lahendamisel keskne roll, mis ühtlasi pakkus võimalusi terrorismivastase koostöö edendamiseks osalevate liikmesriikidega.

ELi pommitabesüsteemi kasutati juhtumiga seotud teabe kiireks ja turvaliseks vahetamiseks, mille tulemusel kurjategijad lõpuks tuvastati ja vahistati. Viimase plahvatuse

⁴² Keemilised, bioloogilised, radioloogilised ja tuumamaterjalid.

⁴³ Improviseeritud lõhkeseadeldised (IED) ja improviseeritud süüteseadeldised (IID).

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

ajaks Tšehhi Vabariigis oli kogu olemasolev teave juba pommitabesüsteemi kaudu kättesaadav.

Norra rünnakud

Lisaks Norra ametivõimude toetamisele esmase reageerimise võrgustiku kaudu seal juulis 2011 toimepandud rünnakute ajal jagas Europol ELi liikmesriikidele värskeimat teavet ja esmaseid hinnanguid nii pommiplahvatuse kui ka kurjategija poolt enne rünnakuid avaldatud manifesti kohta.

See teave koostati kõigest paari tunni jooksul pärast pommi lõhkemist ja inimeste tulistamist ning tehti kohe pommitabesüsteemi kaudu kättesaadavaks, mis näitab süsteemi potentsiaali ja väärtust. Pärast neid sündmusi palusid Norra ametivõimud end süsteemiga ühendada, mida ka tehti.

Rünnakutele järgnenud nädalate jooksul viibis Europol kasutatud lõhkeseadeldise analüüsimise juures ning vaatas üle sündmuskohti.

3.12.5 Merepiraatlus

Sestsaadik, kui merepiraatlusest sai tõsine probleem, on mereveonduse kulud kõrgemate kindlustushindade, turvakulude ja pikematest varumarsruutidest põhjustatud suuremate tegevuskulude tõttu kasvanud.

Europol vahetab – tihedas koostöös Interpoliga ja ELi kümne liikmesriigi ja Eurojusti toetusel – teavet merepiraatluse kohta. Europol tegeleb asjaomaste kuritegude peamiste toimepanijate, logistikavahendite ja rahavoogude väljaselgitamisega. Kriminaalteave näitab, et piraatlusel võivad olla sidemed muu organiseeritud kuritegevusega, nagu näiteks inim-, relva- ja uimastikaubandusega.

ÜRO Julgeolekunõukogu ühehäälselt vastuvõetud resolutsioon⁴⁴ kutsub kõiki 192 liikmesriiki tegema koostööd Europoli ja Interpoliga, et võidelda Somaalia ranniku lähedal merepiraatlusega seotud kuritegelike võrgustike vastu. See resolutsioon oli tähtis samm edasi, kuivõrd rahvusvahelised õiguskaitseasutused on oluliseks vahendajaks sõjaväe korraldatud vahistamistel ning merepiraatluse ja nendega seotud kuritegelike võrgustike uurimisel ja vastutuselevõtmisel.

Europol toetab operatsiooni „Atalanta” (EU-NAVFOR),⁴⁵ olles töötanud välja süsteemi, mis võimaldab koguda ja jälgida kogu teavet merepiraatluse kohta. Europol peab sidet Interpoli, NCISI⁴⁶ ning osalevate liikmesriikidega.

2011. aastal külastasid Europoli kahe liikmesriigi ühised terrorismiuurimisrühmad.

3.12.6 Europoli võrgukontrolli portaal

Europol võrgukontrolli portaal „Check the Web” võimaldab ELi liikmesriikide pädevatel asutustel vabatahtlikkuse alusel Europoli turvalise võrgu ja Europoli siseriiklike üksuste kaudu jagada teavet islamiterroristide tegevuse kohta internetis. Eesmärk on luua islamiterroristide internetitegevuse analüüsimisel liikmesriikide vahel sünergiat. 2011. aastal tegi Europol võrgukontrolli portaal järgmist:

- pakkus operatiivtuge kuuetele ELi liikmesriigile;

⁴⁴ ÜRO resolutsioon 1950 (2010).

⁴⁵ Euroopa Liidu merevägi: www.eunavfor.eu.

⁴⁶ USA mereväe kriminaaluurimisbüroo.

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- hõlbustas ajakirja „Inspire” uurimist; see on ingliskeelne internetiajakiri, mida väidetavalt annab välja Araabia poolsaare Al Qaeda;
- portaaliga ühinesid Austraalia ja Šveitsi oma analüüsifailidega.

Nüüdseks on portaaliga ühendatud kokku 44 kontaktpunkti 24 riigist. Aktiivselt andmeid esitavaid ELi liikmesriike on kümme. 2011. aasta märtsist alates on portaali sisestatud 21% rohkem andmeid, millest 75% on pärit ELi liikmesriikidest.

Terrorismiteemaline politsei tööühm (PWGT)

2011. aastal moodustasid Europol ja Madalmaade KLPD üheskoos terrorismiteemalise politsei tööühma. Esimest korda tööühma ajaloos paluti Europolil koostada osalevate teenistuste esitatud andmete põhjal olukorraülevaade. Esialgne tagasiside on positiivne.

Ühendkuningriigi Greater Manchesteri politseioperatsioon „Munda”

Greater Manchesteri politsei andis 2011. aastal Europolile auhinna.

Sellega tänati Europol abi eest ühe juhtumi lahendamisel, mis jõudis lõpuks kohtusse. Selle tulemusel mõisteti džihadistide värbajale Munir Farooqile neljakordne eluaegne vabadusekaotus. See 54aastane Talibani võitleja värbas oma Manchesteri raamatupoes võitlejaid, kes saadeti Afganistanis sõdima Briti vägede vastu. Greater Manchesteri politsei salajase uurimise tulemusel koguti 600 tundi salvestusi vestlustest, kus süüdimõistetu mainis Briti vägede ründamist, vangide vabastamist ja treeninglaagrite nimesid. Samas oli Greater Manchesteri politseil raske nende üksikasjade ehtsust kontrollida, millega seoses pöördus ta abipalvega Europoli poole.

Europol kontrollis seda teavet olemasolevate analüüsivahendite abil ja võrdles seda operatiivüksikasjadega, kasutades muu hulgas terrorismisündmuste andmebaasi. Analüüsi tulemusel saadi kinnitust mõnele tähtsale faktile, näiteks et teatavad sündmused olid Munir Farooqi mainitud kohtades ja aegadel toimunud. Europoli töö tulemused aitasid kohtul anda hinnangut Greater Manchesteri politseitööle.

Vägivaldsed loomaõiguslased

Selle suundumusega seotud küsimuste arutamiseks korraldasid Europol ja Eurojust suure konverentsi, kus osales 58 õiguskaitse- ja prokuratuurieksperti ning 35 erasektori organisatsiooni esindajat.

Kõik osalenud tunnistasid, et loomaõiguslaste vägivald jääb ka edaspidi mureküsimuseks. Näiteks toodi asjaolu, et sellised isikud kasutavad üha enam improviseeritud süüte- ja lõhkeseadeldisi. Pärast seda, kui konverentsil osalenud olid selgelt kinnitanud vajadust laiema teabevahetuse järele, mis aitaks liikmesriikide asutustel saada loomaõiguslaste kuritegevusest selgemat ülevaadet, koostati soovitusel.

Edasine areng

- Virtuaalne vägivaldse äärmusluse tööühm
- Vägivaldse äärmusluse portaal
- Käimas on järgmiste ekspertidele suunatud internetiplatvormide loomine:
  - ◆ esmase reageerimise võrgustik;

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

- ◆ CBRNE, mille teemaks on keemiliste, bioloogiliste, radiobioloogiliste ja tuumamaterjalide ning improviseeritud lõhkeseadeldistega seotud ohud.
- Suuremate spordisündmuste, nagu 2012. aasta Londoni olümpiamängude ning 2012. aasta UEFA jalgpalli Euroopa meistrivõistluste toetamine Poolas ja Ukrainas.
- Koostöö parandamine SitCen-iga, et koostada täpsemaid tulevikuhinnanguid. Nagu on märgitud järelustes terrorismivastase võitluse sise- ja välisaspektide parema seostamise kohta:⁴⁷ „SITCEN ja Europol peavad teineteist täiendades tegema koostööd, et põhjalikult analüüsida terrorismi ohtu Euroopa Liidule, pidades silmas tulemusi, mida kumbki on selles valdkonnas juba saavutanud, ning et selline ülevaade on oluline samm terrorismivastases võitluses ja tõhusa poliitika tagamises.“

3.12.7 Terroristide rahastamise jälgimisprogramm (TFTP)

Pärast terroristide rahastamise jälgimisprogrammi ELi–USA lepingu sõlmimist, mis jõustus 1. augustil 2010, anti Europolile mitu ülesannet. Nende täitmiseks moodustas Europol oma operatiivosakonna alla kuuluva eraldi üksuse.

Europoli spetsialistidel on kolm konkreetset ülesannet:

1. kontrollida USA taotlusi finantstehinguid käsitlevate sõnumite saamiseks määratud teenuseosutajatelt Euroopa Liidus (TFTP lepingu artikkel 4);
2. võtta vastu USA rahandusministeeriumi omaalgatuslikult antud teavet (TFTP lepingu artikkel 9);
3. taotleda TFTP lepingu kohaseid otsinguid, tagades tiheda koostöö liikmesriikidega ning Europoli, liikmesriikide ja Eurojusti kooskõlastatud reageeringu (TFTP lepingu artikkel 10).

TFTP lepingu kohaste otsingute suunamiseks Europoli kaudu on Europol liikmesriikide ja Eurojusti jaoks loonud ühtse kontaktpunkti.

Europolile laekunud kriminaalteavet võrreldakse Europoli andmebaasides sisalduva teabega, pidades rangelt kinni teabelevinõuetest. Seejärel edastatakse asjaomased andmed omaniku nõusolekul USA rahandusministeeriumile, kus seda omakorda kontrollitakse. USA ja ELi uue koostöövormi eesmärk on teha kindlaks, jälgida ja jälitada terroriste ning nende rahastamist. Sellega seoses tehti järgmist:

- Europol menetles 2011. aastal arvukalt TFTP lepingu artikli 10 kohaseid otsingutaotlusi paljudelt liikmesriikidelt ja ka Europolilt endalt.
- Liikmesriikide asutustele anti TFTP lepingu kohast teavet, mis toetas nende uurimisi terroristide tegevuse kohta.
- 2011. aasta juulis esitas Europol Norra toetuseks koos mitme asjaomase ELi liikmesriigiga mitu TFTP lepingu artikli 10 kohast taotlust. Taotlused esitati seoses Norras Oslos toimunud autopommi lõhkemise ja sellele järgnenud inimeste tulistamisega. Nende taotluste alusel saadi Norra ametivõimudele anda kohest abi ning jagada asjaomastele liikmesriikidele teavet.
- Europoli TFTP üksus osales täielikult esmase reageerimise võrgustiku töörühmas ja tagas sujuva infovoolu.
- USAst saadud TFTP lepingu kohane teave oli peaaegu reaaliajaliseks operatiivtoeks paljudele ELi ja ELi-välisele riikidele.
- Europol on USA omaalgatuslikult jagatud teabe edastanud ELi liikmesriikidele. See teave ja vastused TFTP lepingu artikli 10 kohastele otsingutaotlustele on osutunud oluliseks liikmesriikide operatiivuurimistes ning toonud kaasa uued uurimised nii ELi kui ka ELi-välistes riikides.

⁴⁷ 11075/11, Brüssel, 6. juuni 2011 (vastu võetud JSK nõukogu poolt 9. juunil 2011).

4. Europoli haare

4.1 ELi liikmesriikide õiguskaitseasutused

Europol on kõigis 27 liikmesriigis asuvate siseriiklike üksustega ööpäevaringses ühenduses. See alaline teabe ja kuritegevusandmete vahetamine on võimalik tänu Europoli peakorteri juures tegutsevatele kontakbüroodele. See on väga tähtis ja tõhus viis sidepidamiseks ja toetuse pakkumiseks ELi ligi kahele miljonile õiguskaitseametnikule ja eelkõige kõigile huvitatud uurijatele, kellel oleks Europoli toetusest oma tegevuses kasu.

Europol korraldab ELi õiguskaitseametnikele regulaarselt teadlikkuse suurendamise üritusi, et täiendada nende teadmisi Europoli teenustest, mis aitaksid piiriüleste juhtumite puhul. 2011. aastal osales sellistel seminaridel üle 750 õiguskaitsetöötaja. Need Europoli „rändkampaaniad“ on tugevdanud koostööd ning parandanud vahetatava kriminaalteabe kvaliteeti ja kvantiteeti.

Piirkondlikud tugiametnikud

2011. aastal pandi alus uuele piirkondliku toe kontseptsioonile ning määrati ametisse kolm piirkondlikku tugiametnikku, kes tugevdavad liikmesriikide pädevate asutuste dialoogi ja kellel on pidev ülevaade organiseeritud kuritegevusest oma geograafilises piirkonnas: Lääne-Euroopas, Kirde-Euroopas ja Kagu-Euroopas.

Esimesed konstruktiivsed tulemused – piirkondades esilekerkivate uute ohtude kindlakstegemine, põhipartnerite igapäevane abistamine ja kolmandate osapoolte järjepidev integreerimine Europoli keskkonda – on tõenduseks sellest, kui oluline on piirkondlike tugiametnike roll.

4.2 Europoli väliskoostöö

Europoli jaoks on oluline koostöö ELi ja ELi-väliste riikide õiguskaitseasutuste ning muude partnerasutuste ja -institutsioonidega. Praegu on Europolil koostöösidemed 18 ELi-välise riigi,⁴⁸ üheksa ELi asutuse⁴⁹ ning kolme rahvusvahelise organisatsiooniga,⁵⁰ sealhulgas Interpoliga, mis avaldub Europoli jooksva tegevuse paljudes aspektides.

Teabevahetus nendega toimub koostöölepingute alusel. Neid lepinguid on kahesuguseid, mis määrab ära tehtava koostöö laadi. Strateegilise koostöö lepingud võimaldavad pooltel vahetada igasugust teavet peale isikuandmete. Operatiivlepingute alusel on võimalik ka isikuandmete vahetamine. 2011. aastal sõlmiti kaks operatiivlepingut: üks Monacoga ja teine endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga.

Nagu eelnenud aastatel, jätkas Europol tihedat koostööd teiste vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal tegutsevate ELi asutuste ja organisatsioonidega. 2011. aastal tegi Europol mitme algatuse raames kahepoolset koostööd.

⁴⁸ Albaania, Ameerika Ühendriigid, Austraalia, Bosnia ja Hertsegoviina, Kanada, Colombia, Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Island, Moldova, Monaco, Montenegro, Norra, Serbia, Venemaa, Türgi, Ukraina.

⁴⁹ Eurojust, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF), Euroopa Keskpang (EKP), Euroopa Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC), Euroopa Komisjon, Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (EMCDDA), ELi vaatluskeskus (SITCEN), Euroopa Politseikolledž (CEPOL) ja Frontex.

⁵⁰ Interpol, ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo (UNODC) ja Ülemaailmne Tollorganisatsioon (WCO).

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

Euroopa Politseikolledž (CEPOL)

- Tihedas koostöös arutati ja edendati e-õppe võimalusi. Europol on CEPOLi esimese e-õppe kursuse teema ja on panustanud märkimisväärselt selle vormi ja sisusse. Väljatöötamisel on ka muud e-õppe kursused küberkuritegevuse kohta.
- Käimas on koostöö projekti kallal, mis käsitleb teadmushalduse standardimist.
- Europol ja CEPOL on koostöös välja töötanud kursuse organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi uue poliitikatsükli kohta.
- Europol on koordineerinud mitmeid väliskoolitusi, mille puhul on kasutatud erinevaid Europoli ja CEPOLi e-Neti rakendusi, nagu politsei teadmusbaasid ja õppekorraldussüsteem.
- Euroopa vahetusprogrammi raames on Europol ja CEPOL ühiselt korraldanud Europolis õppenädala liikmesriikide õiguskaitseametnikele. Tänu suurele nõudlusele korraldati 2011. aastal kolm kursust ja 2012. aastaks on planeeritud veel kaks õppenädalat.

Eurojust

- Europol osales kahel kolmandikul kõikidest 2011. aastal Eurojustis toimunud kohtumistest. Paljudel sellistel kohtumistel oli teemaks ühiste uurimisrühmade loomine.
- Europol suhtleb korrapäraselt Eurojusti juures tegutseva ühiste uurimisrühmade sekretariaadiga ning aitab jätkuvalt korraldada ühiste uurimisrühmade riiklike ekspertide iga-aastaseid kohtumisi.
- Ühiste uurimisrühmade koolituse vallas tehakse tulemuslikku koostööd.
- Europol toetab praegu koos Eurojustiga kokkulepete alusel 17 ühist uurimisrühma.
- Loodi ühine rakkerühm asutustevahelise koostöö jälgimiseks ja parandamiseks.
- Loodi töötajate vahetusprogramm, mida arendatakse edasi 2012. aastal (vahetused toimuvad igal kuul).

Frontex

Europol toetas mitut Frontexi koordineerimisel toimunud operatsiooni. Frontexi uus õigusraamistik, mis annab asutusele piiratud õigused isikuandmete töötlemiseks, jõustus 12. detsembril 2011. Sellega seoses on tulevikus oodata ühisoperatsioonide arvu kasvu. Loodi ekspertiirühm, kes töötab välja isikuandmete edasise vahetamise korra.

Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)

Arutusel on OLAFi ja Europoli vahelise turvalise sideliini ja operatiivtöö korralduse sisseseadmine. Europol andis toe ja otsese osalemise kaudu panuse OLAFi algatatud operatsioonidesse ning rahvusvahelisse euro kaitse konverentsi, mille korraldasid 2011. aasta novembris ühiselt Europol, OLAF ja Euroopa Keskpank.

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (EMCDDA)

EMCDDA tegutseb koos Europoliga mitmes eri valdkonnas, mille üks märkimisväärsed näiteid on Poola eesistumise ajal algatatud ELi nõukogu sünteetiliste uimastite vastu võitlemise Euroopa pakt. Europol ja EMCDDA tegid koostööd seoses ühiste väljaannetega⁵¹, millest kolmas, amfetamiini käsitlev trükis avaldatakse 2012. aastal.

---

⁵¹ Allalaadimiseks avaldatud Europoli veebilehel.

Interpol

Interpol ja Europol laiendasid tihedat koostööd rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses, seades organisatsioonide vahel sisse turvalised sideliinid ning toetades koostööl põhinevat operatiivtegevuskava peamistes julgeolekuvaldkondades. Allakirjutatud vastastikuse mõistmise memorandumi alusel ühendati mõlema asutuse turvalised võrgud. See hõlbustab ja lihtsustab operatiivse ja strateegilise kuritegevusteabe vahetamist. Oma osa selles on Interpoli peakorteris Lyonis ja Europoli peakorteris Haagis töötaval kontaktametnikel, kes aitavad edendada kriminaalteabe vahetamist kahe asutuse vahel.

4.3 Euroopa politseijuhtide konverents

Europol korraldas oma uues peakorteris Haagis 30. juunist kuni 1. juulini 2011 esimese Euroopa politseijuhtide konverentsi.

Üritusel osales ligikaudu 300 politseijuhti, kõrgemat õiguskaitseametnikku ja akadeemilist eksperti, kes arutlesid, kuidas võidelda Euroopat mõjutava raske organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga ning seda ära hoida.

Delegaadid osalesid kõrgetasemelistes aruteludes ja töörühmades, et saada ülevaade sellest, kuidas organiseeritud kuritegevus muutub üha paindlikumaks ja dünaamilisemaks. Seejärel tehti kindlaks ühised probleemsed valdkonnad, lepiti kokku ühisjäreldustes ja tulevase poliitika suunistes ning esitleti neid ELi siseministritele.

Konverentsi viimasel päeval esines Europoli direktor Rob Wainwright publikule, kelle hulgas olid ka Euroopa Komisjoni siseküsimuste volinik Cecilia Malmström ja Interpoli peasekretär Ronald Noble. Ta rääkis pakilisest vajadusest parandada strateegilist arusaama organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga kaasnenud raskustest ning töötada välja uuenduslikke ja tõhusamaid vastusamme. Hiljem avaldati konverentsi järelduste kohta põhjalik aruanne⁵².

Euroopa politseijuhtide teine konverents toimub 2012. aasta mais.

---

⁵² Allalaadimiseks avaldatud Europoli veebilehel.

5. Edasine tegevus

5.1 Strateegia ja eesmärgid

Europoli strateegia ja eesmärgid, nagu need on esitatud 2010. aasta Europoli ülevaates, on jätkuvalt meie igapäevase tegevuse raamistik, mis tagab ELi õiguskaitsekoostööle parima toetuse.

See strateegia on ambitsioonikas ja aitab Europolil lahendada kõige tähtsamad ülesanded ning kasutada kõiki võimalusi, et edasi areneda ja saavutada konkreetseid tulemusi. Europoli strateegia on kui kindlaksmääratud rada, mis viib Europoli ELi käsutusse ainulaadseid operatiivteenuseid andes oma põhieesmärkide poole kolmes põhivaldkonnas:

- **Toimida ELi õiguskaitsetegevuse tähtsaima tugikeskusena**

Kavas on teha rohkem jõupingutusi Europoli valduses oleva teabe operatiivse väärtuse maksimeerimiseks ning analüüside esitamise ja muude operatiivteenuste osutamise sujuvamaks muutmiseks. Europol asub õiguskaitseasutuste ja -partnerite, sealhulgas Eurojusti ja Interpoli vahelise tõhusama koostöö sisseseadmisel juhtrolli.

- **Saada Euroopa Liidu kriminaalteabe keskuseks**

Liikmesriikidevaheline koostöö levinud teabelünkade väljaselgitamisel ja uurimise prioriteetide kindlaksmääramisel on oluline ja seda on kavas tugevdada. Europoli ainulaadsed võimed annavad talle võimaluse saada ELi tähtsaimaks teabekeskuseks, mis aitab neid küsimusi lahendada, ning luua teabeplatvorm, mis võib aidata tõhusamalt reageerida tähtsamatele julgeolekuohtudele. Kavas on edasi arendada Europoli turvalist teabevahetusvõrku (SIENA), mis viib Europoli õiguskaitse „eesliinile“ lähemale.

- **Areneda edasi ELi õiguskaitse eksperdikeskusena**

Europol on üks esimesi asutusi, mis kasutab uudseid ja parimatel tavadel põhinevaid meetodeid ning hõlbustab teadmiste vahetust ja pakub kvaliteetset väljaõpet konkreetsetes valdkondades, nagu näiteks euro võltsimine, terrorism ja uimastilaborite likvideerimine.

Parimate tavade arendamise ja levitamise teel kavatseme täita lüngad teadmistes ja oskustes. Samuti kavatseme liikmesriike abistada väljaõppe, tehnilise toe, kuritegude ennetamise, tehniliste ja ekspertiisimeetodite ja analüüsi ning uurimismenetluste valdkonnas toetuste, nõustamise ja teadusuuringute kaudu.

5.2 Pilguheit tulevikku

Europoli positsioon ELis on paaril viimasel aastal paranenud. Osaliselt on see tänu Lissaboni lepingule, ameti uuele õiguslikule seisundile (Europoli käsitlev nõukogu otsus) ning ameti enda uuele strateegiale ja parematele võimalustele. Tänu nendele asjaoludele on Europolist saanud ELi õiguskaitseasutuste ainulaadne koostööpartner ning tähtis osaleja ELi otsustusprotsessis.

2011. aastal leppis Europoli haldusnõukogu kokku, et teeb ühekordse hindamise Europoli käsitleva nõukogu otsuse rakendamise ja Europoli tegevuse kohta. Seda tehakse Europoli käsitleva nõukogu otsuse artikli 37 lõike 11⁵³ järgimiseks ja selleks, et toetada Euroopa Komisjoni mõjuhinnangu koostamist enne seda, kui koostatakse Europoli määruse eelnõu. Haldusnõukogu nimetas ametisse juhtkomitee, kuhu kuuluvad haldusnõukogu esimees ning

⁵³ Europoli käsitleva nõukogu otsuse artikli 37 lõike 11: „Nelja aasta jooksul pärast käesoleva otsuse kohaldamise kuupäeva ja seejärel iga nelja aasta järel tellib haldusnõukogu käesoleva otsuse rakendamise ja Europoli tegevuse sõltumatu välishindamise. Haldusnõukogu annab sel eesmärgil välja konkreetseid lähtetingimused. Hindamisaruanne edastatakse komisjonile Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.“

Europoli salastamata teave – kaitse põhitase

haldusnõukogu liikmed Belgiast, Hispaaniast, Portugalist, Saksamaalt, Ungarist ja Euroopa Komisjonist. Komitee töös osaleb vaatejana ka Europoli direktor.

Pärast hankemenetlust valis haldusnõukogu hindajaks RAND Europe'i. Lepingule kirjutati alla 2011. aasta augustis. Toimusid vestlused Europoli ametnike ja asjaomaste sidusrühmadega. RAND Europe esitas esimese vahearuande novembris 2011 ning lõpparuande juunis 2012. Haldusnõukogu arutab hindamistulemusi ja esitab seejärel soovitusel Euroopa Komisjonile.

ELi juhtiva õiguskaitseasutusena püüab Europol alati leida võimalusi, et muuta organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastast võitlust sujuvamaks. Need võimalused on juba välja selgitatud ja hõlmavad vajadust:

- võimaldada küberkuritegevuse tõhusamat uurimist, mida toetatakse ELi tsentraliseeritud oskusteadmiste ja ressurssidega;
- uurida võimalusi koostöö parandamiseks erasektoriga, et rohkem ära kasutada selle eksperditeadmisi sellistes valdkondades nagu küberkuritegevus, rahapesu ja intellektuaalomandivastased kuriteod.

2011 lõpus toimunud Europoli ja USA sisejulgeolekuministeeriumi kohtumise järel käivitati ühisprojekt vägivaldse äärmusluse vastaseks võitluseks. Koostöös ELi liikmesriikidega jagavad Europol ja USA sisejulgeolekuministeerium juhtumiuuringute teavet, keskendudes kahtlasele käitumisele ja teistele näitajatele, ning arendavad parimaid tavasid terrorismi radikaliseerumisega võitlemiseks.

Vaatamata uutele poliitikavõimalustele jääb Europoli esmatähtsaks eesmärgiks toetada ELi õiguskaitseasutusi, et tõkestada ja likvideerida tõsine organiseeritud kuritegevus ja terrorirühmituste tegevus. Õiguskaitseasutused peavad jätkama oma tööpõhimõtete, vahendite ja taktika uuendamist, et pidada sammu maailmas toimuvaga ja olla kurjategijatest ees.

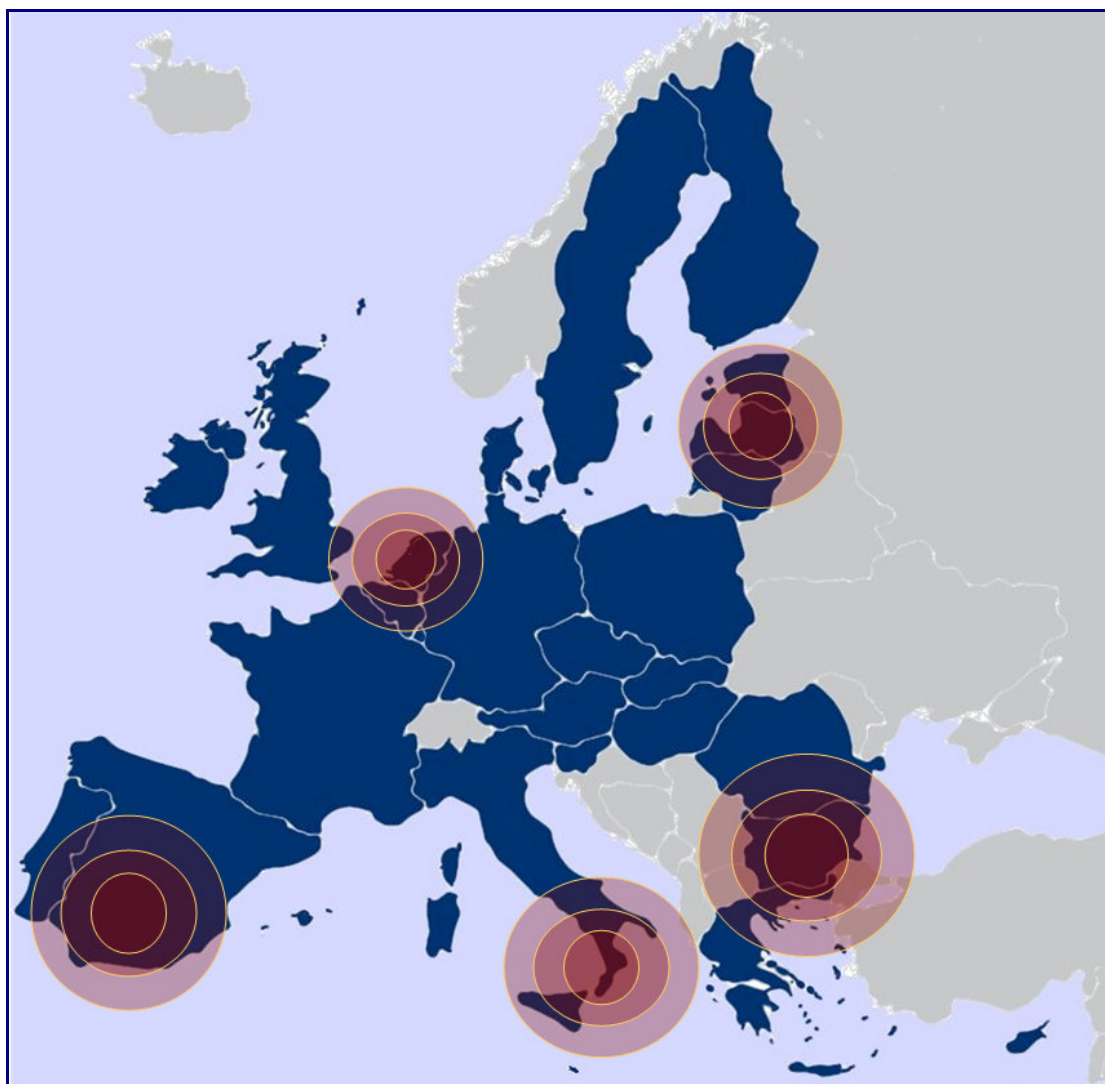
Et kuritegevus muutub üha keerukamaks, saab ainult kohalikul või isegi riigi tasandil tehtav jõupingutus rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse või terrorismi ohjeldamiseks anda piiratud tulemusi. Sellegipoolest langeb Europolile koostöös ELi liikmesriikide ja partnerorganisatsioonidega ELi sisejulgeoleku tagamisel üha suurem roll.

Mida tugevam Europol on, seda rohkem on tulemuslikke uurimisi ja seda paremini on ELi kodanikud kaitstud tõsise rahvusvahelise kuritegevuse ja terrorismi ohtude eest.

ELi kuritegelikud keskused⁵⁴

Kuritegelikud keskused on kohad, kuhu on koondunud kuritegelik logistika, mida toetatakse paljudest ebaseaduslikest allikatest, ning mille mõju ulatub kõikjale Euroopas. Sellised keskused ei hõlbusta üksnes ebaseaduslike kaupadega kauplemist, vaid ka uute kriminaalturgude tekkimist, pakkudes kuritegelikele rühmitustele uusi võimalusi. Kindlaks on tehtud järgmised kuritegelikud keskused, võttes aluseks nende läheduse peamistele sihtturgudele, äri- ja transporditaristule, kuritegelike rühmituste levimuse ja kuritegevuse rände võimalused:

- **Loode-Euroopa** – raskuskese: Madalmaad ja Belgia
- **Kirde-Euroopa** – raskuskese: Leedu, Eesti, Läti ja Kaliningradi oblast (Vene Föderatsioon)
- **Kagu-Euroopa** – raskuskese: Bulgaaria, Rumeenia ja Kreeka
- **Lõuna-Euroopa** – raskuskese: Lõuna-Itaalia
- **Edela-Euroopa** – raskuskese: Hispaania ja Portugal

⁵⁴ NB! Kaardil märgitud raskuskeskmed on ligikaudsed ega tähistaja laieneva kuritegevusega linnu või piirkondi.